

De Geraffineerde

EEN ROMAN VAN DAG-
EN VOETLICHT DOOR
Bernard Canter

Amsterdam
Vennootschap Letteren & Kunst

-50

15 Juli '89

Omlet

R.

DE GERAFFINEERDE

DE GERAFFINEERDE
EEN ROMAN VAN DAG- EN VOETLICHT

DOOR

BERNARD CANTER

MET EEN OMSLAGTEEKENING IN KLEUREN
VAN DEN SCHRIJVER

AMSTERDAM
VENNOOTSCHAP „LETTEREN EN KUNST”

Aan
de „Raden van Beheer” en hun
„Sijetten”

*wordt dit boek ter overweging aan-
geboden door
den Schrijver*

Zij was een frissche, teeder-blonde vrouw met een paar helder-blauwe oogen, waarin altijd een vraag scheen te liggen. Daarbij was ze zeer blank, melkig blank en ondanks den slanken bouw van haar rijzig lichaam, gevuld, bijna gezet. Bij voorkeur droeg ze roode of groene japonnen, maar het allerliefst een lange roode matinée van flanellette, die ze zoo soepel om het lichaam wist te drapeeren, dat de naar weelderigheid strevende lijnen van haar leest meer dante raden waren, zonder dat het opzet daartoe bleek. Zij was van haar eersten man gescheiden, omdat hij door lichtzinnigheid zijn vermogen verloren had, failliet was gegaan, in de tijden van armoede die volgden, haar had mishandeld. Maar ondanks die wreede les van het leven, bleven haar maagde-oogen helder en onschuldig de wereld inkijken met de verwonderde vraag, of er dan werkelijk slechte menschen bestonden.

Haar man was een zwaartillende, werkzame fabrikant van biscuits geweest.

Ze hadden de eerste twee jaren van hun huwelijk gelukkig geleefd en de fabriek ging vooruit. Maar toen was Adrienne „bewust” geworden, zooals ze zeide.

Het huwelijk was kinderloos gebleven en in haar verveling had zij een heele leesbibliotheek doorge-

lezen. Vooral de moderne Fransche romans hadden haar de oogen geopend. Het mooie frissche wijfje had al heel gauw gemerkt, welken invloed zij op de mannen uitoefende. Zij wist, hoe haar schijnbaar koele schoonheid juist de meest zinnelijke mannen aantrok en zij bemerkte ook door de afgunst en kwaadsprekerij van andere vrouwen, door haar vijandige blikken en kleine venijnigheden, dat zij de meest begeerde was.

Zij was bewust geworden. Zij kon haar leven van haar twee-en-twintigste tot haar vijftigste niet doorbrengen, wonend op een snoezerig bovenhuisje in een der stijve, nieuwe straten achter het Amsterdamsche Concertgebouw, deftig maar veel te zwaar en somber gemeubeld met de gerangschikte erfenisinboedels van wijlen een tante van haar man, die op de Keizersgracht gewoond had en een oom van moeders zijde, die vijftig jaar oud, als jonggezel aan de suikerziekte was overleden en Adrienne, toen nog een bakvischje, tot universeel erfgenaam had gemaakt, omdat hij op haar verliefd was geweest, zonder het te zeggen en waarschijnlijk zonder het zelf te weten.

Het bovenhuisje was snoezig. Twee kamers en suite op de eerste verdieping, twee vierkante kamertjes, de voorkamer met een balconnetje, te smal om er ooit op te zitten, het achterste met uitzicht op tuintjes, een klein zijkamertje en een keukentje. Tweede verdieping net zoo, maar hier was het keukenkamertje badkamer. Boven een zolder en een meidenkamertje.

Maar de oude, zware, mahoniehouten meubels, gemaakt voor groote kamers met hooge plafonds en breede deuren, pasten niet in deze moderne kamertjes. Ze stonden daar bedrukt en in den weg, meelij-

wekkend uit hun milieu gerukt. Daar was de breede eikenhouten kast, die met veel moeite door het raam naar binnen had kunnen gebracht worden. Zij stond nu in het voorkamertje, geperst tusschen den schoorsteenmantel en het raam, zwaar en log, ongewoon groot en het hoekgordijn van het achterraam bedekkend. Aan de andere zijde van den schoorsteenmantel stond een ouderwetsche secretaire van mahoniehout, ook veel te groot en te zwaar. Midden in het kamertje een ronde, mahoniehouten tafel, eens gemaakt als eettafel voor een ouderwetsch Hollandsch gezin van zes kinderen, man, vrouw en eene dienstbode of een gast. De achterkamer en de eetkamer stonden eveneens vol met zulke solide meubelen, zoodat Adrienne zich in hare woning altijd voorzichtig moest bewegen om zich niet te stooten of een winkelhaak in haar kleed te scheuren. Haar man was aan die meubels gehecht geweest, vond ze degelijk, solide, heel wat anders dan de moderne gelijmde prullen. Zij was droefgeestig in die vernauwde woning geworden en daar zij als mooie vrouw geen oprechte vriendinnen vond, doch slechts min of meer valsche benijdsters, was zij vereenzaamd, gevoelde zich een opgesloten vogeltje. Haar man, elken dag op de fabriek tot 's middags zes uur, dan lang en geduldig etend, zware kost, 's avonds na het dutje met de courant of het vakblad en vervolgens naar een vergadering of een vriendenclub in 't café, merkte daar weinig van, tot zij hem begon te verwijten, dat hij haar verwaasloosde, er over sprak, dat zij jong was en wel eens wat wilde genieten.

Hij nam haar een enkele maal mede naar een voor-

stelling in den Stadsschouwburg. Zij bleef onvoldaan, vond dat een te suf en te mak vermaak, zei dat ze wat van de wereld wilde zien, zeurde om een reisje naar Brussel.

Na drie maanden zeurens kreeg ze dat ook gedaan. Zij bleven veertien dagen in Brussel. Toen Adrienne's man terug wilde keeren, werd zij op hetzelfde oogenblik ziek. De dokter kwam, een oude dokter, die dadelijk begreep, wat zijn jonge, mooie patiente mankeerde en een dankbaren blik uit de onschuldige oogen kreeg, toen hij over melancholie sprak, den echtgenoot wees op het gevaar van tuberculose, veroorzaakt door zielslijden en op afwisseling aandrang. Door dit attest sterk, had Adrienne haar man met zacht geweld weten te dwingen, om met korte tusschenpoozen reisjes te maken naar Parijs, naar Londen, naar het Schwarzwald en naar het Engadin-dal. De degelijke echtgenoot had na de tweede reis, zonder dat hij het zelf wist, lust in reizen gekregen en hij vond het in zijn hart niet zoo heel onaangenaam, dat hij ter wille van het delicate gestel van zijn mooie vrouw, voor afwisseling moest zorgen. Wat Adrienne betreft, zoodra het spoorkaartje voor de reis genomen was, veranderde zij van klagende, kwijnende, zeurderige, neerslachtige vrouw in een opgewekt, geestig, schalksch wijfje, dat waar ze kwam, de menschen innam.

Doch het geneesmiddel was erg duur. De zaken zonder den patroon gingen achteruit. Er bestaat in de biscuit-fabrikatie een groote concurrentie en een merk dat er eens uit is, komt er niet meer in. Hij beproefde drie maanden lang het verloren debiet te herwinnen. Die drie maanden overwerkte hij zich op

zijn kantoor en thuis had hij een hondeleven. Adrienne lag gansche dagen apathisch op de canapé, begon er bleek en ziekelijk uit te zien, ontving hem 's avonds met roodgeweende oogen en 's nachts lag zij wakker, woelde zich om en om in het bed en hield hem uit den slaap.

De ongelukkige echtgenoot, ziende dat zijn zaak, ondanks alle moeite, verliep, liet het er nu maar op aan komen, hoopte op een gelukje, liet door een bevrienden commissionnair een beetje speculeeren, ging met zijn vrouw naar Parijs om zijn eigen ongeluk niet onder de oogen te zien en kwam niet terug voor de commissionnair hem schreef, dat door een, natuurlijk onvoorziene, samenloop van omstandigheden, zijn depôt verspeeld was, en zijn boekhouder, dat hij voor een faillissement stond.

Na het faillissement herademde hij. Om zich te verzetten na zooveel weken van zorg en verdeemoudiging, een hekel hebbend aan Amsterdam, waar ieder hem nu vrijwel kende als de gefailleerde, de man die de boel er door gelapt had, maakte hij met zijn vrouw een reisje naar Brussel, elkaar wijsmakend, dat zij daar eens de kat uit den boom wilden kijken, daar Holland voor menschen van groote zaken veel te bekrompen en kleingeestig was. De biscuit-zaak, hoewel thans beginnend zonder schulden, overgelaten aan het personeel, verliep opnieuw. Adrienne's man moest zijn boekhouder en zijn eersten reiziger ontslaan, omdat hij hun salaris niet meer kon uitbetalen. Thans was hij gedwongen in zijn zaak te Amsterdam te blijven. Langzamerhand kreeg hij weer lust in zijn werk, te meer, daar het reizen hem was beginnen te vervelen.

Adrienne ving het leven van klagen en apathisch kwijnen opnieuw aan. Ditmaal verzette haar man er zich tegen. Er volgden huiselijke twisten, herhaalde luide uiteenzettingen, een mishandeling van de zijde des mans, waar de bureu bij te pas gekomen waren, die het bleeke, ziekelijke vrouwtje met moeite tegen de aanvallen van den woest driftigen man hadden beschermd, en het slot was een echtscheiding geweest.

II

Adrienne voelde zich gelukkig, toen zij eindelijk weder vrij was. Zij was jong met haar man getrouwd, had nooit van hem gehouden, betreurd al een jaar na het huwelijk aan dezen sukkel verbonden te zijn. Zij was nu bewust van de aantrekkelijkheid van haar lichaam en voor den spiegel staande, was zij tevreden met haar goed geconserveerd uiterlijk. Zij had nog altijd haar melke blankheid, haar rozige kaken, haar blauwe oogen met de onschuldige kijking er in. Zij was nu wat voller, dan toen zij gehuwd was en dat maakte haar nog verleidelijker.

Zij peinsde er over, wien zij tot haar tweeden man zou kiezen. In geen geval opnieuw een fabrikant of iemand die in den handel was. Zelfs niet iemand, die zijn fortuin nog zou te maken hebben, ook al lag dat voor de hand. Zij bedankte er wel feestelijk voor om 's nachts weer uit den slaap gehouden te worden door een jeremieerenden man of een die haar nauwkeurig op de hoogte hield, van wat hij weer hoopte te verdienen of gister verloren had! Hij moest jong, rijk en onafhankelijk zijn. Het overige kon haar niet schelen en zij zou er veel voor over hebben om zich zoo een man te bezorgen.

Zij was voorloopig in een deftig Haagsch pension

gaan wonen, bekommerde zich er niet over dat zij, voor de duizend gulden, die zij door den verkoop van haar levensverzekeringpolis gered had, hoogstens een half jaar zoo zou kunnen blijven leven. Een half jaar was een lange tijd voor een mooie, jonge vrouw, die vrij was, geheel vrij en die wist wat zij wilde en waard was.

In het pension was een modern ingerichte conversatiekamer. Hooggerugde stoelen, Liberty-kussens en veel kunstaardewerk. De kamer lag op de eerste verdieping, had een groot balcon aan de tuinzijde. Dit balcon, door een breede balustrade van cementpilasters afgesloten, droeg op de balustrade een langen, breeden, groenen bak, waarin een keur van bloemen waren geplant, die nu tegen het voorjaar uitkwamen. Zij had dadelijk begrepen, dat dit balcon voor haar mooi, rijzig lichaam een passende lijst zou vormen om zich te exposeeren en in zich zelve had zij dadelijk, toen zij het zag, gedacht: „Dat is een geschikt presenteerblaadje voor mij.”

Zij hield niet van bloemen en niet van dieren. Ze hield eigenlijk van niets, kon zich aan niets hechten, werd gedreven door een gestadige onrust om te reizen en te trekken, voelde zich nergens thuis en toch overal op haar gemak, als zij maar weelde om zich heen zag. De pronkerige leeszaal van buitenlandsche hôtels, het rumoerige klatergoud-achtige van bonte restauratiezaal in de electrische overbelichting; de luxe van eerste klas restauratiewagens van D-treinen; de nestachtige loges grillées van Parijsche kluchtspeltheaters, dat waren voor haar tehuizen, waar zij voor een paar uur rust en tevredenheid vond. Zij

had alleen 's avonds en 's nachts willen leven, in opgedreven, roesachtige zenuwspanning, onder kunstlicht-schittering, die het valsche een glimp van waarachtigheid geeft. Maar nu, als een te hongerig nachtdier, dat een enkele maal op den dag naar prooi speurt, besloot ze zoo het noodig was, ook in hel daglicht te zoeken.

Zij had met een lieve stem en sentimenteel kwijnen in haar oogen aan de directrice van haar pension gevraagd of zij voor de bloemen op het balcon mocht zorgen. Zij was zoo dol op bloemen, vond het zoo heerlijk ze zachtjes te zien opbloeien, bloemen waren voor haar, die veel verdriet in haar leven had gehad, die zich o zoo eenzaam voelde, het eenige dat haar nog troostte.

En nu zag men haar dikwijls op het balcon met een coquet, langsnavelig gietertje de bloemen van de balustrade begieten, met haar fijne, blanke hand voorzichtig uitgebloeiende bloemen en gelende blaadjes wiedzend. Zij ging er van zelf toe over ook in de vaasjes in de conversatiekamer kleine ruikertjes te zetten en in het pension had een ongehuwde juffrouw van in de veertig, met harde, dorre trekken, maar zachte, lieve, droeve oogen, een van die vrouwen, die door het leven als bij vergissing overgeslagen zijn bij de verdeeling van het geluk, haar al eens de „bloemenfee” genoemd. De naam had men goed gekozen gevonden en langzamerhand begon men in het pension over Adrienne te spreken als over „onze bloemenfee,” bijnaam die alleen vriendelijk bedoeld was, omdat men van haar hield.

Op een dag was een oude dame met haar zoon

in het pension komen logeeren. De jonge man, hij kon vier-en-twintig jaar zijn, droeg den naam van een voornaam, Nederlandsch Hugenoten-geslacht en in zijn voorkomen, hij was niet lang, maar slank, had een ietwat gele gelaatstint, zwarte snor, zwart haar, bruine oogen, levendige, nervige bewegingen, was iets sterk zuidelijks.

Het jonge mensch sprak weinig, leed veel aan hoofdpijn en melancholie. Reeds den derden dag had de moeder aan Adrienne verteld, dat haar zoon in Delft gestudeerd had, zich had overwerkt, nu afleiding moest hebben, een geheelen cursus van de Polytechnische zou overslaan en zich in Den Haag en Scheveningen uitsluitend aan zijn plezier en de sport zou wijden. Maar wat later kwam uit, dat het overwerken toch niet de eenige oorzaak van de hoofdpijnen, de melancholie en de behoefte aan verstrooiing van Leonard de Clermont was. Hij had in Delft een avontuur gehad met de dochter van zijn hospes. Het meisje had hem in „haar strikken verward” zeide de moeder en zij had, door den hospes een groote som gelds te geven, haar zoon kunnen „redden!”

Adrienne nam geen notitie van den geredden zoon. Zij was vol égards voor de moeder, bracht haar een enkele maal een ruikertje, vertelde haar zacht en door snikken onderbroken van het „vreeselijk noodlot,” dat op haar leven drukte. Zij was heel jong getrouwd met een man, die haar niet begreep, een ruwen koopman, die haar kapitaal had verspeeld en verspild door te leven boven zijn stand en zich met andere vrouwen af te geven. Ten laatste had hij haar zelfs mishandeld, de bureu waren tusschenbeide gekomen en toen

was de echtscheiding gevolgd. Voortaan leefde zij alleen voor haar smarten en voor haar bloemen, bloemen, het eenige, dat zij op de wereld nog lief kon hebben.

En Adrienne weende groote tranen uit haar mooie, blauwe oogen.

Douairière de Clermont had medelijden met de jonge, geknakte vrouw. Zij noodigde haar een enkele maal uit met haar en haar zoon mede te gaan om nieuwe schilderijen te bekijken bij Boussod of in Pulchri. Doch Adrienne weigerde standvastig, wilde wel met mevrouw de Clermont alleen wandelen, maar had zich vast voorgenomen nooit meer met mannen in aanraking te komen. Zij wilde teruggetrokken leven van deze slechte wereld, die haar zoo had doen lijden, eenzaam met haar smart.

Dit, door de moeder aan den jongen man overgebracht, begon hem te interesseeren. Hij keek eens naar haar op, wanneer hij in den tuin wandelde en zij op het balcon toevallig de bloemen begoot. Maar hij scheen voor haar niet te bestaan. Het kostte hem zelfs moeite haar in het gelaat te zien, want altijd was haar hoofd eenigszins van hem afgekeerd.

Leonard verzocht zijn moeder om voortaan aan de table d'hôte van het pension te dineeren, zeggende, dat het hem zoo droefgeestig maakte, alleen met moeder op de kamer te eten. De moeder, gelukkig door dit bewijs van terugkeerenden levenslust, ging voortaan met hem in de deftige, in bruin en groen gehouden eetzaal van het pension dineeren.

Maar het gelukte Leonard niet, met Adrienne in aanraking te komen. Zij had een plaats, ver van Le-

onard af, zoodat hij haar geen woord kon toevoegen, noch haar de minste beleefdheid bewijzen, met het aanreiken van een schotel, het inschenken van een glas wijn, het losjesweg spreken over een bezichtigde tentoonstelling, een pas verschenen boek, een gemaakte wandeling door de duinen. Daarbij was ze steeds aan tafel zoo geplaatst, dat zij met den rug naar het licht zat en de steelsche blikken, die Leonard aan haar waagde, wanneer hij hoopte dat zij het niet merken zou, gaven hem slechts een halve voldoening.

Hij zag alleen den goudglans van heur haar en de beschaduwde doezeling van het volle, maar toch teeder belijnde gelaat.

Zij wist dat heel goed, bewaarde het effect van haar oogen voor het oogenblik, dat daarmede gewoekerd zou kunnen worden.

Zoodra Leonard weg was, werd Adrienne weder toegankelijk voor de moeder, die dat in haar begreep en hoogachtte. En zij vertelde van haar jonge meisjes-leven, hoe zij verzot was geweest op sport, dat ze dol veel van lawn-tennis en croquet had gehouden.

Een paar dagen, nadat zij dat verteld had, zag ze van haar presenteer-blaadje, dat Leonard de boogjes van een croquetspel inplantte in de zijlaan van het tuintje en hoorde zij een oogenblik later het klotsen van de hamers tegen de houten ballen.

Zij voelde, dat hij naar haar opkeek, maar zij liep, alsof zij niets gemerkt had, naar binnen en sloot zich op in haar kamer.

Jeanne Grammond, een Française, die in het pension logeerde, vond haar liggend op een chaise-longue,

weenend en wanhopig, toen zij haar kwam uitnoodigen, een partijtje croquet mede te komen spelen in den tuin.

Neen, zij kon het klotsen van de ballen en hamers niet meer hooren. Dat wekte bij haar te véél herinneringen.

Het nieuwe croquet-spel was reeds den volgenden dag balsturig door Leonard met een driftigen slag neergesmeten in den hoek van het tuinhuis en er werd niet meer naar omgezien.

Maar een paar dagen later had hij gelegenheid om haar voor 't eerst eens goed op te nemen. Zij begoot weer de bloemen en hij zat onder het balcon op een roodgelakten, rieten stoel en rookte traag een sigaret. Opeens viel een gietertje, half gevuld met water, voor hem neer. Het water bespatte hem. Hij schrikte even, raapte het daarna dadelijk op, keek snel naar boven.

Zij had het bovenlichaam over de bebloemde balustrade heen gebogen, keek naar beneden om te zien, waar het gietertje was neergevallen en toen hij naar haar opzag, krinkelden wat blaadjes van een verbloeiende theeroos in de lucht en 't was alsof zij hem met die bloemblaadjes bestrooide.

„O, pardon mijnheer, U bent toch niet bespat?” vroeg zij half verlegen.

„In 't geheel niet mevrouw.”

„Wilt u Dirkje het gietertje weer naar boven laten brengen?”

Maar terwijl zij dit zeide, stootte zij in haar verwarring de afgesneden bloemen voor de vaasjes, die zij in een bundeltje op den buitensten rand van den bloemenbak had gelegd, met haar wijde mouw van

dien rand en de bloemen regenden neer op het gelaat en de schouders van den omhoog-kijkenden Leonard. Het waren heliotropen, primula's en witte maandroosjes.

Hij lachte, ving handig één vallend roosje op, drukte er snel een kus op en maakte toen met het roosje een wijd geboogd gebaar naar haar gelaat.

Zij bloosde, keek verstoord, trok zich terug en ging weer naar haar kamer.

Leonard raapte al de gevallen bloemen op, maakte er een ruikertje van, nam ook het gietertje, en ging naar de gang, waarop Adrienne's kamer uitkwam. Hij klopte aan.

„Binnen!” riep zij.

Toen hij de deur opendeed, pakte zij haastig met haar linkerhand haar rooden, tafzijden blouse met kleine gouden knoopjes, die ze wat losgemaakt had, voor de keel samen.

„O, pardon Mevrouw. Ik hoop, dat ik u niet stoort. Ik kwam u uw gietertje even terug brengen en . . . en . . . uw bloemen, als u ze ten menste van mij aan wilt nemen.”

Zij knoopte haastig haar blouse dicht, maar liet even, als door een onhandige beweging, hem het roomige blank van haar gorge raden.

„Ik had u hier niet verwacht, mijnheer. Ik meende, dat u Dirkje zou sturen.”

„Ik bracht ze u liever zelf. . . . u bent toch niet boos, dat ik u de bloemen óók terug breng?”

Hij voelde zich nu toch wat onhandig, keek naar een stoel, die dicht bij de tafel stond, hopend, dat zij hem uitnoodigen zou te gaan zitten. Maar zij scheen verstoord:

„Mijnheer de Clermont, ik dank u voor u beleefdheid. Ik dank u zeer’

Zij zei dit met in den toon van haar stem voelbaar een uitnoodiging om heen te gaan.

Hij maakte een buiging en ging de kamer uit. Maar hij had haar nu gezien, goed gezien, geheel gezien en 't allerbest, die roomige keel, die zij één seconde wellicht, had ontbloot.

III

Er was na dit voorval tusschen de twee een toenadering gekomen, die uit niets bleek voor de anderen en toch zich gestadig uitte, Adrienne steeds nader tot Leonard bracht.

Leonard waagde het aan tafel over den disch heen, nu en dan iets tot mevrouw Adrienne Straning te zeggen. Hij kwam tegen vijf uur, als er thee gedronken werd, binnenloopen, ving een gesprek aan met een andere dame en haalde haar door een paar vragen, speciaal tot haar gericht, in de algemeene conversatie. Een enkele maal bracht hij een geïllustreerd blad mede, een Woche, een Lustige Blätter, een Rire, een Jugend, vouwde het blad open op een bladzijde waar een aardige of mooie prent stond, toonde die haar, liet haar het blad behouden.

Zij van hare zijde, liet alles passief over zich heengaan. Maar een enkele maal had Leonard al bemerkt als hij naar haar keek, dat haar oogen al naar hem geblikt hadden, en dat moedigde hem aan. Hij had zich nog geen rekenschap gegeven van zijn gevoelens jegens de mooie, jonge vrouw, wist nog niet of het een flirt of een avontuurtje zou worden, maar vond haar lief en aantrekkelijk en zijn lichaam verlangde naar het hare. Zijn moeder, overtuigd van

de fatsoenlijkheid van mevrouw Straning, vond het aangenaam, dat zij eindelijk zich een beetje minder op een afstand hield, beschouwde haar, zoowel als haar zoon, als patiënten, die men elk middel tot afleiding moest trachten te bezorgen. Zij waagde opnieuw juffrouw Straning uit te noodigen tot een bezoek aan Pulchri. Ditmaal werd het verzoek aangenomen. Adrienne zorgde er voor, dat de oude dame voortdurend tusschen haar en haar zoon in wandelde. Doch toen zij huiswaarts wilden keeren, was mevrouw de Clermont vermoeid van 't schilderijen zien, voelde zich duizelig, vroeg Leonard een rijtuig te bestellen.

Zij stapten alle drie in. Mevrouw de Clermont en Adrienne op de breede bank, Leonard tegenover zijn moeder op het klapbankje van 't nauwe, open koetsje.

Doch tijdens het rijden over de hobbelige keien, of bij 't dwars-passeeren van den tram-rails, schokte Leonards knie nu en dan tegen de knie van Adrienne en de jonge man voelde zijn rug trillen en zijn oogen zochten die van Adrienne, die moede en kwijnend, het hoofdje van hem afgewend had en lusteloos in de straat keek.

Na dezen eersten, gezamenlijken uitgang volgden er meer. Er begon een zeer vriendschappelijke verhouding te ontstaan tusschen de bejaarde douarière en de welgemanierde, gedistingueerde jonge vrouw met haar delikate gezondheid. Het zachte, stille, gedweeë, lijdende, het door droefenis vaak, overmande, het kwijnend-passieve van Adrienne, die zoo zichtbaar vergetelheid zocht, gaf de moeder, die nog voor kort een harden strijd tegen een actief optredende vrouw — belaagster van haar zoon — had uitgestreden, een

gevoel van rust en vertrouwen. Zij begon langzaam te informeeren naar Adriennes plannen, sprak met moederlijke bezorgdheid tot haar, vond dat zij toch niet altoos zoo door kon blijven leven. Adrienne weende, gaf haar gelijk, zeide hoofdschuddend, dat voor haar toch alle levensgeluk verdwenen was, sprak over den ongelukkigen toestand van de vrouw, die bij zoo een vreeselijke gebeurtenis als in haar leven was voorgevallen, altijd de zwakke, de lijdende, de opofferende partij vormt.

Ja, zij voelde zelve wel, dat ze tot een besluit moest komen; ze had trouwens er al over gedacht ziekenverpleegster te worden, maar in een kinderziekenhuis, omdat ze zich bij volwassen menschen te schuw gevoelde, en och, om het geld behoefde ze het niet te doen. Want al had haar man haar fortuin ook zoek gemaakt, zooveel had ze wel om zoo bescheiden als nu voort te leven.

Mevrouw de Clermont had haar liefderijk geantwoord, dat ze, als ze haar niet beleedigde met een aanbod, dat geheel, geheel als vriendin gedaan werd, ze haar gaarne als lectrice bij zich engageeren zou. Ze zou geheel vrij zijn natuurlijk.

Mevrouw de Clermont gevoelde zich in haar groote huis te Nijmegen eenzaam, en vooral als haar zoon weer naar Delft zou gaan, vreesde ze de eenzaamheid en verlatenheid thuis. Nijmegen was een mooie, stille stad en juffrouw Straning zou daar zeker rust en afzondering vinden, meer dan in dit nogal drukke Haagsche pension.

Adrienne nam, na lang bedenken, het voorstel aan.

„Het was toch zeker, nietwaar, dat mijnheer weer spoedig zou gaan studeeren?”

„Ja, dat is héél zeker, en waarschijnlijk nog wel in dezen cursus. Want zijn verblijf in den Haag had hem goed gedaan. Hij was weer vroolijker en meer welgemoed geworden, had de heele, nare geschiedenis uit Delft vergeten, zou te Mittweida of Charlottenburg zijn studie gaan voortzetten.”

Adrienne reisde een paar dagen later mee naar Nijmegen. De groote villa van douairière de Clermont lag op den weg naar Ubbergen en was op last van wijlen den heer de Clermont in gothischen stijl gemeubeld. Adrienne voelde dadelijk een weerzin tegen dat intérieur, dat haar aan een kerk herinnerde.

Zij kreeg twee kamers op de eerste verdieping aan de achterzijde van het huis met een groot balcon, vanwaar men een verrukkelijk uitzicht over weiden en bosschen had. Maar ze verveelde zich hier in de opgedwongen rust en eenzaamheid van het stille buitenleven. Daarginds in het groote pension in den Haag, met zijn wisselende gasten, zijn gestadige afleiding, de stille bewondering der mannen, de verholen afgunst of het oprechte medelijden der vrouwen, had ze zich prettig gevoeld in haar rol van de mishandelde en gescheiden echtgenoot. Daar was haar voor zichzelf leven eigenlijk een verfijnd middel geweest om zich tot middelpunt der menschen om zich heen te maken. Ieder hield zich bezig met haar, juist omdat zij zoo merkbaar van allen zich terug trok. Zij had daar met haar smarten aangenaam kunnen coquetteeren. De waarachtige rust en eenzaamheid hier, werden

voor haar, die immers geen waarachtige smarten had, drukkend en onduldbaar.

Zij had weinig te doen. Twee dienstmeisjes en een kamermeisje zorgden voor de huishouding. De vrouw van den tuinman, die vroeger keukenmeid in een groot hôtél was geweest, bestierde de keuken. Mevrouw de Clermont had in Nijmegen vrij veel kennissen, contrôleerde als regentesse een paar instellingen van onderwijs en liefdadigheid. Zij was tevreden als Adrienne haar 's morgens bij 't ontbijt uit de Nieuwe Rotterdammer voorlas. Het gemengd nieuws, een feuilleton en soms een buitenlandsche correspondentie, en 's avonds om half negen nogmaals een uurtje het een en ander uit deze courant en het lokale blad. Soms reed ze met mevrouw de Clermont uit om een tour in den schoonen omtrek te doen of ze werd uitgenoodigd een kleine wandeling mede te maken. Overigens was ze geheel vrij en aan haar zelve overgelaten.

Leonard had, sedert Adrienne in 't huis van zijn moeder woonde, jegens haar een heel andere houding aangenomen dan in het pension. Hij behandelde haar met een grooten eerbied, maar in dien eerbied lag een zeker zich op een afstand houden, dat haar weinig beviel en niet met haar wenschen strookte. Evenwel, hij vertrok nog altijd niet, bleef in de villa wonen en het gebeurde maar zelden, dat hij niet aan het ontbijt of aan het diner verscheen. Zij spraken aan tafel weinig. Hij was steeds gedrukt, had zijn teruggekeerde opgewektheid weder verloren, maar luisterde met genoegen naar heur voorlezen. Toen ze eens in een gesprek waren geraakt over hetgeen ze had voorgelezen, een schets van Brusse. „Onder de menschen” beschrijvend de psyche van een liedjeszanger, bleek het haar, dat Leonard niet wist wat de inhoud van het voorgelezene was. Dit verheugde haar.

Hij kwam dus wel degelijk om haar; het was geen nieuwsgierigheid naar den inhoud van de courant, maar verliefdheid op haar stemgeluid, welke hem zoo trouw in de kamer deed zijn als zij voorlas.

Zij had wel eens gemerkt, dat hij, als zij voorlas, haar scherp zat aan te kijken. Steeds had ze vermeden hem ook aan te zien, bewaarde den zachten kinderblik van haar maagdelijke oogen voor eene gepaste gelegenheid.

Leonard deed veel aan sport. Hij reed 's morgens vroeg paard, was uitmuntend tennisspeler, sprak er

over een automobiel te koopen. Zij keek hem 's morgens dikwijls na als hij uitreed, en peinsde er dan lang over, waarom hij steeds bleef wachten met zich te verklaren. Doch toen zij merkte, dat hij overmatig veel lichaamsoefeningen nam, 's avonds afgemat thuis kwam, begreep zij, dat hij een strijd tegen zich zelf streed, dat hij door deze inspanning der spieren afleiding zocht, en zij bleef daarom volharden in haar taktiek, vermeerde zijn nabijheid. Maar in de paar uurtjes daags dat ze voorlas, woekerde zij met haar aantrekkelijkheden. Zij had bemerkt, dat door het stille, rustige, zittende leven, haar vormen weliger werden. Daarom kleepte zij zich in zeer eenvoudige japonnen, die strak om het lichaam spanden. Zij wisselde het rood en het groen voor effen zwart, dat de blankheid van haar hals nog voordeeliger deed uitkomen. In haar volle, warmtonige stem, begon ze een droevig timbre te leggen, alsof ook onder de eenvoudigste dingen die zij zeide of las, innerlijk iets diep-smarteijks verborgen leefde.

En ook dit miste zijn uitwerking op Leonard niet. Hij werd onrustig zoodra zij de courant nam, stak een sigaret op, blies peinzend, dunne rookwolkjes weg als iemand, die een nonchalant air wil aannemen, doch het lukte hem niet. Hij stond op, liep op en neder in de kamer, tot zijn moeder hem met de oogen wenkte, niet zoo hinderlijk onbeleefd te zijn.

Tot zij hem zoover bracht, dat hij niet meer bleef, als zij de kamer binnentrad, haar ontvluchtte. Toen was zij zeker van haar komende overwinning en als zij in het huis rondliep, gingen haar oogen al over de dingen, alsof die reeds haar eigendom waren, berekenend

wat ze waard konden zijn, speurend naar Leonards vermogen, overdenkend welk een tijd van wereldsch genot voor haar zou aanbreken, wanneer zij er in slaagde, de vrouw van Leonard te worden.

IV

Maar Leonard beproefde een uiterste middel om aan haar invloed te ontkomen. Hij voelde instinctmatig zich bevreesd, deze vluchtende vrouw te achtervolgen.

Hij had zijn moeder voor willen stellen, Adrienne te ontslaan, maar hij kon geen aannemelijke reden vinden, om dat ontslag gegrond te doen schijnen. Zij gaf niet de minste aanleiding tot eenigerlei klacht, leefde ingetogen als een non, zorgend voor haar bloemen en gedwee en zacht haar treurig leven doorlijdende.

Daarom besloot hij zelf weg te gaan. De zomer was ten einde. De nieuwe cursus te Charlottenburg zou aanvangen en hij zeide tot zijn moeder, zich weder volkomen gezond en sterk te voelen, opnieuw aan de studie te willen gaan. Zijn moeder zag hem aan met liefde en bewondering in de oogen. Hij had wel gelijk; het buitenleven had hem nog meer gebruind, de voortgezette lichaamsoefeningen hadden hem breeder, krachtiger, musculieuser, mannelijker gemaakt. Hij was nog altijd slank, maar meer nervig dan tenger.

Een paar dagen voor zijn vertrek, juist vóór dat Adrienne met het voorlezen zou beginnen van het eerste hoofdstuk van een roman van Maarten Maartens, welke de Rotterdammer als feuilleton begon te publiceeren, zeide Leonard tot zijn moeder, maar zoo dat de woorden eigenlijk tot Adrienne gericht waren:

„Weet de juffrouw al, dat ik overmorgen naar Deutschland ga?”

Hij zag Adrienne scherp aan, in spanning naar hetgeen zij antwoorden zou, hopen op een blik van ontgoocheling, een licht schokken van de schouders, een verbleeken of een blozen. Maar zij reageerde niet in het minst, las de eerste regels van het feuilleton met hare mystieke mezzosopraan voor.

„Hoorde u niet wat ik zeide?” vroeg hij wat hard en driftig aan Adrienne.

Zeï u wat?” vroeg zij.

„Ja, zeker.”

„Tot mij?”

Hij had al spijt van zijn drift, voelde zijn ongelijk. Hij had immers tot zijn moeder en niet tot haar het woord gericht.

„Ik wilde u zeggen juffrouw, dat ik overmorgen naar Berlijn vertrek,” sprak hij zachter.

„Vooruwpleizier?” antwoordde zij weinig geïnteresseerd.

„Neen, om voor zijn diploma te gaan werken Adrienne,” zeide mevrouw de Clermont.

„Dan zal het hier nog kalmer worden,” meende ze, en in haar toon lag berusting en een zweem van passieve tevredenheid.

Het bleef even stil.

„Zal ik voortgaan met lezen, mevrouw?” vroeg ze

onderworpen als eene, die geen eigen wil kon laten domineeren.

„Ja, gaat u maar voort, ik heb nog heel wat in orde te brengen. Mijn gezelschap zal u niet lang meer hinderen.”

Hij stond brusk op, liep zichtbaar toornig de kamer uit.

„Mijn jongen is wat opgewonden en wat gejaagd door het aanstaande vertrek; je moet je maar niet aan hem storen,” troostte mevrouw de Clermont ietwat verlegen.

Zij keek mevrouw de Clermont vragend aan.

„Maar mijnheer is toch heel gewoon,” meende ze.

En zij begon rustig te lezen met haar stem uit een sprookje, terecht vertrouwend, dat hij wel achter de deur zou staan luisteren.

Den dag voor dat hij naar Charlottenburg vertrok, klopte hij aan Adriennes kamer aan, nadat hij te voren haar door de dienstbode had doen weten, dat hij haar te spreken had.

Toen hij de deur open deed, zat zij peinzend in een lagen stoel, en voor haar, op een klein tafeltje, lag een portret-album geopend.

„Juffrouw Straning, ik kom afscheid van u nemen.”

„Gaat u zitten, mijnheer. 't Is wel vriendelijk van u, dat u mij niet vergeet.”

Hij keek eens rond in de kamer, die hij goed kende omdat hier vroeger, toen hij nog een jongen was, zijn speelkamer was geweest. Er was weinig in veranderd. Hetzelfde behang, dezelfde meubelen. Alleen een klein kastje van notenhout, een paar kleine tafeltjes en twee lage stoelen waren er nieuw; hij beseft iets van het eenzame, het verlatene van deze vrouweziel, die

hier haar leven sleet. Hij was met het plan binnen gekomen, haar koel en hooghartig een afscheid te geven, maar nu voelde hij zich vol worden, werd week door een groot medelijden en innerlijk ontroerd zeide hij:

„U leeft hier toch wel eenzaam.”

Nu keek zij hem aan en haar groote, onschuldige, blauwe oogen bleven dankbaar in de zijne rusten.

„Ik ben niet zoo heel eenzaam, mijnheer; ik heb mijn herinneringen.”

Zij zei het met een zwakke poging om bitter te zijn.

„Zijn die dan zoo vreeselijk? Kunt u dan nooit over dat verdriet heenkomen?”

Hij wendde zijn oogen naar het raam om te voorkomen, dat zij zien zou, dat zijn oogen vochtig werden.

„Nooit, nooit. Mijn man is zoo slecht voor mij geweest, zoo slecht, en toch . . . en toch . . .”

Zij blikte naar het album; hij volgde haar blik, zag op het opengeslagen blad een mansportret in kabinet-formaat.

„Was hij dat?” vroeg hij opstaande.

En een oogenblik zijn goede vormen vergetend, keek hij op het album.

„Dat was hij. Een knappe man, niet waar, zegt u als 't u belieft geen kwaad van hem . . . ik bid u, zegt u geen kwaad van hem . . . hij is slecht voor mij geweest, heel slecht . . . maar toch kan ik het niet goed hooren . . . van vreemden niet . . .” Het lag hem op de lippen, ondanks haar smeekbede, een onaangename opmerking te maken over den proleet met dat lage voorhoofd, die den wansmaak had gehad,

met een sigaar in zijn hand zich te laten photografeeren. Maar hij weerhield zich, reikte haar de hand en zei op een heel andere wijze als zooeven, met een gedwongen conventietoontje:

„Nu, ik hoop dat het u goed gaat juffrouw ik wensch u het allerbeste. Moeder wilde met u naar den trein komen, maar ik houd niet van die perron-afscheid-scènes. Nogmaals tot weerziens.”

„Ik dank u voor uw bezoek. U bent wel erg goed voor mij geweest. Ik wensch u succès met uw studies. Tot weerziens mijnheer!”

Zij keek hem lang aan met open, klare oogen, zacht droevig en innig en liet haar hand gerustelijk door de zijne drukken, maar zonder den druk te beantwoorden.

In zijn oogen las zij de begeerte om haar een afscheidszoon te geven. Beiden trokken de hand op hetzelfde oogenblik terug.

Toen hij weder in de gang was, hoorde hij haar een droevig wijsje neuriën uit de Nachtliedjes van Van Eeden.

„Arme meid,” dacht hij, maar dadelijk daarop zijn hart voelend bonzen, zei hij in zichzelf: „Voor den donder, zij houdt nog altijd van dien kerel. Dat is de oorzaak van haar bedroefdheid.”

Zij bleef haar rustig leven voortzetten, maar nu Leonard weg was, vroeg zij een paar dagen vacantie, om naar een tante naar Amsterdam te gaan, die zij in langen tijd niet gezien had. Drie dagen bleef zij weg, kwam weder kalm en eenvoudig terug.

Een paar dagen later kwam er een brief van Leonard. Het ging niet goed met de studie. Maar

overigens amuseerde hij zich best te Berlijn. Alleen moest hij een beetje aan het gewoel wennen. Hij was werkelijk verwonderd geweest, dat juffrouw Straning endelijk eens naar Amsterdam was gegaan om eenzaam een eerbare tante te gaan bezoeken. „Vond zij dat niet een te groote inbreuk op haar smartleven?”

„Leonard is ondeugend Adrienne”

„Hij is nog jong, mevrouw!”

Dus hij dacht nog aan haar en het bittere van zijn toon bewees, dat hij jaloers was. Moeder, die haar brieven aan den eenigen zoon zo lang mogelijk maakte, pende alles getrouw over wat in het kleine, provinciale kringetje van haar leven voorviel. Het middel van haar Amsterdamsch reisje werkte. Zij kon het vaker toepassen. En acht dagen later vroeg zij opnieuw verlof om naar haar tante te gaan, die sukkelde en om hulp verlegen was.

„Het is eigenlijk wel een moeilijke positie voor mij mevrouw, want zij is altijd op goeden voet met mijn man gebleven, die haar zelfs nog wel bezoekt. Maar u begrijpt, dat tante wel zorgen zal, dat wij elkaar nooit zullen ontmoeten.”

Leonard, nu ver van Adrienne verwijderd, begon hoe langer hoe meer zich er bewust van te worden, dat hij zeer verliefd op haar was. Het zal alleen zinnelijk zijn, meende hij. Je zit daar in Nijmegen zoo hoog en droog. Ik moet het er maar uit zien te fuiven.

Hij sloot zich bij een aristocratische studentenclub aan, begon alleen voor zijn verzet te leven, speelde, dronk, reed veel, maakte pret in nachtcafés en knoopte liaisons aan in de Halbwelt.

Maar hij betrapte zich er op, dat hij altoos vrouwen met blond haar en blauwe oogen uitzocht, speurde naar gelijkenissen met Adrienne en altoos weer na den roes méér aan haar dacht.

Toen werd hij opeens solide. Hij begon trouw de colleges te volgen. Zijn vrienden begrepen, dat hij den verloren studietijd trachtte in te halen, hadden er spijt van, dat de rojale Holländer aan het „ochsen” was geslagen. Hij had een schrander hoofd, aanleg voor hoogere wiskunde, verbaasde de professoren door zijn snel begrip. Zijn professor in de geologie noodigde hem op een Tasse Thee bij zich thuis uit. Hij vond er drie dochters, waarvan de jongste, blond en rozig en gekleed in een roodflanellen blouse, hem eventjes aan Adrienne herinnerde. En een maand had hij met haar een „heimliches Verhältniss,” waarbij veel in donker op het portaal gekust werd en in het rijtuigje, dat ze naar en van de lawn-tennis terreinen van het West-end bracht, werd veel gevrijd.

Maar het meisje gaf zich al te veel als een duitje aan hem over en hij vermoedde de berekening, die er achter lag. Want zoo hij verder zou gaan, zou voor hem, de aantrekkelijke partij, den steinreichen Holländer, een terugtrecken met fatsoen onmogelijk worden.

Hij brak ook deze gevaarlijk wordende flirt af, er in hemelsnaam een „Durchfall” voor geologie aan wagend.

Maar het meisje liet zich de breuk niet welgevallen, schreef hem lange, sentimenteele brieven, verweet hem tot zelfs zijn kussen, wachtte hem met behuilde oogen aan de deur van het middag restaurant op, liep hem op straat achterna, smeekte hem om

haar toch niet te verlaten, bood zich hem als het ware aan en drong zich aan hem op.

Dit gebrek aan fierheid stuitte hem. Hij begreep heel goed dat het niet liefde, maar spijt over het verlies van de goede partij, verbeterden woede over de mislukte „Bräutigams-Werbung” was, die Erna tot deze vernederende vervolging dreef. Een vergelijking met Adrienne kwam in hem op. Die had haar afstand weten te bewaren, die had zich waarachtig niet opgedrongen. Dat was hem nog nooit overkomen, dat een jonge mooie vrouw en nog wel eene, die het klappen van de zweep kende, zoo zich hem van het lijf had weten te houden.

Maar hij wist wel waarom; het was alleen omdat zij nog van den anderen hield, van dien beschuitjesbakker met zijn vierkanten commis-voyageurs-kop. En ze was weer naar Amsterdam, schreef moeder, naar die tante, en ze was bang, dat ze daar haar vroegeren man zou ontmoeten.

Dat was een leugen, dat was een vervloekte leugen. Want ze was er heelemaal niet bang voor, daar hoopte ze op. Ze moesten hem geen vrouwen leeren kennen. Daar had hij, zoo jong als hij was, al te veel voor meegemaakt. Zij liep erop, om den poen weder te ontmoeten. Dan zou je een huilscène krijgen, en een paar uur later een brief aan moeder, dat zij zich aan haar tante moest wijden, die de beleefdheid wel zou hebben van sukkelend, doodziek te worden. Dat was een truc van die tante. In al die oude wijven sluimerde een koppelaarster. Maar dat serpent zou haar zin niet hebben. Wacht eens, hij was er ook nog. Wat lette het hem om nog vandaag naar Nijmegen

terug te gaan. Met zijn studie werd het hier toch niets. Dan was hij meteen van die klit af.

Toen hij weder te Nijmegen terug was, aan het station opgewacht door moeder, die al den heelen dag van vreugde geweend had, hem al had willen schrijven, dat ze wel een paar maanden van het seizoen te Berlijn zou kunnen doorbrengen omdat zij het zoo erg stil in Nijmegen had, nu hij haar ook al had verlaten, was Adrienne toevallig een dag tevoren weder naar heur tante, die dringend verzorging noodig had, leed aan jicht, vertrokken.

Hij bleef somber, zeide, zoodra hij thuis was, dat hij een bad wilde nemen, zich zenuwachtig voelde, met rust wilde gelaten worden.

De badkamer lag dicht bij de kamer van Adrienne. Hij wachtte tot het doodstil in huis was, sloop toen naar heur kamer. Het album lag op het kleine tafeltje. Hij sloeg het open. Wat portretten van vriendinnen met vervelend lieve gezichten. Het portret van haar vader en van haar moeder. Zij leek het meest op haar vader. Een groep schoolkinderen met Adrienne als een popje, geleund tegen de strak-staande schooljuffrouw met een begrafenisgezicht. En daar had je dan het portret van den poen. Leonard maakte de beweging om er een vuistslag op te geven. Voor den donder, hij had gelijk gehad; zij hield nog van dien prolurk. Hoe was het godsmogelijk, zij had een paar gedroogde dyclitias bij 't portret gelegd. Treurende hartjes bij zoo een koekjesbakker. En ze was weder naar Amsterdam. God weet, had die oude kol haar doel al bereikt, lag Adrienne al weder in de armen van dien beul. Maar dat zou hij niet toelaten, om den

kokende bliksem niet.... òf zou die prool van haar blijven... nu en altijd. Hij, Leonard, had haar lief... ja, ja, ja.... hij had haar lief.... hij had haar lief en daar was niets aan te doen....

Hij hoorde gerucht, sloeg het album met een schrik dicht, sloop de kamer uit.

„Wat doe je hier?” bulderde hij tegen den tuinman, die in den gang stond.

„Weet mijnheer, dat het bad overloopt; de verlikker kan het water niet meer verzwelgen. Ik heb het aan het putje beneden gemerkt.... dat begint altijd te stinken als er te veel water opeens inkomt.”

„Draai dan de kraan af.”

„Mevrouw het ons verbooiën naar boven te gaan.”

„Laat het dan nu maar leegloopen.”

„Neemt mijnheer dan geen bad?”

„Neen.... zeg dat Nelis de vos zadelt, maar een beetje gauw als je blijft, ik wil uitrijden.”

Hij liep naar beneden. Moeder zat in de blauwe zaal aan het hoekvenster, vanwaar ze langs den weg kon zien.

„Bent u hier moeder?”

„Ja.... ik zit hier uit gewoonte. Je kunt van hier den brievenbesteller al van verre zien aankomen. ik heb hier elken middag gezeten om te wachten of er een brief van jou bij zou zijn. De man wist het al. Hij stak, als hij een brief van jou bij zich had, altoos bij de kromming den arm in de hoogte.”

„Ik ga een beetje rijden moeder.”

„Maar jongen, wil je niet eerst wat rusten?”

„Neen moeder, ik ben niet moe. Hoe laat eten wij?”

„Vandaag wat later. Andrienne komt misschien met den trein van vieren.”

„Is er een telegram?”

„Dat kan elk oogenblik komen.”

Met kloppend hart stond hij bij zijn moeder, blikte met haar over den langen, verren weg, waar bij de kromming een man in een schoudermantel met het bovenlichaam op en neer danste op een tricycle.

„Vooruit dan vent, trap toch wat aan,”

„Maar Leo, de man heeft het al zwaar genoeg. De weg loopt op.”

„Laten ze de kerels dan motors geven. Alles is hier even achterlijk.”

Ze keek met pijnlijke ongerustheid naar hem op.

„Je hebt zeker weer te veel gewerkt in Berlijn, Leo. Die studie van jou is een kruis. Je bent weer precies zoo als toen je uit Delft kwam. Of is er wat anders? Heb je weer gezondigd?”

„Neen moeder; ik ben alleen wat zenuwachtig.”

Hij hoorde het klotsen der hoeven van zijn paard beneden.

„Ik zal den vos even afrijden moeder. Ik ben op etenstijd weer te huis. Rekent u op mij.”

Hij liep naar beneden, schoot snel zijn rijbroek en zijn rijlaarzen aan, reed in galop den brievenbesteller te gemoet.

„Wat voor mij?” riep hij hem toe.

„Niets jonker.”

„Geen telegram?”

„Die brengt mijn kameraad; ik bezorg alleen de brieven.”

Hij dacht er over af te stappen, de stoomtram te

pakken en naar het telegraaf-kantoor te Nijmegen te rijden. Maar hij was daartoe te onrustig, gaf zijn paard zachtjes de sporen, reed den weg naar Lent op. Zijn vos liep hem niet snel genoeg. In zijn zenuwachtigen angst, dat Adrienne heden niet zou komen, reed hij in vollen galop den weg langs, het paard met zijn karwats meer slaand, dan het gewillige dier verdiende. Hij hoopte door het beteugelen van het paard afleiding te zullen vinden. Maar de vos, goed afgereden tijdens zijn afwezigheid, luisterde dadelijk naar elken teugeltrek, herkenkend zijn meester aan diens licht gewicht, of door geheimzinniger dingen van het dierenverstand. Dat maakte hem boos. Hij hief zijn karwats op om het paard een striem te geven, om het woester te maken, maar de slag kwam al weder zachtjes neder.

„Arme Dolly, jij kunt het toch niet helpen dat je baas gek is. Loop jij maar hoor, beste beest; je baas zal je niet slaan”

En hij klopte zijn paard met de platte hand op den warmen nek, wendde den teugel, reed in draf weder naar huis.

„Is er een telegram gekomen?” vroeg hij den tuinman, die de dorre bladeren van de oprijlaan bijeen harkte.

„Neen, mijnheer, maar er is net een brief besteld. Mevrouw heeft hem al.”

In zijn rijcostuum, gelaarsd en gespoord, liep hij naar boven.

„Ik ben hier, Leo,” riep zijn moeder hem uit de zijverande toe.

Zij had het rinkelen van zijn sporen gehoord, ver-

wonderde zich over het ongewone doen van haar zoon, die toch nooit in rijkleding door het salon liep.

„U heeft een brief ontvangen, mama?”

„Ja jongen, maar waarom ben je toch zoo gejaagd?”

„Van wie?”

„Van Adrienne.”

„Goddank!”

Hij viel neer in een breeden ruststoel.

„Interesseert je een brief van haar zoo?”

Voor 't eerst kwam er bij de moeder een vaag vermoeden op en ze onderzocht onrustig zijn oogen.

„Ja moeder, wat schrijft ze?”

„Ze vraagt om nog acht dagen vacantie. Haar tante is erg ziek en zij wil haar verplegen.”

„Dat staat u toch niet toe?”

„Waarom niet?”

„Nu ik toch hier ben.”

„Maar jij hebt toch niets met Adrienne uit te staan.

Als ik buiten haar kan, is het toch goed.”

„Wie zal u dan voorlezen?”

„Ben jij zoo bezorgd voor je moedertje?” vroeg ze geheel verteederd. „Wel, doe jij het dan. Dan zal ze je er meteen dankbaar voor zijn.”

Hij zat een oogenblik zwijgend in zijn stoel.

„Moeder, ik wou u wat vragen.”

Zij keek hem aan, wachtte op hetgeen hij zou zeggen.

„Geloofst u in die zieke tante van juffrouw Straning?”

„Zeker, jongelief; hoe kom je aan die vraag?”

„Ik niet moeder.”

„Jij niet? Waarom niet? Je zult toch Adrienne niet wantrouwen?

„Ja, dat doe ik wel.”

„Maar Leo, zij heeft toch nooit de minste aanleiding gegeven om haar te wantrouwen.”

„Moeder, ik kom uit een wereldstad; daar leer je het voorzichtig met de menschen te zijn. Je kunt er niet één vertrouwen. Ik heb er wel eens over nagedacht, dat wij toch wel wat onvoorzichtig geweest zijn, haar zoo maar bij ons op te nemen. Wij weten toch eigenlijk niets van haar verleden”

„Dat weten wij wèl”

„Ja, uit haar mond”

„Kom Leo! Haar levenswandel, zoo lang wij haar kennen, is toch aanbeveling genoeg.”

Hij keek uit het raam en floot zachtjes.

„Weet jij dan méér van haar?”

Hij haalde de schouders op, deed alsof hij iets wist, wat hij haar niet wilde zeggen.

„Moeder. ik ga morgen naar Amsterdam en zal haar zelve het verlangde verlof gaan brengen, en meteen de kat uit den boom kijken.”

Zij stemde zwijgend toe, zoo als zij gewoon was, als hij haar wat vroeg.

Ze zaten samen, voelden zich vreemd bij elkaar nu Adrienne er niet was. Zonderling, zij sprak zoo weinig, was zoo stil in huis en toch liet zij een leegte achter.

Toen 's avonds de couranten kwamen, legde zijn moeder ze zwijgend bij hem neer.

Hij vouwde de Rotterdammer open, begon haar voor te lezen, maar hij vond dat zijn stem schrill en ijl klonk in de hooge kamer, dacht aan Adriennes warm geluid, hield op met lezen.

„Ga je niet verder?” vroeg de moeder. „Toe,

lees nog een stukje, ik hoor je stem zoo graag."

„'k Ben wat moe."

„Nog één stukje. Lees de Italiaansche correspondentie. Die hoor ik zoo graag. En Adrienne was er ook dol op. Dat is zoo 'n geestige schrijver . . ."

Hij zocht naar de correspondentie, doch vond haar niet.

„Ze staat er vandaag niet in!"

„Dat is jammer. Nou, mijn jongen, ga dan maar wat rusten. Je hebt ook zoo'n lange reis achter den rug. 't Is toch spijtig, dat je morgen al weer weggaat. Ik had gehoopt, dat je morgen den heelen dag bij mij zou gebleven zijn . . . Wil ik misschien met je meegaan naar Amsterdam?"

„Neen moeder, ik ga even op en neer. Ik heb maar een oogenblik te zien in welke omgeving ze verkeert. Waar is 't adres?"

„Stadhouderskade bij 't Museum . . . 't nummer staat in den brief."

Hij nam den brief op van de porte-lettres en hield hem in zijn hand.

„Nacht moeder! zei hij, haar vluchtig op het voorhoofd kussend.

„Nacht Leo-lief, slaap wel."

Zij was zoo blijde met die teederheid, dat zij er niet op lette, dat Leonard den brief mede nam.

Maar boven op zijn kamer, vouwde hij den brief open, las hem door. „Hoogwelgeboren Vrouwe. De treurige toestand van mijn goede tante dwingt mij, u op 't laatste oogenblik nog een verlenging van mijn vacantie te vragen. Tante is zeer lijdend, heeft gestadige liefderijke verpleging noodig. Kunt u mij nog

missen? Als het volstrekt niet gaat, seint u mij dan even? Maar ik zou u erkentelijk zijn, als u mij het verlof wel wildet toestaan.

Is mijnheer Leonard al terug? Ik hoop van wel, dan zult u zich minder alleen gevoelen. Wilt u mijnheer mijn respektvolle groeten geven? Uwe zeer dienstvaardige Adrienne."

Hij bekeek het mooie, slanke handschrift, maar vooral de onderteekening. Dat „Adrienne" stond er zoo krachtig en zelfbewust, met de fijne spitse A voor de egale maar oplopende, lange, Engelsche letters van „drienne." Zij had haar „van" niet achter de onderteekening gezet. 't Adres was onder den datum geschreven.

Hij rook aan 't briefje, drukte het opeens aan zijn borst, kustte de letters „Adrienne" en zijn armen wijd uitslaande, riep hij, op en neer loopend in zijn slaapvertrek: O God, o God, ik heb haar lief, ik heb haar lief . . . !"

Hij liet zich den volgenden dag te Amsterdam al voor tien uur aandienen, had geen geduld gehad om langer te wachten.

Zij ontving hem in de voorkamer van het eenvoudig gemeubelde bovenhuis. Hij ontstelde toen hij haar zag, want ze was zéér bleek, had blauw omkringde oogen. Zij droeg een wijde roode-flanette morgenjak, dat den blanken hals geheel bloot liet, en de wrong van 't blonde haar, los en zichtbaar haastig

gevlochten, want er sprongen veel vergulde haartjes in warrige bogen terzij.

„Juffrouw Straning, u bent misschien verwonderd mij hier zoo onverwacht te zien. Ik moet in Amsterdam zijn en ben op aandringen van moeder, u zelf even komen zeggen, dat u zich vooral niet moet haasten met terugkomen, wanneer de toestand van mevrouw uw tante, uw hulp vereischt.”

Zij begreep dat hij loog, kende mevrouw de Clermont te goed om niet te weten, dat die zich nooit aan een dergelijk vergrijp tegen den vorm zou schuldig maken.

„Ik dank u voor het bericht en ben uw moeder zéér erkentelijk. Maar waarom heeft zij u zooveel moeite bezorgd? Mij dunkt, een telegrammetje was eenvoudiger geweest.”

„Om u de waarheid te zeggen, ik zelf heb er wel een beetje op aangedrongen, omdat ik er naar verlangde u weer eens te zien.”

Zij keek hem verwonderd en dankbaar aan.

„Hoe jammer, dat u mij nu in zulke omstandigheden aantreft”

Zij drukte zacht haar hand tegen het losspringende kapsel.

„Ik ben nog niet gekleed.”

Het rood-flanellette kraagje werd tegen de hals opgezet, van voren dichtgeknepen.

„U moet mij dat vergeven Ik heb den heelen nacht gewaakt Heeft u zich te Berlijn geamuseerd?”

„Neen, in 't geheel niet,” zeide hij kort en dof.

„Niet?”

Weer de vragende blik van haar kinderlijke oogen.

Zij hield haar hoofd wat schuin, blikte meewarig naar hem op.

„Altoos op nieuw die melancholie?”

„Ja . . . die melancholie . . . en erger . . . veel erger . . . !

Zij bleef hem vragend aanzien.

„Kan je niet vermoeden, wat mij zoo ongelukkig maakt?”

Een ontkennen door zachtjes nee schudden van haar aandachtig gelaat.

„Heelemaal niet? Adrienne . . . Adrienne . . .”

Hij trad op haar toe. Zij bleef staan, ietwat verschrikt.

„Adrienne . . . ik heb altoos door aan jou gedacht en . . .”

„Mijnheer de Clermont . . . ik bid u zegt u geen woord meer. Iets begin ik te begrijpen . . . Maar dat mag niet, dat mag niet . . . U weet heel goed dat ik met het heluk van dit leven heb afgerekend . . .”

„Nee, Adrienne, neen mijn lieveling, het geluk is nog niet voor je weg. Het geluk gaat eerst voor je beginnen . . .”

Zij boog haar lichaam zacht achterwaarts, weerde hem af met de handen.

„Nee, mijnheer, neen mijnheer . . . ik heb afgedaan met dat . . .”

„Maar ik kom niet voor een grap, voor een flirt . . . ik meen het ernstig, heel ernstig . . . ik wil een huwelijk . . .”

„Iets anders verwachtte ik niet, dat ooit in uwe bedoelingen jegens *mij* zou kunnen liggen . . . Maar het kan niet . . . bepaald niet . . . bepaald niet . . .”

„Je maakt mij ongelukkig Adrienne . . . je maakt mij ongelukkig. Ik kan niet meer zonder je leven . . . Gisterenavond toen je niet thuis was, heb ik kunnen huilen. Ik bid je wijs mij niet af . . . stuur mij niet weg . . . want anders bega ik een ongeluk aan mij zelf . . . Ik wil niet zonder je leven . . . néén . . . néén . . . je moet mijn vrouw worden . . . je moet . . . je moet . . .”

Hij liep nu dicht op haar toe, legde zijn arm om haar middel.

Maar zij boog haar slank lichaam achterover, hield haar hoofd en boezem van hem af, poogde zijn arm met zacht geweld weg te drukken.

„Neen, neen mijnheer . . . en in elk geval niet zoo . . . u overvalt mij . . . u moet mij gelegenheid geven om na te denken . . . ik ben doodelijk moe . . . ik heb in nachten niet geslapen . . . kom, gaat u nu heen . . . laat u mij tijd . . . ik zal u antwoorden . . .

Hij liet haar los, bleef bedroefd voor haar staan

„Ik zal schrijven . . . heel gauw . . . gaat u nu heen . . . En wie weet . . . wie weet . . . Hebt u er u moeder al over gesproken?”

„Neen . . .”

„Begint u daarmee . . . dat is uw allereerste plicht . . . weest u niet bedroefd . . . Ik wijs u niet af . . . werkelijk niet . . . maar het is zoo onverwacht . . . zoo geheel onverwacht . . . Kom bedaart u . . . laat u mij tijd . . .”

Zij reikte hem de hand. Hij drukte ze hartstochtelijk, hield haar in de zijne tegen zijn borst.

„Schrijf je dan gauw? Heel gauw?”

Hij keek haar smeekend aan en zei moed vattend, vlak in haar gelaat:

„Lieveling, lieveling, lieveling!”

„Sjuut, sjuut!” wisperde zij, haar hoofd wat naar voren, met de kin vooruit, angstig ziende, naar de suitedeur.

„Achter is tante's kamer. Ik zou haar er ook over moeten spreken”

„Dus tot weerziens?”

„Ja tot weerziens”

Zij liet hem uit tot de trap, riep toen het dienstmeisje om de deur te openen.

Zoodra ze weer alleen binnen was, liep ze naar den spiegel, bekeek zich, ging na hoe ze er uitgezien had, toen ze met hem sprak. Leuk Haar goud haar in een krul, los langs haar rug en op de borst het jakje even kierend en een tipje blond vleesch er doezelig achter. Zij bekeek haar blank handje met nog de roode striemen van zijn handdruk. Zij ging even naar de achterkamer, overtuigde zich dat haar tante rustig lag, liep weer naar de voorkamer, ging aan 't bureautje bij 't raam zitten, en de steel van den penhouder tusschen haar tanden, peinsde zij over den brief, dien zij ging schrijven. Haar oogen dwaalden naar buiten, keken omhoog naar 't effengrijze der op regen hangende herfstlucht.

„Juist zoo en niet anders geduld tot het laatste Niet overhaasten Zoo lang had ze al gewacht nu vooral durven”

En zij begon te schrijven aan de moeder van Leonard.

„Dat zij zeker door haar zoon reeds ingelicht zou zijn. Dat diens woorden haar verbaasd hadden. Dat zij

zooiets nooit had verwacht. Dat zij heel goed wist, dat mijnheer Leonard jong was en ontstuimig van aard. Dat mevrouw zelve wel de overtuiging zou hebben, dat zij van haar zijde nooit eenige aanleiding had gegeven. Dat zij vast besloten had, mijnheer niet meer te ontvangen en nooit meer te zien. De gelegenheid was juist goed. Zij vroeg om een eervol ontslag, zou zich voortaan aan haar tante wijden en betreurde het in 't diepst van haar hart, mevrouw de Clermont, die altijd zoo innig, innig goed voor haar geweest was, nu te moeten verlaten op deze bruske manier. Maar mevrouw zelve zou haar gedrag begrijpen. En in haar hart zou zij steeds een liefdevolle herinnering bewaren aan de edelvrouwe, die haar duister pad door haar moederlijke toegenegenheid verlicht had."

's Middags tegen twee uur bracht zij, na een duchtig morgenslaapje, frisch en opgewekt, zelve den brief naar het postkantoor. Ze moest schier schaterlachen, toen de brief in de bus gleed. 't Was of die bus „hap" zei. En hij zou ook „hap" zeggen en de moeder ook, na zoo'n brief. Teruggaande naar huis, dacht ze al over de huwelijksreis. Waar ze heen zouden gaan. Naar de Riviera. Daar zou ze op staan. En naar Monte-Carlo. Daar was ze nog nooit geweest. Ze had een verzetje nodig, hoor, na ruim een jaar van ingetogenheid.... Ze moest zich zelve bewonderen, dat ze het uitgehouden had.... Ze was bijna gaan gelooven in haar eigen aanstellerij!"

Voor Hirsch bleef zij staan, keek naar de costumes in de rechtsche uitstalkast. Héérlijk.... die sortie zou haar staan.... en leuk, dat juist groen en rood in de mode kwam.... En dan daar.... bont, heer-

lijk heerlijk bont, die stola van persianer
diep zwart net wat voor haar Zwart stond
haar zoo goed Hoe zou rouw haar kleeden?

En vluchtig gleed de gedachte door haar koel
hoofd, hoe ze er uit zou zien, als ze in de rouw zou
zijn over Leonard

V.

Douairière de Clermont bleef met den brief op haar schoot, slap de hand er op, zitten en voelde zich tot schreiens toe bedroefd.

„Zooveel fatsoen. Zoo innig oprecht. Wat moest een vrouw, die tot zooveel opoffering in staat was, geleden hebben. Maar Adrienne had gelijk. Het was beter zoo. Een gescheiden vrouw, eene die twee jaar ouder was dan Leonard, van burgerlijke afkomst, was geen partij voor haar jongen. Zij schreef heel juist „Leonard is wat onstuimig”. Zijn vader was net zoo geweest. Een echte heethoofd. Het Fransche bloed van de Clermonts was nog onvermengd. Zij zelve was een de Neufville. Raymond was zeer geloovig geweest en zijn geloof had hem voor afdwalingen behoed. Hij was jong gestorven . . . héél jong en uit eerbiedige liefde was zij nooit hertrouwd, had zich alleen gewijd aan de opvoeding van 't eenige kind. De vrouwen zijn wel ongelukkig als zij achterblijven. Maar zij had een zoon gehad, een levensdoel, een gestadige troost in haar droefenis. Die daar, arme eenzame, had niemand, was verlaten, in de valsche positie van de gescheiden echtgenoot . . .

„Arm, arm wicht!” zuchtte zij, meewarig ziende,

het hoofd op de borst gezonken, naar den brief van Adrienne op haar schoot.

En weer overlegde zij, of het dan toch niet mogelijk zou zijn. Dat ze weinig vermogen had kwam er minder op aan. Zij had er in haar leven zoo velen gekend, die rijk gehuwd waren en toch verarmd en anderen, die arm getrouwd waren en rijk waren geworden, dat zij dat als 't minste beschouwde. Maar Leonard moest een andere partij doen. Een de Clermont moest een Hugenoot trouwen. Als Leo zijn diploma zou behaald hebben, zou hij zulke schitterende partijen kunnen doen, in hun kring. Zij had tot nu gewacht met het te logeeren vragen van geschikte meisjes, die zij kende, omdat bij Leonard eerst de wilde haren er uit moesten. En de Delftsche geschiedenis moest eerst vergeten zijn. Maar nu?

Zij las den brief nogmaals door.

„Zeker . . . zij wil bepaald niet. Zij geeft geen enkel uitzicht op toenadering van hare zijde. Zij kon toch wel een enkelen weg hebben opengelaten, wist toch immers niets van haar plannen. Waarom veronderstelde zij, wat er tusschen de regels door te lezen was, dat zij ook tegen het huwelijk zou zijn? Het stond vast, Adrienne wilde niets van Leonard weten. Zij wilde haar leven eenzaam doorleven. Dat moest geëerbiedigd worden. Zij zou haar een brief terug schrijven en dan dadelijk met Leonard op reis gaan. Hij had over een automobiel gesproken. Zij zou een groote reis-automobiel gaan koopen en dan zouden zij samen een tournee gaan maken door Frankrijk . . .

Zij zond een langen brief aan Adrienne terug, zeide daarin dat zij, hoewel ongaarne, Adrienne's besluit

moest eerbiedigen, en erkennen als de eenige weg. Zij dankte haar voor alle goede zorgen, betreurde dat zij haar in de eerste tijden niet meer zou kunnen zien. Zij zou steeds echter haar moederlijke vriendin blijven, die haar in alle omstandigheden des levens met raad en daad zou willen bijstaan.

Zij reed naar Nijmegen, bestelde bij de grootste firma een automobiël van het beste merk, zoo spoedig mogelijk te leveren.

Toen ze thuis kwam wachtte Leonard haar op.

„Waar bent u geweest, moeder?”

„Ik heb een verrassing voor je.”

„Voor mij?”

Hij werd bleek.

„Ja, ik heb een automobiël voor je gekocht.... Zorg nu maar, dat je gauw een volleerd chauffeur wordt.... Dan gaan wij een reis maken.... een mooie, lange reis.”

„Wie wij?”

„Wel, jij en ik.”

„Alleen?”

„Natuurlijk.”

„Gaat er niemand mee?”

„Als je wilt een chauffeur of een vriend of een kamenier en een bediende. Ik heb een heele groote machine besteld.”

„Neen moeder, ik wil geen automobiël hebben.”

„Maar jongen”....

„Neen moeder.... ik heb voor u ook een verrassing”....

Zij volgde hem met kloppend hart naar de verandakamer, voelde haar beenen zwaar, als waren zij half

verlamd. Nu hij voor haar liep, trok het haar aandacht, dat hij ook van achter zoo sprekend op zijn vader geleek. Deze zelfde ietwat deinende gang, dezelfde wat voorovergebogen nek. En zij gevoelde zich door die gedachte aan zijn vader, door die herleving in hem, zéér verteederd en vreesde voor hetgeen hij zou gaan zeggen, al van te voren wetend, dat zij hem toch niets weigeren kon als hij bepaald iets wilde.

„Moedertje, vermoedt u wat ik u wil zeggen?”

„Ja, je wilt mij weer verdriet aandoen, en spreken over Adrienne.”

„Verdriet aandoen? Neen moeder, tenminste niet opzettelijk. Maar ik wil u wel over Adrienne spreken. U heeft weer een brief van haar gekregen?”

„Zij zegt weer hetzelfde. Zij wil alleen blijven . . . en ik vind dat zij daartoe het recht heeft.”

„Laat u mij den brief lezen.”

„Hier is hij.”

Zij gaf hem den brief. Hij las hem snel door. Hij was even verslagen.

„Je ziet het zelf. Zij wil niet.”

„Zij wil wel. Maar zij is te kiesch om zich op te dringen. Dat blijkt duidelijk en dat is te begrijpen.”

„Maar je ziet toch zelf, dat zij niet de minste toenadering toont.”

„Kieschheid moeder. Vrouwen van haar slag dringen zich niet op.”

„Maar wat zou jij dan willen?”

„Ik zelf moeder kan niet meer naar haar toe gaan. Ze zou mij niet meer ontvangen. Als u nu eens voor mij den grooten stap wilde doen, moedertje. Schrijft u haar eens moedertje. Schrijft u haar eens.”

„Ik heb haar al geschreven.”

„Dus vond u het goed?”

„Nee, ik heb haar het verzochte ontslag toegestaan.”

„O, moedertje, moedertje, moedertje!”

En alsof hij nog een klein jongetje was, knielde hij bij haar neer, legde zijn hoofd op haar arm en schreide.

„Dus je hebt haar zóó lief?”

„O, moeder zoo lief, zoo onbegrijpelijk lief. En al zoo lang. Langer dan ik zelf wist. Misschien al van het eerste oogenblik, dat ik haar gezien heb. Ik wist, dat het je verdriet zou doen als ik me met haar afgaf. Daarom heb ik er tegen gestreden. Toen nam je haar mee naar hier. Opnieuw heb ik mijn best gedaan.

Ik ben als een waanzinnige aan sport gaan doen. Ik heb het eruit willen slaan en rijden en trappen. Toen ben ik naar Berlijn gevlucht, ja, gevlucht moedertje tot ik niet langer kon En nu geef ik het op neen, moeder het is verkeerd, zoo tegen zich zelf te vechten Ik kan niet langer zoo leven

Kom zeg nu maar ja, wees jij er nu ook niet tegen Je weet zelve hoe goed en fijngevoelig zij altijd geweest is. Zij heeft een verleden, maar dat is toch ook niet zóó vreeselijk. Kom moedertje, kom Help mij maar.”

Hij keek naar haar op met zijn betraande oogen. Zij hield haar hand op zijn hoofd, drukte hem tegen zich aan. Nooit had zij hem iets kunnen weigeren. Nu weigerde ze. Maar zoo gesmeekt en gebeden had hij haar nooit. En het was toch wel mooi van hem, dat hij haar zoo erkende. Dat hij zoo lang een stillen

strijd had gestreden, alles om haar te sparen. Bepaald iets tegen Adrienne had zij niet. Integendeel, Adriennes houding was volkomen correct geweest. En langzaam zei ze met iets van liefdevolle berusting:

„Nu dan mijn Leo, als jij het dan bepaald wilt, trouw met haar en wees goed voor haar.”

Hij sprong op, omhelsde haar, kuste haar, bedankte haar.

„Zonder jouw toestemming had ik haar niet getrouwd, moeder. Liever was ik krankzinnig geworden. Daarom ben ik je nu dubbel dankbaar.”

Ze waren den heelen avond zeer innig met elkaar. De moeder had er een voorgevoel van, dat dit de laatste avond zou zijn, dat hij haar geheel toebehoorde. Nu ging hij dus weg van haar, zou zich geheel aan een ander geven.

Zij kon er zich niet goed in denken. Zij had hem wel altijd bij zich willen houden. En 's nachts bleef ze wakker, lag aan hem te denken, bepeinsde zijn toekomst. Hij zou moeten doorstudeeren, zijn diploma halen, nu weer te Delft. Zij zou met haar notaris gaan spreken om voor zijn financiën te zorgen. Hij had zijn vader's versterf, maar dat zou te weinig zijn om voornaam te leven. Zij had altijd minder uitgegeven, dan zij kon doen, een traditie in haar familie, kon best nog het een en ander missen. En waarschijnlijk had Adrienne ook wel iets. Waar zouden zij gaan wonen? Toch niet in het buitenland? Het werd tegenwoordig gewoonte bij jonge paartjes om de eerste jaren van het huwelijk in het buitenland door te brengen. Neen, neen, dat mochten zij niet doen. Zij moesten te Nijmegen blijven wonen of in

elk geval dicht bij haar. Zij kon toch niet geheel vereenzamen op haar groote villa. En dan als er kinderen kwamen! Dan brak er voor haar, de betrekkelijk nog jonge grootmoeder, een nieuwe jeugd aan. Wat zou het heerlijk zijn, weer kinderen, weer eigen kinderen in huis te hebben en ze te zien spelen in den tuin. Het liefst moesten het een paar jongens zijn. Leonard had ook altijd zoo heerlijk geravot. Die was altijd zoo levendig en overmoedig geweest. Altijd haantje de voorste. Hoeveel keer was hij niet doornat thuis gebracht! Of had zij het hart voelen stilstaan als hij op zijn fiets in vollen vaart van een helling kwam rijden. Raymond had er altijd pret in gehad. „Echt ras,” had hij gezegd, en zijn witte tanden hadden geglinsterd onder zijn zwarte snor. „Daar zit nog de furia francese in.”

Met een glimlach op de lippen was zij eindelijk ingeslapen, vervroolijkt door de herinneringen aan Leonard's jeugd en de fantasieën van een rozige toekomst.

Leonard lag ook wakker. Hij dacht aan Adrienne. Moeder vond het dus goed. Maar zij? Zij moest het goed vinden. Als zij niet toegaf, stond hij niet voor zich zelf in. Hij kon niet langer buiten haar. Waarom was zij blijven weigeren? Was het werkelijk kiesheid? Of zat haar vroegere man er achter? Dat zou het wel zijn . . . zeker . . . dat moest het zijn . . . die kerel zat er tusschen, die loerde op haar. . . . en als die kwam, zou zij niet weigeren. Hij moest hem voor zijn. Hij had toch al te lang gedraald. Stomeling die hij geweest was om haar zoo lang vrij te laten, zich zelf zoo lang te martelen. Hij had zich

nooit geweld moeten aandoen. Hij had haar dadelijk moeten trouwen! Zoodra hij in 't pension haar lief had gekregen. Met dralen win je nooit wat. Maar nu moest doortastend gehandeld worden. Moeder zelf moest er op uit. Ze moest met hem mee naar Amsterdam en met haar gaan spreken. Dat zou ze wel voor hem doen anders.... zou hij met geweld beginnen.... hij zou Adrienne opwachten aan de deur.... en als zij bleef weigeren, zich voor haar oogen voor den kop schieten....

Maar zijn moeder was 's ochtends dadelijk bereid om mee te gaan naar Amsterdam. Ze was 's morgens al weder met de gedachte aan de kleinkinderen opgestaan, trachtte zich te herinneren hoe het geweest was, toen ze Leonard had ontvangen, riep de kraamkamer in haar gedachten terug. Zij ging naar heur linnenkast, zocht daar achterin en haalde een paar heele kleine pluimmutsjes te voorschijn, bolde ze op op haar pols, maakte er bewegingen mee als of het een kinderkopje was dat knikte. O, dat geluk als zij kleinkinderen zou krijgen....

Aan het station te Nijmegen telegrafeerde Leonard. „Moeder komt u heden bezoeken om u over de gelegenheid te spreken. Leonard.”

Zij dejeuneerden in 't Américain, en Leonard bracht zijn moeder naar de woning, zou in Parkzicht wachten op haar terugkomst.

„Nu moedertje, veel succes; doe je best voor mij moedertjelief, zeg dat ik.... neen, zegt u maar wat u invalt, dat is beter.”

Adrienne ontving haar een beetje koel.

Zij had nooit anders gedacht, dan dat douairière

de Clermont tegen het huwelijk zou geweest zijn. Toch was haar de brief, waarin mevrouw de Clermont haar afwijzing van een verloving met Leonard had goedgekeurd, tegengevallen. Zij had gehoopt, dat tenminste voor den vorm een poging zou gedaan zijn om haar op andere gedachten te brengen.

Mevrouw de Clermont vatte deze koelheid als een nieuw bewijs van fijn gevoel op. Nu immers zou een groote vertrouwelijkheid beiden in een onnatuurlijke verhouding hebben gebracht. Zij begon met te zeggen, dat zij geheel als moeder kwam. Dat zij wel is waar Adrienne een brief had geschreven, waarin zij Adriennes recht op eenzaamheid erkende, maar dat Leonard zoo bij haar had aangedrongen nog een poging te wagen, dat zij Adrienne persoonlijk had willen spreken. Waarom zij zich, zoo jong als zij nog was, geheel aan haar smarten overgaf? Dat aan de zijde van Leonard haar een nieuw leven wachtte. Zij, de moeder, zou zorgen dat er geen finantieële beslommeringen waren. Zij zelve was na den dood van haar man ook als jonge vrouw eenzaam achtergebleven, maar zij had Leonard gehad en was dus eigenlijk nooit alleen geweest, daar men nooit alleen is, als men nog iemand lief heeft, waarvoor men zorgen mag.

Toen Adrienne nog altijd bleef weigeren, sprak van het verschil in stand en vermogen, over haar ingetogen aard, die niet strookte met den heftigen van Leonard, bepleitte de moeder de zaak van haar zoon nog warmer, brak in tranen uit, smeekte Adrienne te bedenken, dat Leonard het oprecht meende, dat hij haar innig liefhad, tot alles in staat zou zijn als zij bleef weigeren

Langzamerhand was Adrienne gezwicht voor de dringende argumenten der moeder, meer ter wille van de moeder, naar het scheen, dan van den zoon.

En 's avonds waren ze alle drie ter eere van de verloving naar den Stadsschouwburg gegaan, waar Driekoningenavond werd opgevoerd.

VI.

Zij was gedurende de verloving koel en terughoudend tegenover Leonard gebleven. Hij had zich er wel eens over beklagd, maar zij wist te goed wat zij deed. Het was juist deze koelheid die hem drong, dag aan dag opnieuw haar te veroveren, gestadig hem in spanning hield, die hem aan haar bond. Hij had het huwelijk verhaast, hopende haar daardoor vaster aan zich te verbinden. Van studeeren kwam niets meer. Dat was een zaak van later zorg. Voorlopig immers behoefde hij het niet voor zijn broed te doen. Op moeders aanraden ondernamen ze, zonder nog een home te vestigen, eerst een groote reis door het buitenland. Mevrouw de Clermont hoopte, dat zij dan verlangen naar het vaderland zouden krijgen en zich ten minste in Nederland zouden vestigen, al was het ook in Den Haag of Amsterdam.

„Voor jelui beiden is afleiding en verzet het eenige middel om geheel jelui zelf te worden.”

Toen ze over Brussel en Parijs naar Nice vertrokken, was Adrienne plotseling veranderd. Het stille, afgetrokken bruidje zooeven, dat alles over zich had laten heengaan als leefde zij in een droom, zette zich met een gevoel van welbehagen in de weke polstering van de eerste klas wagon-kussens en toen

de trein wegstommelde, glinsterden haar oogen met een glans, dien Leonard niet kende, die hem ongerust maakte en blijde tegelijkertijd. Hij meende, dat het door 't geluk der stonde kwam, kuste haar harts-tochtelijk. Zij lachte, was opgewekt, zei dat ze voelde nu eindelijk weder een beetje geluk te zullen krijgen. En toen ze over de grens waren, werd ze uitgelaten, was vol leuke, kleine opmerkingen, over het uitzicht, over de noodrem, waaraan zij dreigde te zullen trekken als Leonard het haar te lastig zou maken. Zij had ook opmerkingen over de medereizigers, vond onmiddellijk de belachelijke zijde van de mannen, maar vooral van de vrouwen. Met een oogopslag zag ze, wie valsche tanden had, wie bijoux van talmi-goud droeg. Een minder verliefd man dan Leonard was, zou door deze groote en plotselinge verandering opmerkzaam zijn geworden. Maar hij was te gelukkig met haar weergekeerde opgewektheid, beschouwde die als een overwinning van zijne zijde.

Te Brussel stegen zij uit. Na een kort verblijf in het hôtel, reden zij naar een juwelier. Zij koos een mooien juweelen ring uit en een snoer parels

Leonard schrikte toen hij den prijs hoorde, wilde even protesteeren, doch hij zag haar van geluk stralende oogen, bedacht dat hij zoo noodig moeder altijd om geld kon seinen en betaalde de dure sieraden. Daarna reden zij naar een groot modemagazijn en het scheen of zij een voorraad wilde inslaan voor een reis naar de tropen. Zij zette groote breedgerande hoeden van rood en groen vilt op met witte struisveeren, paste een costuum aan van rood laken met rood fluweelen linten om haar lichaam, zoodat haar

vormen zich goed afteekenden, de mouwen schuimend van écru kant. Zij kocht zijden rokken, batist ondergoed, zwart zijden opengewerkte kousen.

Hij was verbaasd over haar smaak, over het wulpsche welbehagen in al dat wereldsche modegoed en kreeg er haar te liever om. Hoe diep moest haar smart zijn geweest dat zij, met haar modainen aard, zoolang zich alles had kunnen ontzeggen.

Toen zij den volgenden dag toilet had gemaakt, scheen zij een ander wezen. Haar tred in de schoentjes van beige leer onder den voetvrijen rok, was veerkrachtig, jongmeisjes-achtig. Haar zachte, ietwat slepende gang was nu los, zwevend vlug.

„Je bent heelemaal veranderd.”

„Ik? Dat meen je niet. Zoo ben ik altijd geweest.... vóór de scheiding. Maar als wij straks in Parijs zijn, zal je nog heel wat anders zien.... hahaha.... nog heel wat anders.... hahaha.... daar ken ik adressen.... En wij maken ook een snoeptochtje naar Monte-Carlo, niet waar?”

„Maar kindlief!”

„Kom, ga mee. Je zult het goed bij mij hebben. En jou zal ik ook anders aankleeden.... je bent een echt mooi kereltje om opgetuigd te worden.... Je moet je losser kleeden.... Een beetje Engelsch.... een beetje Amerikaansch.... en een beetje Fransch.... Van alles wat.... dan heb je wat eigens.... Er zijn Franschmannetjes, die de Engelschen naäpen.... dan zijn ze altijd belachelijk.... Want de Engelsche modes zijn voor lange, slanke figuren en de Franschen zijn of groot en breed of klein en tenger.... En de Amerikanen zijn te veel „rasta”, zooals wij in

Parijs zeggen. Die dragen voor mannen te veel goud en te veel kleuren. Je moet zoo'n Amerikaansch stroohoedje dragen voor 's morgens. Met een vingerbreed randje en zwaar gevlochten. Maar een zwart rips lint. De Amerikanen dragen er gekleurde linten om, soms zelfs hun vlaggekleuren. Dat is Cook-touristachtig. En in Gods naam, draag nooit meer pantalon, vest en Jacket van dezelfde stof. Dàt heeft mij toch altijd zoo bij je gehinderd. Dat is confectie-smaak. En die witte vesten van je, zal ik maar aan den kellner geven. Dat's goed voor kellners op hun vrijen dag, als ze meneeren imiteeren."

„Maar Adri . . . moeder heeft ze mij gegeven."

„Ben ik je vrouw of je moeder? Verveel mij als je blijft niet met wat je moeder mooi of niet mooi vindt. Ze is een best goed mensch, maar vieux jeu. Ik ben modern . . . héél modern . . . en ik zal van jou ook wat probeeren te maken."

Hij gevoelde zich wat gramstorig, maar wilde het nog niet laten merken. Thuis gewoon altoos zijn zin te krijgen, nooit in iets tegengesproken of tegengewerkt, verwend, eenig schatrijk zoontje, had zijn wil nooit op een tegenwil gestuit.

Hier voor 't eerst, nu óók na het huwelijk, voelde hij een macht tegen de zijne in en hij was er door verbluft, wist nog niet of hij toegeven zou of er tegenin gaan. Hij vond het onaangenaam, zich beheerscht te zien en toch ook weer gaf het hem een prettig gevoel, dat zij niet onderworpen was, dat hij een persoon naast zich, wellicht tegenover zich, in elk geval niet beneden zich, in zijn vrouw had gevonden.

Maar te Parijs werd het al spoedig te bont. Zij

wilde alleen in automobiel-fiacres rijden. En dan moest hij te voren den chauffeur een groot pourboire beloven, als hij er flink van door suisde.

Hij wilde den eersten avond naar de groote opera of de opéra comique. Maar zij weigerde beslist. Neen zij wilde naar de Boîte à Fursy en naar de Cabarets en naar de kleine kroegen op Montmartre. Hij protesteerde een beetje. Zij werd driftig, verweet hem doordrijverij, zei dat hij haar niet moest vervelen met Hollandsche soliditeit, dat zij 't land had aan al die maffe, burgerlijke tartufferij.

Hij gaf toe. Maar op dien avond dwong zij hem geld met handen vol uit te geven.

Op een straathoek stonden een paar liedjeszangers. Zij liet de auto-fiacre stil houden, riep de vrouw met het bakje, wierp er een louis in.

Hij keek even verbaasd, met een protest in zijn oogen.

„Man, wat ben je vervelend. Wees toch niet zoo'n egoïst. Laat die menschen ook eens een gelukkig oogenblik hebben.”

„Ja, maar zoo komen wij niet uit met ons reisgeld,” sprak hij bedrukt.

„Heb je dan uitgerekend, hoe duur de reis mag zijn! Dat is weer ècht Hollandsch. Als wij niet genoeg hebben, seinen wij om meer.”

In de cabarets was zij druk en levendig, stelde zich op den voorgrond, door luid toe te juichen, hard te lachen, gestadig bezig om de aandacht op haar persoon te vestigen.

Er waren enkele chansonniërs, die meenden, dat die rijkgekleede vreemdelinge een „béguin” voor hen had

en het waagden, haar lang en smachtend aan te kijken.

Zij lachte helder op, keerde zich naar Leonard, die in deze vreemde, voor hem nieuwe omgeving, niet op zijn vrouw lette, hoorde naar de liedjes, die hij trachtte te verstaan.

„Die vieze vent denkt, dat ik gecharmeerd op hem ben,” zeide zij in 't Hollandsch. En weer stootte zij haar, helder lachje uit.

Maar zij kende Parijs te goed, had er alleen maar een paar dagen willen blijven om zich de tijden van vroeger te herinneren, nog eens de plaatsen te zien, waar zij vroeger geweest was, nieuwsgierig of er nog dezelfde personen waren, of er wat veranderd was.

Ze zouden den volgenden morgen naar Monte-Carlo vertrekken.

„Leo, nu moesten wij van avond naar de Capucines gaan en dan tot slot nog eens in de Olympia-bar en bij Maxim gaan kijken.”

„Maxim? Kunnen daar fatsoenlijke vrouwen komen?”

„Man, wees niet zoo zwaartillend. Wat gaat ons dat aan. Als we er toch plezier in hebben. We hebben toch niemand verantwoording te geven. En dan, als vreemdelingen kan je in Parijs alles doen.”

Ze hadden eerst een paar kluchtige blijspelletjes gezien, in het Théâtre des Capucines, waar zij achter Leonards rug gestadig gecoquetteerd had met een slanken heer van diep in de veertig, met vermoeide oogen en een kaal hoofd. Zij had hem met haar blauwe oogen verwonderd en vragend, met een blik van verlangen, aangezien tot hij onrustig werd, aan zijn snorpunten begon te draaien, zichtbaar aan 't overleggen ging, hoe hij haar kon naderen.

En toen bij den uitgang, waar hij stond, blijkbaar om haar een woord toe te voegen, was zij hem blijven aankijken met diezelfde vraag van niet begripen in de oogen, zich dicht tegen Leonard aandrukkend. In haar binnenste had zij even gelachen bij de gedachte aan 't gezicht, dat die oude snoeshaan had gezet, en toen, op de boulevard gekomen, had ze alweer dat avontuurtje vergeten, Leonard meetrekkend naar de Olympia-Bar.

Bij den ingang, ziende in wat voor soort inrichting hij kwam, wilde Leonard terug gaan.

„Maar beste mannetje, heb je dàt nu niet voor mij over? Kom . . . een oogenblikje maar . . .”

Hij was weer gezwicht, strijdend tusschen zijn begrip van voegzaamheid en zijn eigen nieuwsgierigheid.

Zij had er genot in gevonden te doen, alsof zij niet zijn vrouw, maar zijn maitresse was. Zij bekeek de vrouwen, voelde de afgunst en bewondering in dier blikken, vond zich hier in het drukke glanziger van licht en helle kleurentooi, gepoederde gezichten en door kohl verlevendigde oogen op haar gemak.

Zij ging met Leonard dicht bij het Tziganen-orkestje zitten, liet haar rooden avondmantel langs haar rug afglijden en bleef in stille voldaanheid zwijgend zien naar het bedrijf der vrouwen om zich heen.

Leonard wilde te Nice een kleine gemeubelde villa huren, zooals die daar voor rijke vreemdelingen, die het hôtél-leven haten, geheel gereed te krijgen zijn, voorzien zelfs van keuken-inrichtingen, tafelserviezen en tafelzilver.

Maar zij wilde in 't grootste hôtél en hij, al vermoed door haar eeuwig tegenstreven van zijn wil,

vast besloten, eenmaal te huis, daar met kracht een eind aan te maken, opziende tegen plebejische ruzie tijdens de huwelijksreis, gaf toe.

* *
*

Na de eerste week, week van veel toeren in een automobiel van een Engelschman, met wien Leonard in 't hôtél kennis had gemaakt, was de rekening van 't hôtél zoo hoog, dat Leonard om geld moest schrijven.

Moeder stuurde een gedeelte telegrafisch, het andere als crediet-brief Méér dan hij gevraagd had.

Hij voelde zich bedroefd, dit geld van zijn moeder te moeten ontvangen, zei tot Adrienne, dat zij 't een beetje zuiniger moest aanleggen, dat zij niet opzettelijk het geld hoefde weg te werpen.

Zij trok juist een paar nieuwe wit-glacé handschoenen aan, maar rukte ze driftig van haar hand, 't fijne leder scheurend:

„Die burgermans-verwijten van jou. Als ik dat gedacht had, toen je moeder mij kwam smeeken je te trouwen”

Hij voelde drift in zich opstormen, nam een vaas

van den schoorsteen, die vlak bij zijn hand stond, wierp deze haar in gruzels voor de voeten.

„O o !” riep ze even verschrikt. Maar dadelijk daarop: „Precies wat mijn eerste man deed. Jelui zijn allemaal gelijk bruten, die niet weten wat een vrouw toekomt Maar hij is tenminste 't éérste jaar gentleman gebleven”

Leonard had al spijt van zijn toorn, liep op haar toe, vroeg pardon, wilde haar afkussen. Zij duwde hem van zich af, keek met vochtige oogen terzij. Een stille traan kroop langs haar wang.

Hij voelde zich week worden, kon haar niet zien schreien.

„Kom lieveling, vergeef het mij maar. Je weet, dat ik wat heftig van aard ben. Willen wij naar Monte-Carlo gaan? Eens een paar Louis wagen?”

Zij stemde zachtjes met het hoofd knikkend toe en ze reisden met den eerstvolgenden trein naar Monte-Carlo.

Eventjes voelde Adrienne zich beduusd in de stilte van de speelzaal. Zij had meer schittering verwacht, meer emotie, en vooral een ander publiek. Waar waren de vrouwen met rijke toiletten, die rondliepen zooals het in de beschrijvingen stond? En waar de millionairs met witte bakkebaarden, rozige gelaatstint en koude oogen? Was hier dat burgerpubliek van saamgeraapte toeristen het schitterende gezelschap?

Leonard zette een Louis op pair of impair Hij won zijn eersten inzet.

„Willen wij nu weggaan?” vroeg hij haar, zijn winst haar in de hand drukkend.

„Dat meen je zelve niet. Bij zoo'n geluk.”

„Eerste gewin is kattedgespin!”

„Gekheid. Wees niet zoo bijgeloovig: kom, waag eens een paar Louis op de roulette.”

Hij zette veertig frank op nummer 26, Adriennes leeftijd.

De roulette draaide . . . vermindert haar vaart, bleef staan op 26.

Weder had hij gewonnen en nu een groote som.

Hij vroeg haar met de oogen nogmaals of zij nu zouden weggaan. Maar zij drong zich dicht tegen hem aan.

„Waag toch, waag toch,” zeide zij in speelkoorts.

Maar ditmaal verloor hij. Hij wilde nu niet met verlies wegloopen, beloofde zichzelf, dat hij, zoodra hij weder quitte gespeeld had, naar huis zou gaan. Doch het ongeluk bleef hem vervolgen. Toen zij na drie uren vermoeid en overspannen samen naar huis reden, hadden zij de tweeduizend francs, die moeder telegrafisch had toegezonden, verspeeld. Hij was neerslachtig, maar zij vroolijkte hem op.

„Wees toch wat Franscher! Wat komt het er op aan, zoo'n paar franken?”

„Een paar . . . twee duizend francs . . .”

„Hahaha . . . je spreekt er over als of het een kapitaal is. Die Engelschman naast ons heeft misschien wel tienduizend francs verloren. En je zag niets aan zijn gezicht. Hij ging even kalm weg als hij gekomen was. Daar moet je toch alleen maar Engelschen voor hebben. Allemaal echte, echte gentlemen.”

„Dank je . . .”

„Nee, nu niet kwaad zijn. 'k Zei het zonder erg. Met geen kwade bedoeling. Alleen maar omdat het zoo is. Kom, treur nu niet langer. Morgen komt de

credietbrief. Dan gaan wij ons geluk op nieuw beproeven"

„Waarachtig niet!" stoof hij op. „Van mijn leven niet meer aan de roulette. Die les van vandaag zal ik onthouden."

Zij keek pruilend uit het portier van den waggon, antwoordde niets, dacht: morgen is vandaag niet.

En den volgenden morgen, toen de credietbrief werkelijk kwam, en zij samen hem bij een bank gingen verzilveren, stelde zij hem een wandelingetje voor op de Promenade des Anglais. Er stond op den hoek een marchande de plaisir en daaromheen glunderoogden wat arme kinderen.

Zij liep op hen toe, gaf het vrouwtje een frank en zei haar, dat ze de hummeltjes wat moest laten trekken. Of neen zij zou voor die jochies den wijzer draaien.

Vijf maal draaide zij den wijzer rond, boven de getallenroos aangebracht op de lange bus. Vier maal bleef de wijzer staan op een hoog nummer, en de marchande gaf vroolijk de verwonderde kinderen een groot stuk nougat.

Leonard was lachend blijven toekijken, vond haar mooi en kinderlijk tegelijk, zooals ze daar stond, even gebogen over de lange bus, met de kinderen verlangend en toch bang naar heur opziende.

Zij gaf een der kinderen, een klein blond meisje, een tikje tegen de wang, lachte het toe en ging weder met Leonard verder.

„Hou jij zoo veel van kinderen?"

„Ik ben er dol op. Mijn geluk zal niet volmaakt zijn voor ik een kind heb. 't Liefst zou ik een jongen hebben."

Zij keek hem van terzij aan.

„Hij moest op jou lijken. Vooral niet blond zijn. Blonde mannen vind ik afschuwelijk. En dan journeus en jou mooie oogen en jou figuur. Ik zou den heelen dag met hem bezig zijn. Dan kon jij naar de soos gaan hoor, en ik liet je heelemaal vrij, als ik eerst mijn eigen jochie had!”

Hij was geveleid, voelde zich gelukkig door haar bewondering. Voor 't eerst, zoolang zij hem kende, had zij van hare zijde bewondering voor zijn lichamelijk schoon getoond. En om haar wat liefs terug te zeggen:

„Ju hebt geluk gehad.”

„Ja . . . voor anderen. Misschien hadden wij aan de roulette ook voor elkaar moeten spelen. Ik had voor jou moeten zetten en jij voor mij.”

Hij lachte luid op.

„Dat bijgeloof van jou. Je bent net een kind.”

„'t Is geen bijgeloof. 't Is fijn gevoel. Als ik speel, voel ik altijd vooruit of ik zal winnen, of verliezen.”

„Dan hadt je mij gister moeten waarschuwen. Dat had ons heel wat gespaard,” schertste hij.

„O, je kunt wel eens misvoelen. Dat gebeurt elkeen. En dan moet je je govoel net zoo goed oefenen als bijvoorbeeld je hersens. Toen je begon te studeeren, zal je ook wel meer moeite hebben gehad met je studie dan later, al waren later de problemen ook veel zwaarder.”

„Dat is waar!” meende hij ernstiger wordend.

„Weet je wat ik zoo heerlijk zou vinden Leo? Als wij nu toch het er maar weer eens op waagden. Kom, laat ons nog eens één keertje een paar Louis

verspelen. Als wij nu verliezen, zetten wij nooit een stap meer in de speelzaal."

Hij antwoordde niet dadelijk, maar toen zij zijn arm vast drukte en hem meenam in de richting van de speelzaal, verzette hij zich niet.

En weer werd de dag in de speelzaal doorgebracht. Het was dit keer een geheel ander publiek, dat zij er aantroffen. Er waren eenige rijke Amerikanen in de zaal, een staalkoning en zijn aanhang en een petroleum-koning en zijn aanhang, die tegen elkander toonden, wat zij konden wagen. De petroleum-koning won gestadig.

„Zet toch eens op zijn nummer," fluisterde Adrienne.

Leonard gaf toe, zette vijfhonderd frank op zeventien, op welk nummer de petroleum-Amerikaan vijfduizend francs had gezet. Adrienne zette vijfhonderd francs op één en twintig, het nummer van den Staal-Amerikaan.

De roulette draaide, het balletje riste rond.

Maar ditmaal wonnen noch Petroleum-, noch Staal-koning.

Leonard keek Adrienne aan.

„Dóórzetten, dóórzetten," riep ze vrolijk en niet in 't minst neergelagen. „Als wij gewonnen hadden, zou je weer eerste gewin kattedespin gezegd hebben."

Nogmaals werd door beiden duizend francs gewaagd. Wéér werd verloren. Zij bleven spelen tot ze niets meer hadden, wonnen niet een enkele maal, liepen toen weer bedrukt naar den trein.

„Jouw schuld!" zei Leonard verwijtend.

„Dat is laf van je. Je hebt zelf ook gewild."

„Later ja . . . om mijn verlies terug te winnen.

Maar jij hebt mij naar die hel heen gelokt."

Zij zweeg, wendde haar hoofd verstoord af.

Toen ze thuis waren, lag er een telegram met deze paar woorden: „Komt beiden terug. Ben ziek, moeder."

VII.

De ziekte van moeder was zéér ernstig. De hersens waren aangetast. Sclerose en plaques zei de dokter. Het kon lang duren, heel lang, maar ook, als er complicaties bijkwamen, heel kort. De ziekte begint met verlamming van de voeten, daarna van de handen, langzamerhand vermindert de denkkraft, tot geheele verlamming en daarop de dood volgt. De wetenschap kon er niets aan doen, totaal niets bij een vrouw op uw moeders leeftijd.

Leonard weende als een klein kind. Zijn moeder zou dus weggaan, zijn goed moedertje, zijn eenige getrouwe op de wereld, zijn toeverlaat van altijd.

Hij had haar altijd achter zich gevoeld als een beschermster, als eene die ten slotte de macht kon hebben, alle kwaads van hem af te wenden, had zelfs altijd een beetje op die macht vertrouwd. Nu zou zij heengaan . . . en hij bleef alléén. Want op zijn vrouw mocht hij niet rekenen. Integendeel, die was een gestadig gevaar voor zijn welvaart. Hij had op de terugreis naar Nijmegen gedacht aan haar wereldscheid en haar spilzucht. Hij had geen geld genoeg gehad voor de terugreis en er over gejammerd, dat hij nu zijn zieke moeder op nieuw om geld zou moeten schrijven. Zij had de schouders opgehaald,

hem gezegd, dat hij een groot kind was, dat zij dan wel voor 't geld zou zorgen.

Zij had zich gekleed en was uitgegaan. Hij had gedacht, dat zij iets van haar eigen kapitaal telegrafisch zou gaan opeischen. Want hoewel hij er uit kiescheid nooit over had gesproken, toch was hij er overtuigd van, dat zij eenig kapitaal van zichzelf had.

Een uur later was zij lachend en frisch van de stevige wandeling thuis gekomen, had hem een pakje bankbilletten gegeven.

„Twee duizend vijf honderd francs? Maar lieveling, hoe kom jij daar zoo gauw aan?”

„Nee, vraag dat nu niet. Je hebt ze. Wees er nu maar mee tevreden.”

„Maar hoe kom je er dan aan? En zoo gauw?”

Even flitste een gedachte vol wantrouwen door zijn hoofd.

Zij zag het aan zijn oog.

„Ben jij jaloersch? Dat vind ik lief van je. Als je niet van mij hield, zou je niet jaloersch zijn. Nu . . . dat is het niet hoor . . . wees daar maar gerust op. Als het dat was, zou ik het je te voren zeggen . . . dat zou ik mijn plicht achten.”

„Heb je misschien je eigen kapitaaltje aangesproken?”

„Je bent er eindelijk. Was dat zoo moeilijk voor je om te raden?”

„Vergeving, lieveling,” had hij verteederd gezegd.

Maar in den trein had zij haar handschoenen uitgetrokken.

„Kindlief, waar heb je je ringen?”

„O . . . die ringen? Bij den goudsmid”

„Bij welke?”

„In Nice om ze te laten oppoetsen.”

Zij had hem daarbij rustig in de oogen gekeken. Maar hij was haar onschuldige kijkers gaan wantrouwen, had haar verder ondervraagd en na veel moeite en een bedreiging, dat hij aan den noodrem trekken zou en zich uit den trein zou laten zetten met haar, met behulp van de politie een onderzoek zou laten doen, had zij erkend, dat zij haar ringen verkocht had met haar broche en haar armband.

„Verkocht? Zeg liever verpatst. Hoeveel heb je er voor gekregen?”

„Nu wat ik jou gegeven heb”

„Dat lieg je”

„Nou, geloof het dan niet”

„Maar dat is diefstal. Die ééne ring van je alléén was het waard. Hoe ben je in godsnaam op de onzalige gedachte gekomen. Juweelen die honderd jaar in onze familie waren; geschenken die je alleen al omdat ze van moeder geweest zijn, had moeten eeren als onverkoopbaar eigendom”

En zonder verder een enkel woord met elkaar te spreken, waren ze naar Nijmegen gereisd. Hij nam zwijgend zijn beleefdheidsplichten jegens haar waar, opende de deuren van coupé's en rijtuigen, hielp haar bij 't uitstijgen, maar het was het koel en machinaal doen van een man, die zijn toorn bedwingt en ondanks alles, tegenover een vrouw gentleman blijft.

Zij was heel bedeesd en onderworpen, scheen zelve veel te lijden door haar lichtzinnigheid, probeerde kleine vrouwelijke maniertjes om hem te verzoenen, door aan de wachtstations dadelijk een flacon cognac voor hem te koopen en sigaretten en Hollandsche couranten.

En dicht bij Nijmegen begon zij teeder over moeder te spreken, zei dat zij liever alles, alles verkocht had, tot haar kleeven, dan nu moeder ziek was geworden, haar weer door hem om geld te laten telegrafeeren. Hij moest vooral moeder niets laten merken van haar lichtzinnigheid, want daar zou ze maar verdriet van hebben. Zij zou nu zuinig zijn en alles weer uitsparen, en dan kon zij later die ringen wel weer terug koopen, al was 't voor wat meer.

„Wat meer? Die man zal je zeker vijfduizend gulden winst vragen.”

„Ja . . . 't is vreeselijk. Maar 't zijn bijoux, die ik van moeder zelve heb gekregen en die kunnen nooit te duur zijn om ze weer terug te koopen . . . Ik heb daar natuurlijk niet aan gedacht toen ik ze verkocht . . . Ik was zoo bang voor je.”

Zij was bang voor hem! Dat koelde zijn al weer zwindenden toorn, hoewel hij zich ongelukkig gevoelde.

„Maar als moeder nu eens naar je ringen vraagt?”

„Ik zal een paar valsche ringen koopen, die precies er op lijken. Die kan je tegenwoordig laten maken. Dat kost een paar gulden. In Parijs dragen zelfs de voornaamste vrouwen talmi-ringen, omdat het te gevaarlijk is echte te dragen. Je verliest zoo gauw wat.”

Hij haalde de schouders op.

„Jelui vrouwen zijn toch geboren knoeisters. Vroeger heb ik mij altijd er over verwonderd, hoe 't kwam dat zoo veel vrouwen, die toch een goed inkomen hebben, altoos in handen van woekeraars zitten. Nu begin ik 't een beetje te begrijpen.”

„Ja . . . de eenige ben ik goddank niet hoor. Er zijn er nog héél andere . . .”

Ze waren al weder verzoend toen zij thuis kwamen. Leonard schrok toen hij zijn moeder terug zag. Hoe was het mogelijk, dat iemand in zoo korten tijd, zóó kon veranderen. Zij was opeens een oude, vervallen vrouw geworden. Al lang had zij zich niet goed gevoeld, vertelde zij. Maar zij had het zich zelve niet willen bekennen.

Voor al het loopen was haar moeilijk geweest. Daarna had zij veel gereden. Maar nu kon zij zelfs niet meer de kamer op en neer loopen, voelde zich dadelijk doodmoede, kon niet op haar beenen blijven staan.

Na acht dagen kon mevrouw de Clermont geen voet meer verzetten. Haar beenen waren volkomen verlamd. Zij lag den heelen dag rustig uitgestrekt, op een groot rolbed, dat naar de veranda gereden werd. Zij gevoelde zich niet ziek, had nergens pijn, was zeer helder van hoofd, maar zij kon haar beenen niet meer bewegen.

VIII.

Adrienne was zoodra zij weder thuis was, geheel veranderd, Leonard hervond haar weer, zoo als hij haar lief had gekregen. De stille, zachte, in zich zelve gekeerde vrouw. Zij had ook al haar voyante toiletten weer afgelegd, liep heel eenvoudigjes gekleed in een zwart costuum. En zij was een engel van geduld en liefderijkheid voor zijn moeder. Het scheen, of hij, haar man, niet voor haar bestond. Den heelen dag was zij bij haar schoonmoeder. Zij las uren achtereen voor om haar den tijd te korten. En alleen lektuur waar de zieke van hield, de wat theologiseerende romans van Jensen, de tam-vroolijke werken van Julius Stinde, de gelikte romans van Ohnet. Leonard stond voor iets onverklaarbaars. Dàt was dezelfde vrouw, die op reis de werken van Jean Lorrain, van Marcel Prévost, van Abel Hermant, van Gyp en van Willy verslonden had? Zij, die nu langzaam rustig las, nadrukkelijk woord voor woord uitsprekend, opdat de zieke het goed zou verstaan en begrijpen, was dezelfde die na een dag van vermoeienis 's avonds op bed tot diep in den nacht Aphrodite van Pierre Louys achter elkaar had uitgelezen, de bladzijden

doorvliëgend, drinkend op de woorden en niet rustend voor zij het slot kende?"

Het begon hem te hinderen, dat zij in 't geheel niet op hem lette. Hij deed moeite om ook iets van haar zorgen te genieten. Maar zij bemerkte het niet, leefde uitsluitend voor de zieke, week niet van haar zijde, was onuitputtelijk in 't vinden van afleiding voor haar schoonmoeder. Zij speelde met haar schaak, hield haar geest bezig door haar belangstelling gaande te houden voor het weeshuis, waarvan zij regentesse was, ging op bezoek bij de familie's, die mevrouw de Clermont vroeger ondersteund had, en vertelde haar tot in de kleinste bijzonderheden hoe 't nu stond met de menschen, wat de man deed, wat de vrouw, hoe de kinderen op school het maakten. Zij zorgde voor kleine vriendelijkheden van de zijde der door mevrouw de Clermont beweldadigden. Een schrijnwerker, die zij eens aan voorschot voor gereedschappen had geholpen, zond, daartoe in stilte aangemoedigd en in 't geheim betaald, een praktisch tafeltje, dat op den ziekenstoel paste, zoodat mevrouw de Clermont ook liggend, zich met een eenvoudig handwerkje of met het bezien van illustratie's kon bezig houden. Het bestuur van een weldadigheidsbazaar noodigde mevrouw de Clermont uit, ook eenige handwerken in te zenden. En mevrouw de Clermont samen met Adrienne waren dagen achtereen bezig met het haken van eenvoudige handwerkjes, lampekleedjes, kinderschoentjes, wintermutsjes. Want samengestelde handwerken kon de zieke niet meer maken. Haar handen werden beverig; het begin van de verlamming der vingers.

Maar ook geestelijk ging mevrouw de Clermont

achteruit. Zij begon nukkig te worden, verloor langzamerhand het geheugen, vergat dat Adrienne haar schoondochter was geworden, behandelde haar als een dienstbode, die ze elken dag kon ontslaan, dreigde haar wanneer zij wat langer wegbleef, dan zij noodig achtte, of wanneer zij niet dadelijk deed, wat zij verlangde, haar uit huis te doen jagen.

Leonard was er een paar keer bij, toen zijn moeder op deze wijze tegenover zijn vrouw optrad. Hij wilde opstuiven, maar Adrienne smeekte hem met de oogen, kalm te blijven, antwoordde de zieke zacht en liefelijk, met dat diep droevige in haar stem, dat de echo van een uitgeleden inwendige smart scheen.

Hij kreeg er haar te liever om en de gedachte kwam in hem op, dat hij, als zijn moeder gestorven zou zijn, al die toegenegenheid, opofferingsgezindheid en liefde voor zich zou mogen vragen.

Adriennes liefdevol gedrag werd door het personeel, door den dokter, door den predikant spoedig bekend in Nijmegen en in de villa's rondom die van mevrouw de Clermont. Zij ontving veel uitnoodigingen zelfs van families, die anders tamelijk gesloten waren en waar de moeders met dochters, vooral sedert het huwelijk met Leonard, haar als een indringster hadden beschouwd. Maar zij bleef ingetogen, liet zich weinig zien en nu begon zij opnieuw, juist door haar afzondering, weer het middelpunt van een grooten kring te vormen. Zij had er, na lang smeekend aandringen, in toegestemd zelve op den openingsdag van de bazar mede te helpen met den verkoop. Dit werd door het bestuur stilletjes als reclame geëxploiteerd. De jonge mevrouw de Clermont

zou aanwezig zijn. Zij zou daar zelve gehaakte handwerkjes verkoopen. De jonge meisjes verheugden zich er op. Eindelijk zouden zij haar eens goed van nabij kunnen zien. Eens met haar kunnen spreken. Deftige mevrouwen namen zich in stilte voor, te beproeven of dat wondermensch werkelijk niet tot een bezoek in haar familie te bewegen zou zijn.

Adrienne besloot nu zij toch zich zou laten zien, al dat provinciale plebs eens goed de oogen uit te steken. Zij zond een brief naar een magazijn te Parijs en een naar een winkel te Brussel met het verzoek haar eene sortering dure, moderne handwerken te sturen. Zelve reisde zij even naar Amsterdam en kocht voor een paar honderd gulden zijden sjawls, tea-cosies, perzische en indische ceintuurlinten bij Liberty. Eerst toen ze alle handwerken bijeen had, stelde ze deze tot proef uit in de verandakamer, zeggende mama daarmede afleiding te bezorgen. Maar de eigenlijke reden was, dat zij wilde probeeren, in welken toon zij haar étalage zou houden en welk toilet er het best bij passen zou. Zij besloot haar uitstalling te drapeeren in blauw en wit, koos een toilet in dezelfde nuances en liet haar kraampje in modernen stijl betimmeren, met ietwat gewijzigde Vandervelde motieven.

Leonard wilde haar behulpzaam zijn, maar hij mocht niet. Alles moest voor hem ook een verrassing blijven. Als hij haar maar alleen bij het openingsfeest begeleiden wilde, was zij al meer dan tevreden.

Zij hield ook voor de dames van 't bestuur der bazar zoo veel zij kon, hare bedoelingen geheim. Inwendig had zij er pret over, toen zij de jonge meisjes druk bezig zag, bij de opstelling van haar

stalletjes en der met moeite gehaakte en gebreide, weinig origineele handwerkjes, die wat armoedigs hadden. De modellen en ontwerpen waren bijna allemaal betrokken uit de drie, vier handwerkjeswinkels te Nijmegen en te Arnhem. Het was al bijzonder gewaagd als een enkele familie wat wit houten voorwerpen, met onhandige „Brandmalerei” exposeerde of wat boersche Noorsche motieven in bruin en groen.

„Maar mevrouwtje-lief, u komt nooit gereed. Geloof mij, het valt altijd tegen,” zei barones Talinga ten Horst, de presidente van 't bestuur der bazar, een paar dagen voor de opening.

„Morgen ochtend begin ik; het is zoo erg moeilijk voor mij, mijn lieve moeder alleen te laten; 'k heb haar in de laatste dagen al zoo dikwijls moeten verwaarloozen.”

's Morgens kwam zij. Zij had eerst door den schrijnwerker en drie knechts thuis alles laten opstellen, zooals het behoorde. Toen was nauwkeurig aangegeven waar elk doosje zou geplaatst worden, hoe de kleuren zouden worden genuanceerd en zij had nu Leonard geroepen, die haar raden moest en in de wolken was over al het moois. De handwerkjes van mama waren in een glazen vitrine met nikkelrandjes geëtaled op kleine, gedraaide withouten steunsels. Voor, tegen het glas, was met verzilverde glazen letters een opschrift aangebracht: „Inzending van douairière Marianne de Clermont.”

Maar heur lichtblauw kleed had zij nog niet aangeetrokken. Zij liep zelve met den tuinman door de serres en liet hem de bloemen afknippen, die als versiering voor haar étalage noodig waren. Zij koos

tuberozen, gekultiveerde korenbloemen, witte anjelieren, vergeet-mij-nietjes en lichtkleurige viooltjes. Daarna was zij naar de bazarzaal gereden, en binnen een paar uur was haar expositie geheel gereed, een droom van blank en blauw.

De freules, de moeders, de bestuursleden waren verbluft. Zij vergaten een oogenblik, dat al haar moeite nu vergeefs was, dat al hare uitstallingen met de moeizaam gemaakte handwerken het aankijken niet waard waren, tegenover deze met fijnere smaak uitgestalde, uitgezochte broderiën, kantwerken, geborduurde zakdoekjes en point de lace. Ze waren vol bewondering, vertelden overal van de prachtwerkjes, die de jonge mevrouw de Clermont te koop zou aanbieden.

Op den openingsdag waren de bezoekers, maar vooral ook de bezoeksters toegestroomd, alleen om mevrouw de Clermont te zien.

Ze stond frisch en lachend achter het blauw en witte toonbankje, een groote Gainsborough-hoed op, met de lange blauw satijnen linten langs haar blond haar los naar voren over het flosse, pastelblauwe libertyzijde kleed, dat wel over haar naakt lichaam scheen te hangen, zoo kwamen alle vormen uit en toch was alleen haar blanke gorge bloot, afgesloten door een groote turkooizen broche. Het werd een dringen naar haar uitstalling; de jonge mannen, de broers, de neven der freules en de vrienden en bekenden van Leonard, waren niet van Adriennes toonbankje weg te krijgen.

Ze had voor allen lieve, half droeve glimlachen, scheen verstrooid, keek met haar blauwe oogen

dwalend naar iets onbestemds in de verte over de menschen heen.

Zij vroeg kinderlijk hooge prijzen, gaf telkens te veel geld terug, wierp het goud en het zilver, dat ze ontving, in een groote, gedreven zilveren jardinière, die naast haar op de toonbank stond.

Bij het bestuur heerschte verslagenheid. Het bazarfeest kreeg een heel ander karakter dan bedoeld was. De andere kraamsters werden eenvoudig genegeerd. De freuletjes, die zoo lang op dit feest gehoopt hadden, stonden nu met verbeterd afgunst te spreken met wat goede bekenden, die zich uit medelijden over haar ontfermden. Het ergste vond men, dat ook de predikant en de dokter en de notaris naar het stalletje van de mooie verkoopster drongen, lang met haar spraken en met haar lachten, en de predikant kocht een zijden kindermutsje, een van de wonderwerkjes van gravin von Kalckreuth uit Berlijn, voor een tientje, de helft van den prijs trouwens, die het gekost had. Kwam dat te pas? Mocht een man met een groot gezin, die het waarlijk niet breed had, zich dat veroorloven?

Leonard was verheerlijkt. Hij vierde een triomf. Hij stond met bewondering in zijn oogen dicht bij haar kraampje, hielp bij het aangeven, bij het inpakken en vooral, bij het geldwisselen. Hij was even verbaasd geweest, toen ze iemand die vijf gulden betaalde, tien gulden teruggaf en meteen al weer met een anderen klant schertste, die een anjelier wilde koopen met een kus toe. Maar hij vond het aristokratisch in haar, dat niet met geld kunnen omgaan, zoo iets heel anders dan al die andere vrouwen, toch ook uit de beste

standen, de bloem van den Gelderschen adel, die echter als keukenmeiden met dubbeltjes en centen rekenden, ouderwetsche groote beugelknippen met grofzilveren boeren-beugels aan den gordel droegen, angstig elken gulden wegbergend en weer centjes uittellend terug-betalend, terwijl zijn lieve, mooie engel zoo maar die zilveren pot vol goud en zilvergeld had neergezet onder het bereik van het publiek, dat verwonderd, begeerig en toch vol respekt zag naar die schijnbaar veronachtzaamde schat.

Het is een schandaal, 't is een waar schandaal, — zei mevrouw Talinga ten Horst tot gravin Hoeftinck.

„Ze heeft geen manieren.”

„'t Is bepaald, bepaald verkeerd, dat wij haar hebben uitgenoodigd. Iets van de parvenue zit altijd in die menschen.”

„Ze moest bescheidener geweest zijn; zoo was het niet bedoeld. Onze bazar is een christelijk feest.”

„Het wordt voor onze eenvoudige meisjes onmogelijk”

Adrienne merkte het wel en juist deze afgunst vermaakte haar, gaf haar een innig genot. Om vier uur was haar stalletje bijna uitverkocht. Zij had alleen nog maar bloemen. Toen kwam de palfrenier met een briefje. Ze las het haastig door.

„Om hemelswil Leonard, moeder is veel erger Ik ga dadelijk weg neen, alsjeblieft houd mij niet tegen ik”

Ze liep haastig naar gravin Hoeftinck.

„Mevrouw,” — zei ze, en in haar oogen kwamen tranen, — „mijn beste goede mama is plotseling al weer zieker geworden. Ik mag geen oogenblik langer

hier blijven, in haar toestand is alles te duchten. Het spijt mij werkelijk."

„Dat is vreeselijk jammer."

„Niet waar? En zoo zonde voor onze armen; het ging zoo goed. Kom, weest u nu eens lief voor mij en neemt u als 't u belieft mijn zaakje over, wil u? ja?"

Teeder zich tegen haar aandrukkend, troonde ze de dikke, zware vrouw in het zwart satijnen kleed naar haar expositie.

„Verkoopt u maar naar fantasieprijsen. Geen enkel voorwerp is duurder dan vijf gulden. Ik heb de geheele ontvangst hier in dezen crater . . . ze wees op de zilveren jardinière — doet u er maar bij wat u ontvangt en wilt u dan meteen voor mij eens narekenen hoe veel er in is. Het spijt mij vreeselijk, dat ik niet langer kan blijven, maar als u mijn taak wilt over nemen, dan zullen onze armen wel niet zoo veel minder krijgen."

Terwijl ze dit zeide, keek ze de dikke mevrouw in het glanzend zwarte kleed, met haar droomerigen blik smeekend en vertrouwend aan. Maar diep in, had ze pret over de karikatuur, die de zware mevrouw Hoefstink in dat pasteltintige kraampje maakte, waar haar figuur lomp, onbehouden, oververgroot in uitkwam. En bij de deur keek ze nogmaals om en zei tot Leonard:

„Hoe vindt je haar? Is het niet om te gillen. Het is net een pad in een aquarium."

Hij was bedroefd, omdat zijn moeder erger was geworden, maar ook wel een beetje omdat hij het feest waar zijn vrouw zoo schitterde, nu juist moest

verlaten. Hij had zich gestreeld gevoeld door haar succès, was nooit verliefder op haar geweest dan nu weer, nu ze toonde dat ze wel degelijk in de wereld schitteren kon.

Haar onthouding, haar ingetogenheid, haar zelfop-offering voor zijn moeder, werden daardoor te grooter. Zulke vrouwen waren zeldzaam, vrouw van de wereld te zijn en toch zoo een diep gemoed te hebben.

In de coupé nam hij haar handje in de zijne, drukte er lang en innig een kus op, zag haar stralend en liefdevol aan.

„Mijn arm, best, goed, lief wijtje, wat is het toch vreeselijk voor je, die enkele gelegenheid dat je je eens een beetje kunt amuseeren, wordt je nog plotseling ontnomen. Hoe zal ik je ooit, ooit alles kunnen vergoeden.”

„Maar beste Leo, dat is toch niets bijzonders. Heb je dan ooit vermoed, dat ik anders kon zijn?”

In haar hart juichte ze over dat plotseling verdwijnen. Dat maakte haar juist nog meer interessant. Zoo mooi en zoo schitterend te zijn en dan zich te wijden aan de verpleging van de zieke schoonmoeder! Zonder eenigen zichtbaren spijt dadelijk zoo een feest, waarvan je de hoofdpersoon bent te verlaten, dat was immers juist het middelpunt van het feest zijn en blijven. Leuk, die teleurstelling van de menschen, die te laat waren gekomen om haar nog te zien. En dan, als zij voor haar kraampje zouden staan, die dikke tante in het zwart in de plaats van haar ziende, zouden ze hun teleurstelling waarlijk niet verbergen.

Vandaag en morgen, en de heele week, zoo lang als de bazar duurde, zou men het niet over de bazar

hebben, zonder meteen over haar te spreken. Haar beklagen, haar plotseling vertrek betreuren, over haar opoffering voor de zieke schoonmoeder spreken. Ze werd in stilte verlangd door allen en zelfs die haar het meest benijdden, zouden nu geen enkel woord van afgunst kunnen zeggen, zonder zich zelve te schaden. De wereldsche schijn werd teederkens gedoezeld door de arceering van het plotseling vertrek.

De toestand van douairière de Clermont was inderdaad zeer verergerd. Zij had weder een beroerte gehad, en nu waren niet alleen voeten en handen, maar ook de tong verlamd. Ze kon niet meer spreken, stootte onverstaanbaar geluiden uit.

Daarbij werd zij ongeduldiger, stortte, wanneer niet snel genoeg geraden werd wat ze bedoelde, alles wat in haar nabijheid stond op den grond, zoo als kleine kinderen dat doen, die hun speelgoed van het kinderstoel-blad wegschuiven.

Doch Adriennes geduld was onuitputtelijk. Zij week niet van de zijde der zieke, leefde alleen voor haar. Leonard was al dankbaar, wanneer hij aan het ontbijt of aan het snel afgeloopen diner met zijn vrouw een beetje kon spreken. Alleen 's avonds, wanneer de zieke ingeslapen was, maakte Adrienne nu en dan met Leonard een wandeling of een rit in de omstreken, reed met hem naar de stad om inkoop te doen. Zij zat dan stil en vermoeid naast hem in het rijtuig, haar hoofd tegen zijn schouder en zij spraken heel weinig.

„Kindje-lief,” dorst hij eens te zeggen, „je eischt te veel van je zelve. Zoolang als ik alleen leed” . . .

Zij keek hem even verbaasd aan.

„Ja, Adrienne ik lijd ook. Dacht je, dat een jong-

getrouwd man gelukkig is als hij zijn vrouw alléén als ziekenverpleegster ziet? En ik zou zoo dolgraag een kind hebben jij niet?"

„Ja dat wel!"

„Welnu, het is al zoo lang zoo lang dat wij leyen als zuster en broer waarachtig dat is te veel dat mag niet van mij en niet van jou geveegd worden niet door honderd moeders"

„Ik vind je klein je begrijpt wel, dat ik mij niet aan twee menschen te gelijk kan wijden Je moet kiezen Leonard. Of jij of onze arme goede moeder"

„Maar lieve, er is toch een middenweg Als wij nu eens een verpleegster namen voor mama neen, niet voor altijd niet voor goed maar om je nu en dan af te lossen"

„Maar mama's toestand is zoo dat een verpleegster niet zal weten hoe ze haar moet behandelen, en je weet zelf hoe de minste ergenis haar dood kan zijn"

Hij had er niet langer bij haar op aangedrongen. Maar toen de toestand van de zieke zoo verergde, dat het ook noodzakelijk was 's nachts bij haar te waken, moest tot de aanstelling van een verpleegster worden overgegaan.

Het was een vrouw van in de veertig, gezet, stevig, met nurksche trekken en hoekige bewegingen. Zij werd door Adrienne ingelicht omtrent de gewoonten van de zieken en de wijze van behandeling. Maar toen de twee vrouwen den ziekenstoel naderden, wilde de patiente niet door de verpleegster bediend worden. Daar zij haar afkeer moeilijk kon uitdrukken, nu de

ledematen en de tong verlamd waren, spuwde ze in de richting van de verpleegster en beet het glas stuk, waaruit deze haar te drinken gaf.

Andrienne moest dien nacht blijven waken. Leonard hield haar gezelschap en de dokter. Tegen den morgen kreeg de zieke een kramp-aanval. Haar armen, die lang slap op het dek hadden gelegen, begonnen zich plotseling te bewegen. De rechter arm draaide snel boven haar hoofd rond, een langen, langen tijd. Toen richtte mevrouw de Clermont zich even op, keek met wijd geopende oogen naar Leonard, wilde nog wat zeggen, maar viel met een zucht in de kussen terug en bleef liggen. De dokter legde zijn oor op het hart der zieke, wachtte even, keek toen naar Leonard en Adrienne.

„Dood? . . .” vroeg Leonard met tranen in de oogen.

IX.

Ze waren beiden zoo spoedig het maar even ging, naar Frankrijk gereisd. Ofschoon Leonard innig veel van zijn moeder had gehouden, was zijn droefenis over haar verscheiden niet al te groot. Integendeel, hoewel hij er zich tegen verzette, was er iets in hem, dat hem het sterven van zijn moeder als een verlichting deed gevoelen. Als of de afstand die tusschen hem en zijn vrouw nog altijd bestond, door haar vergroot was en het hem nu mogelijk zou worden Adrienne dichter aan zich te binden, geheel voor zich te winnen.

Zij droeg zware rouw. Dat hinderde Leo. Zoo gekleed konden zij zich niet geheel aan hun vermaak en verzet overgeven.

„Kom lieve . . . je moest nu die rouw maar afleggen.”

„Maar Leonard, heb je je mama zoo gauw vergeten?”

„Neen, niet vergeten, maar mij dunkt, zij zelve zou nooit gewild hebben, dat wij ons zoo veel geweld aandeden. Zij is nu gestorven . . . dat is erg smartelijk . . . maar het leven heeft ook zijn rechten. Jij hebt je toch al tijdens haar ziekte veel te veel opgeofferd. Ik heb mij vaak verbaasd, hoe je dat hebt kunnen doorstaan zonder ziek te worden . . . Kom, kleed je wat vroolijker . . .”

„Als je dan bepaald wilt.... maar het strijdt eigenlijk tegen mijn gevoel....”

Met tegenzin scheen het, reed ze met Leonard in Bordeaux de groote magazijnen af. Maar zij kon niets naar haar smaak vinden. Kocht zijden japonnen en blouses, die ze een enkele maal droeg en dan onverschillig aan de kamenier weg gaf, omdat zij niet iets kon aanhouden, dat haar slecht zat. En dan droeg ze weder voor een dag haar zwart kostuum met een langen rouwsluier, die haar roomige blankheid schemerig bewaasde.

„Ik bid je lieve, doe toch dat zwarte goed niet meer aan.... 't Is mij of ik een lijklicht ruik, als ik het je aan zie hebben.... Die heele treurige tijd van moeders ziekte komt mij dan weder dadelijk in 't geheugen....”

„Maar ik heb niets om aan te doen.... er is hier niets te koop. 't Is alles provincie-winkeltjes goed....”

„Nu Atti.... ik moet nog maar een paar distilleerketels zien. Ze hebben er een uitgevonden om armagnac te stoken, die ook bij de rumfabrikatie zou kunnen gebruikt worden. Als je wilt, gaan wij vanmiddag nog naar Parijs....”

„Mij goed”.... zei ze onverschillig, maar in haar hart blij met die reis, verlangend naar de wereldstad, die haar het liefste was.

Zij logeerden in „The Powers”, een van die pensions der Engelsche high-life te Parijs, waar Engelsch comfort met Fransche élégance vereenigd is. Twee maanden maakten zij het seizoen te Parijs mede. Zij reden veel automobiel, hadden aardige kennissen, vooral in de Engelsche kolonie, bezochten trouw de

premières en de groote voorstellingen, maar haar grootste liefhebberij werden de paardenwedrennen. Zij vond het heerlijk zoo in frissche lucht te zitten op de primitieve banken der renbaantribunes, en dan die afwisseling van toiletten, die je er kon dragen. Zij hield van die lange, slankmakende mantels van covercoat en impermeable, welke de kleine françaises altijd slecht kleeden, maar de angelsaksische vrouwen een gratievolle rijzigheid verleenen. Ze zijn quasi zonder gêne en geven toch gelegenheid om geraffineerd vormenliniën te doen uitkomen.

Zij hadden veel bekenden bij de courses, leerden de eigenaars der stallen kennen, begonnen goede tuyaux te krijgen en als vanzelf kwamen zij er toe om te wedden.

Leonard had verstand van paarden en hij was er gelukkig mee, dat Adrienne zoo veel van de courses hield. Nu ze samen wedden, belang kregen bij het winnen van dit en het verliezen van dat paard, ontstond er een soort van kameraadschap tusschen beiden, die Leonard voor een inniger samengaan hield. Doch op de jour des drags, toen zij door Mr. Withworth uitgenoodigd waren, mede te gaan met zijn mailcoach gezelschap, had zij terwijl allen vroolijk op het gras zaten te picknicken met de koude keuken, die zij en Mrs. Withworth hadden bezorgd, opeens gevoeld dat Leonard tusschen al die Engelschen met eigen paarden en rijtuigen, bij al die bezitters van stallen, die groot-speculanten en groot-industrieëlen, toch eigenlijk maar een arme slokkert was.

Van de Engelschen vooral hield ze veel. Zij vond iets mysterieus in hun rustige afgeslotenheid, in hun

kalm gebaar, in de hooghartigheid van hun wezen.

Zij beminde dat voorname doen, dat wederzijdsch royaal en loyaal zijn, zonder dat ze schijnbaar van die deugden bewust waren. Zij gevoelde geen voorkeur voor eenigen Engelschman in 't bijzonder en ook dat viel in haar aard, dat deze correctheid in doen en laten geen uitzondering maar regel was, waardoor men niet van de individuen afzonderlijk, maar van de soort kon gaan houden, wat zooveel makkelijker is. Zoodra Engelsche jongelui en Fransche jongelui bij elkaar waren, gevoelde zij zich instinktmatig tot de Engelschen te behooren, vond iets plebejisch in het drukke der Franschen, die naar haar zin te veel beleefdheid in woorden en betuigingen en te weinig echte hoffelijkheid in de daad bezaten, te weinig eerbied vooral voor de vrouw toonden. In de Françaises haatte zij den kleinzieligen strijd om en de makkelijke overgaven aan den man.

Deze Engelschen, die zich in smoking-rooms en dress-rooms dadelijk comfortable gevoelden, zich rustig en gemakkelijk neerzetten in de aangename stoelen, met elkaar spraken en speelden en rookten alsof zij geen ander home hadden dan het hôtel, al waren zij een uur te voren aangekomen, deze Engelschen allen welgebouwd, allen heeren in gebaren en in kleeding, welverzorgd, zonder het Fransch-fatterige, „smart” maar niet „chic”, waren haar zeer sympathiek.

Zij sprak vrij vloeiend Engelsch, kende Poe, Blake en Wilde, en zij las ook wel graag een detectief-geschiedenis van Conan Doyle. Haar sympathie was dan altijd bij den misdadiger.

Als zij nu Leonard beschouwde, dien zij een wat

verboerschten Franschman vond, voelde zij een zekeren onwil, iets van spijt en sprak met hem met een zekere gemelijkheid, een opkomenden hekel aan haar echtgenoot met moeite bedwingend.

„Leonard,” zei ze na den „jour des drags”, „wij blijven hier, verspelen veel geld en eigenlijk hebben wij er niets aan.”

„Ja” antwoordde hij, blijde dat zij ook eens aan het geld dacht „wij leven beslist te duur.”

„En toch is 't nog maar knoeien; wij hebben niet eens een eigen stal.”

„Dat geloof ik niet eens een eigen stal weet je wel dat je doorvoor millionair moet zijn?”

„Hoe veel bezitten wij eigenlijk?”

„Wij?”

„Ja is dat soms een geheim?”

Zij vroeg het scherp en keek hem minachtend aan.

Als je gierig wordt, zal ik je leeren dansen dacht ze in zich zelf, maar zij zei niets en bleef met afgewend hoofd van terzij op hem neerkijken.

„We zullen ruim vier ton hebben”

„Is dat alles?”

„Alles? dat is een groot kapitaal, ten minste voor Nederland.”

„Mijn hemel, dat is niets als je een beetje makkelijk wilt leven. Mr. Withworth heeft gisteren zijn vrouw een paar boutons de la reine voor een kwart ton gekocht, en de vorige week heeft ie misschien eens zooveel met poker verloren.”

„Ik ben geen kanonnen-koning, kind. Als je eens bedacht, hoe veel moeite het mijn vader en mijn

grootvader gekost heeft om die paar ton in Holland zonder schurkerij te verdienen.

„Daarom hoeven wij nu ook geen moeite te hebben ; dat waren ouderwetsche goede menschen, die geen moderne behoeften hadden, die vonden hun geluk in geld verdienen.”

„En wij zullen het moeten zoeken in geld uitgeven?”

„Dat zeg ik niet.”

„Nou, maar het lijkt maar zoo . . . wij blijven nog een paar maanden reizen, ik wil nog wat installaties zien, en dan gaan wij naar huis. Ik wil afstudeeren, want ik voel mij zoo half zonder diploma, daarna ga ik nog een jaar bij Börsig in Berlijn werken om mij te oefenen . . .”

Zij antwoordde niet, was verbluft over zijn energiek antwoord, voelde voor het eerst neiging om te gehoorzamen.

Hij ging zonder kus weg. Zij bleef ongerust achter. Toen hij weg was, werd zij toornig. Als zij dat verwacht had ! Dus was zij er toch nog ingelooopen ! Ze had ruim twee jaar die comédie gespeeld om ten slotte als een burgerjuffrouw te gaan leven van een klein inkomen met de voortdurende vrees een centje te veel uit te geven. En haar jeugd, haar mooie jeugd dan ? Zou je dan altijd de slavin van krenterige mannen moeten blijven ? Ze dankte er feestelijk voor om opgesloten te worden in een huiskamer met de keuken achter en den ontvangsalon voor en later te verschrompelen in die sacristie te Nijmegen. Ze wilde leven, genieten, volop en naar het haar lustte . . .

Ze was nu al zes en twintig, blonde vrouwen zijn vroeg op, want je teekent snel. Als ze een paar jaar

over de dertig was, zou het uit zijn. Dan wordt je verdrongen door jongeren. Al dirk je je zoo op als een oude Amerikaansche. Misschien kwamen er ook kinderen, dan was het meteen uit. Dan wordt je ingepikt door je zoogenaamde moederplichten. Neen, leven wilde ze, mee doen. Al het andere moest daarvoor wijken.

Toen Leonard terug kwam, lag zijn vrouw bleek en kwijnend op een sofa.

„Ben je ziek?” vroeg hij teer.

Hij had op straat spijt over zijn harde woorden gehad, bedacht hoe goed zij voor zijn moeder geweest was, zichzelf zijn hardheid verweten. Ook voelde hij zich wat vernederd, hij die in Delft een van de rijkste studenten geweest was, door de vergelijking met Mr. Withworth, die nauwelijks ouder dan hij, waarschijnlijk zooveel millioenen bezat als hij honderdduizenden. Hij had er over nagedacht, hoe hij veel geld zou kunnen verdienen in de behoefte om groot te zijn in de oogen van de vrouw, die hij aanbad, de aandacht in zich bespeurend om als Hollander niet voor dien Engelschman uit den weg behoeven te gaan. Denkend aan de boutons de la reine van Mr. Withworth, had hij voor zijn vrouw als verzoeningsgeschenk een brillanten ring gekocht.

„Ben je ziek lieve”

„Ik heelemaal niet. Noem mij toch bij mijn naam. Dat lieve verveelt mij zoo.”

„Wat heb je dan?”

„Niets heelemaal niets”

„Zie eens, wat ik voor je heb meegebracht”

Hij knipte het étuitje open, liet haar den ring zien.

Zij keek er vermoeid naar, strekte de hand er niet naar uit, zuchtte.

„Maar Atti . . . je bent ziek . . . werkelijk . . .”

„Hij ging bij haar op de sofa zitten.

Laat mij een beetje met rust . . . ik ben zoo moe . . . ik voel mij al lang zoo slap . . . misschien heb ik wat te veel van mij zelve geëischt . . . maar het is niets, het zal wel over gaan . . .”

Zoo bleef zij de heele week, apathisch, vermoeid, weinig etend, 's nachts zuchtend op bed wakker liggend, op den dag half sluimerend op de sofa. Hij wist niet hoe hij haar op zou vroolijken, bracht veel bloemen mee, die ze dadelijk weg liet brengen uit de kamer, omdat zij hoofdpijn van de geuren kreeg. Zij klaagde niet, antwoordde hem niet op zijn vragen, zeide dankbaar te zijn, als hij haar maar met rust liet. En alleen een enkele maal 's nachts zuchtte zij stil voor zichzelf heen: „Ik heb te veel van mij zelf geëischt!”

„Als wij eens weg gingen naar Parijs en naar de Riviera?” vroeg hij eindelijk wanhopig.

„Dat moet jij weten, mij is alles hetzelfde.”

„Maar ben je niet liever aan de Côte d'Azur dan hier?”

„k Weet niet. Het is overal hetzelfde.”

„Mr. Withworth reist naar Bordighera? Willen wij meegaan? Hij stelde mij voor samen met hem een villa te huren, die voor hem alleen veel te groot is.”

„Goed . . . als jij wilt” . . .

„Alles wat je maar een beetje gelukkiger maakt wil ik ook, mijn arm, ziek wijfje. Als je maar weer gezond en vroolijk wordt!”

Hij had gewetenswroeging. Zeker, zij had te veel van zich zelf gevergd, aan het ziekbed van zijn moeder En hij was daar niet met kracht tegen ingegaan. Hij had moeten weten, dat vrouwen van haar aard aan een ziekbed gezondheid en levensvreugde offeren, zonder dat ze het zelve merken. Nu kwamen de gevolgen. En het was zijn plicht alles op het spel te zetten om haar te genezen. Zij reisden met Mr. en Mrs. Withworth mede naar Bordighera en betrokken een vleugel van de villa Casa Miranda.

X.

Reeds den derden dag na de aankomst tufte het viertal naar Monte-Carlo. Mr. Withworth en Leonard waagden beiden om zich te verstrooien wat op de roulette. Ze wonnen beiden en staken met een schouderophalen en een glimlachje van onverschilligheid de zoete winst weg.

Adrienne zag het, knikte Leonard vriendelijk toe, was den heelen dag opgewekt en 's avonds soupeerden ze in Nice. Adrienne scheen geheel genezen, was vol kleine vriendelijkheden voor Leonard en deze was dol gelukkig te meer, omdat Mrs. Withworth weinig geest bezittende, een oprechte bewondering toonde voor zijn vrouw, die naar Franschen aard, kleine fijne grapjes vond, die bijna shocking waren en Mr. Withworth onbedaarlijk aan het lachen bracht toen ze om een Amerikaansche te bespotten, die aan een tafel dichtbij aan het bluffen was, alleen aan een tafeltje zittend, luid op de duurste wijnen bestelde, overdreven Amerikaansch-Engelsch begon te spreken, zich er op beroemend, dat haar neef in het vorige jaar het grootste aantal varkens had geslacht, dat ooit in Chicago bij elkaar was gezien.

Den volgende dag gingen zij weder spelen en wonnen weer.

Viertien dagen lang ging het viertal elken dag per automobiel naar de speelzaal. Adrienne werd weder de levenslustige, opgewekte vrouw van vroeger. En daar Leonard doorgaans won, voelden zij zich zeer gelukkig en leefden royaal.

Zoolang Leonard en Adrienne in „The Powers”, vergeleken met de wijze waarop het Engelsche echtpaar geld uitgaf, bescheiden hadden geleefd, was Mrs. Withworth vriendelijk en innemend. Doch thans, nu Leonard tegelijk met Mr. Withworth kalm en rustig tienduizend francs waagde, en winst of verlies met een stalen gezicht vernam, begon naijver te ontstaan.

Leonard was met zichzelf overeengekomen, dat hij hoogstens tienduizend francs zou willen verliezen. Was deze som verloren, dan zou hij, het koste wat het wilde, wegreizen. Maar hij bleef winnen. Soms had hij een surplus van vijftigduizend francs en daar hij dit geld niet als blijvende winst beschouwde, doch als speelkapitaal voor 't seizoen, liet het hem vrij onverschillig of hij won of verloor. Hij was blij, dat hij zijn eigen kapitaal niet behoefde aan te raken.

Doch Withworth was een echt speler. Hij kon niet velen, dat een ander meer geluk had dan hij. Mevrouw Withworth begon jaloersch te worden op Adrienne en tusschen deze twee vrouwen ontstond een stille strijd. Beiden loerden op elkaars ondergang en gebruikten hun mannen om elkaars geluk te ondermijnen.

Adrienne raadde Leonard aan om vooral hoog te spelen, vroeg hem elken dag naar de winst, naar den stand van het speelkapitaal. Mevrouw Withworth zette

haar man aan om zich vooral niet door den Dutchman te laten overbluffen.

De oorlog in Zuid-Afrika was uitgebroken. Uiterlijk veranderde niets in de verhouding der twee familie's. Ze erkenden elks recht om voor de zaak van 't eigen ras te voelen. Leonard als Hugenooot en als Nederlander, was een hartstochtelijke pro boer. Withworth, wiens fabriek oorlogsmateriaal aan de Engelschen leverde, betoonde zich een groot bewonderaar van Chamberlain's politiek.

Maar beiden, door de goede vormen zelfs niet tot een enkel heftig woord komend in het gesprek, met een zekere veneratie elkaars partijtrekken ontziend, begonnen op de speeltafel elkaar te beoorlogten.

Adrienne kwam op het denkbeeld om schertsend rouge, de partij der roodbaaitjes te noemen. Leonard lachte om de grappige opmerking, maar noir werd daardoor de vlag van Oom Paul.

De twee mannen begonnen hooge zetten te wagen, trokken de aandacht in de speelzaal, wat Adrienne en Mrs. Withworth heerlijk vonden, daar ook nu op haar toiletten het oog viel.

De Kruger-partij won. Leonard kreeg een heele partij van volgers. Men sprak in de speelzaal een paar weken niet meer van rouge of noir, maar van Joe of oom Paul. Zelfs croupiers namen een enkele maal schertsend het woord over, tot er een misverstand door ontstond. Een vreemdeling, die op Joe had gezet en verloren beweerde, dat hij de termen niet gekend had, gemeend had op noir te zetten en de bank altijd bevreesd vōor schandaal, daar elk oogenblik vertraging haar veel geld kost, betaalde den

vreemdeling zijn inzet terug en verbood meteen den croupiers andere termen dan de gewone te gebruiken of te erkennen.

Tusschen Withworth en Leonard bleef intusschen het stille gevecht voortduren. Na een maand zei Leonard verheugd tot Adrienne, dat hij ruim vijftig duizend francs op de roodbaaitjes veroverd had.

„Willen wij nu weg gaan?” vroeg hij, in zijn hart hopen de dat zij weigeren zou.

„Maar Leonard, hoe kan je daaraan denken? Dat zou immers ontrouw zijn aan ons vaandel. Weet je wat we moesten doen? Wij moesten tienduizend francs sturen naar het Hollandsche Roodekruis-comité. „Toe Leo-lief doe dat en weet je wat heerlijk zou zijn als je ook tien duizend francs voor het Engelsche Roodekruis gaf dat zou zoo voornaam staan Kom, het is immers toch maar gewonnen geld ons eigen kapitaal wordt er niet minder door”

Leonard stemde wat onwillig toe.

Adrienne kuste hem warm en hartstochtelijk, toen hij haar dat geld gaf.

„Die arme gewonden en die ongelukkige vrouwen en kinderen,” zei ze met vochtige oogen. „Wij weten wat ziek zijn is, nietwaar Leo-lief?”

En weer kuste zij hem innig. En hij gaf haar de kussen met warmte terug, aan zijn teerhartige, gevoelige, dappere vrouw, en herinnerde zich weer, wat ze aan het ziekbed van zijn moeder geweest was.

Ze ging verheugd naar beneden, snelde naar mevrouw Withworth.

„Mijn Leo is toch zoo een goede vent,” zei ze. „Hij heeft mij twintig duizend francs gegeven voor

het Roode kruis. Gaat u van middag mee het geld wegsturen? De helft is voor de gewonden van oom Paul en de andere helft Zoudt u die voor mij naar Joe willen sturen? Ik heb zoo een medelijden met die arme jongens, die daarginds neergeschoten worden”.

’s Middags al kwam Withworth bij Leonard, bedankte hem voor zijn kieschheid, vroeg hem, of hij voor zijn rekening bij het bedrag dat hij zond, met een twintig duizend francs voor de boeren-ambulances wilde wegsturen

„Zie je wel Leo” zei Adrienne ’s avonds „dat het een goed idée was. Nu hebben wij opeens van twintig duizend francs er veertig duizend gemaakt. Wat zou ik gelukkig zijn als die boertjes ten laatste wonnen”.

Zij dachten beiden aan de boertjes aan de groene tafel, hoewel zij het elkaar niet durfden te bekennen.

De dappere verdediging van Kimberley maakte Withworth overmoedig. Hij waagde groote sommen. Leonard, wien de groene tafel een echt oorlogsveld scheen, speelde koppig tegen den Engelschman op. Hij verloor eenige groote slagen en werd bang.

„Volhouden” zeide Adrienne, die hem geen oogenblik meer alleen liet. „Je kunt toch niet vluchten? nu juist de Boeren winnen het zeker als zij maar volhouden”

Op een dag, na zes uren van ingespannen spel, gingen beiden bedroefd weg.

„Wij zijn verslagen kindlief Ik ben op mijn speelkapitaal is weg nu moeten wij er uitscheiden”

• Zij had niets geantwoord. Maar toen ’s morgens de

automobiël voor het hek van de villa pufte, riep Mr. Withworth als een krijgsroep, schertsend naar boven:

„Hurrah . . . for old Joe . . . Hurrah for Cecil . . . The Boers are flying . . .”

En hij zwaaide met het morgenblad.

Leonard werd bleek.

„Laat je je dat zeggen . . .?” riep Adrienne, . . . „Vooruit Leonard. Toon dat je Hugenoottenbloed hebt . . .”

Een paar minuten later zaten ze beiden in de auto en het viertal reed weder naar de speelbank.

„Je kunt nog altijd de twintig duizend francs van de ambulance wagen; als je ze heelemaal verliest moet je maar rekenen, dat je ze van je eigen kapitaal hebt gegeven. Als je in Holland was gebleven, zou je ze misschien toch gegeven hebben. Wij hebben eigenlijk nog niets voor die arme Boeren gedaan . . .”

De twintig duizend francs hielden een week lang stand tegenover de roodbaaitjes.

Leonard waagde, zonder het aan zijn vrouw te zeggen, zich er voor schamend, dat hij te zwak was om zich tegen de speelwoede te verzetten, de volgende week een nieuw deel van zijn vermogen. Maar het geluk had hem den rug toegekeerd.

„Het is eigenlijk dom van mij om den oorlog ginds, hier op het groene laken mee te strijden. Het is werkelijk kinderachtig . . .” zeide hij tot Adrienne.

Zij haalde de schouders op.

„De Boeren hebben te weinig geluk. Je zult zien, dat zij het verliezen.”

„Probeer het dan eens bij de tegenpartij . . .”

„Neen, dat hoeft ook niet . . .”

Hij voelde er reeds iets lafs in, de partij der Boeren te verlaten nu ze verloren. Maar hij beschouwde het als een verraad, naar de tegenpartij over te loopen.

„Ik kan dien heelen oorlog links laten liggen. Ik zal spelen naar mijn ingevingen.” Doch toen hij weer met Withworth aan de speeltafel stond, en deze, als naar gewoonte op rouge zette, dorst hij hem niet te volgen. Leonard zette zijn inzet op noir. Hij won. Bleef volhouden. Won weder. En 's middags had hij een gedeelte van het verlies der vorige week terug gewonnen.

„Zoodra ik weer quitte gespeeld heb, gaan wij weg Adrienne.”

„Goed Leo-lief.”

In haar zelve wist ze wel, dat hij dan toch weer zijn vroegere winst zou willen terugwinnen.

Gedurende die weken van opwinding en vlot geld verdienen en verliezen voelde Adrienne zich gelukkig; het kwam er nu niet meer op een paar duizend francs meer of minder aan en zij kon zich naar heur gril kleeden. Zij en mevrouw Withworth trachten elkaar te overtreffen door mooie, dure hoeden, kostbare kanten en zijden toiletten. Zij pronkten in de speelzaal tegen elkaar op. Zij konden niet alles opdragen wat ze kochten en trachtten nu ook elkaar de oogen uit te steken door de onverschilligheid, waarmede zij haar kostbare kleederen behandelden.

Zij lachten, wanneer door een bijna opzettelijke beweging, benzine of olie op haar kostbare toiletten stortte, liepen dan vlug in huis, wierpen het bevlekte toilet in een hoek, kwamen een klein poosje later lachend en frisch in een ander toilet terug net als

tooneelspeelsters na een verkleedingsscène. Of zij lieten een kostbare voile uit de tuf-tuf waaïen, maar zeiden den chauffeur geen woord, alsof er een stuk krantenpapier was weggewaaid.

Haar kameniers en haar dienstboden droegen fijn batisten ondergoed, pakten in de keuken keteltjes en potten aan met zijden zakdoekjes. Een werkmeid dweilde de gang, staande in nieuwe beige-leer wandelschoentjes. Tusschen het personeel der beide families ontstond dezelfde strijd als tusschen de beide meesteressen.

XI.

Maar al spoedig was de royaliteit en de verspilling der „millionairs” bekend in de wijk van de marchandes de toilette en woekeraarsters. Ze begonnen met het dienstpersoneel tegen hooge prijzen de „afgelegde kleederen” op te koopen, dat nu opzettelijk de kleederen der mevrouwen begon te bederven.

Een kamenier schuurde schoëntjes van dertig francs, gisteren uit Parijs op telegrafische bestelling aangekomen, vandaag even tersluiks langs den messenslijpsteen om er een kale vlek op te krijgen. Toen Adrienne het schoentje aanhad en het eerst dan merkte, schopte ze het ver van zich af, liet haar mooi voetje met de hooge wreef in de rag-fijne zijden kous zien aan den heer en mevrouw Withworth, die smalle maar lange Engelsche voeten had en schelde de kamenier om die oude schoenen weg te doen en een ander paar te brengen.

En buiten tot Leonard.

„Heb je gezien Leolief hoe nijdig ze keek, toen ik mijn oude schoenen uit deed. Zij kan haar voeten niet toonen zie je. Lekker, voor dat leelijke roodbaaitje.”

Hij had weinig verstand van damestoiletten, was in deze dagen te nerveus om op duizend francs meer of minder voor Adriennes kleedij te letten. Hij vergoelijkte haar uitgaven altoos weer, door tot zich zelf te zeggen, dat zij na zoo veel opoffering en ingetogenheid aan moeders ziekbed, wel eens een paar duizend francs mocht verspillen. Dat kwam er nu toch niet op aan.

Maar hij begon weer te verliezen . . . veel te verliezen . . . moest zijn notaris vragen in allerijl een hypotheek te sluiten op landerijen nabij Lent.

De hypotheek werd verslonden aan de groene tafel en de tweede hypotheek al even snel.

Hij begon nu wat minder royaal te worden, als Adrienne geld voor leveranciers vroeg, zei dat hij het noodig had om terug te winnen.

Al sedert weken maakte hij 's avonds geen berekeningen meer van hetgeen hij verloren of gewonnen had en zij wachtte zich er wel voor, het hem te vragen, liet hem, alles vermoedend, zijn gang gaan.

Maar om toch vooral niet voor Mrs. Withworth onder te doen, begon zij nu zelve met de marchandes de toilette en woekeraarsters te knoeien. Eerst verkocht zij de oude toiletten, daarna bestelde zij, een groot credit genietend na zooveel à contant gekocht te hebben, nieuwe kleedij, hopenoed ze te zullen betalen als Leonard won, ze dadelijk na aankomst ongedragen voor kleine prijzen aan de koopvrouwen afstaande.

Ze werkte zich er diep in, maar het gaf haar een zekere afleiding; ze vond iets prettigs in dat konkelen met die kruiperige wijven, die haar in den waan lieten,

dat ze haar doorzichtige verlegenheid niet bemerkten en haar voor een wat excentrieke millionnairevrouw hielden. Daar Leonard bleef verliezen, begon zij haar juweelen te beleenen, huurde voor enkele gelegenheden de beleende voorwerpen, verkocht ten laatste de beleenbrietjes weer en tooide zich met imitatiën.

Er zaten, als ze van de bank terug kwam, altijd twee of drie van die sjacherende vrouwen haar op te wachten, blij met de vette prooi, elkaar kameraadschappelijk steunend en helpend bij het plukken van dit malsche duifje.

„Atti . . .” zei Leonard op een dag, „heb je niet even duizend francs voor vandaag? morgen heb je ze weer terug.”

„Ik heb ze nog juist van verleden week over . . . Ik ben zuinig . . . is niet Leolief?”

Ze gaf hem duizend francs, die ze dien dag op accept geleend had van madame Cornard, die vermoedend dat ze geheel op was, nu als koppelaarster zaken hoopte te gaan doen.

Dien dag won hij weder eenige duizenden francs, maar hij gaf Adrienne het geleende geld niet terug.

Zij vroeg hem er niet om, bleef nog steeds op den terugkeer van het geluk hopen. Erg veel had zij nooit van Leonard gehouden. Als hij geheel verarmde, was zij vast besloten, niet bij hem te blijven. Liever scheiden, liever courtesane, liever een zelfmoord, liever alles dan armoede of burgerlijk-eenvoudigjes leven.

Ze vroeg madame Cornard nogmaals om duizend francs.

De koppelaarster zeide, dat zij zelve zoo veel niet

had, maar dat zij toch wel een middel wist om mevrouw te helpen. In het hôtel d'Angleterre logeerde een Engelschman, een kunstverzamelaar, lord Eaglon, die zich voor haar interesseerde. Dat wist madame Cornard van hem zelf. Zij verkocht hem dikwijls munten en penningen. Lord Eaglon kwam wel eens een enkelen maal in de speelzaal en hij had madame Cornard herhaaldelijk gevraagd of zij wist, wie die mooie, blonde millionnairesvrouw was.

Adrienne zei, dat zij wel eens kennis wilde maken met dien Engelschman voor de grap. Reeds den volgenden dag kwam madame Cornard haar 's morgens vertellen, dat Lord Eaglon van middag tegen half vier in den kleinen Palmentuin bij het beeldje van Persephone haar zou opwachten.

Zij kleedde zich in een toilet van zacht, roodzijden tulle, liet Leonard alleen met het echtpaar Withworth naar de bank gaan en reed zelve naar het rendez-vous.

Zij kwam opzettelijk een kwartier later dan afgesproken was, maar zij zag niemand. Op de marmeren bank bij het beeldje, zat een klein, oud heertje met een wat voorover gebogen hoofd en de rosette van het legioen van eer in 't knoopsgat. Zij dacht: misschien is Eaglon hier geweest, heeft gewacht en wilde zich niet door dien ouden kijk-in-de-pot laten uitlachen. Zij liep nog eventjes op en neer, keek met gehuichelde belangstelling naar een paar groote cactussen, draalde een kwartier en daar er nog altijd niemand kwam, en het oude mannetje op de bank in slaap was gevallen, ging ze teleurgesteld naar huis, driftig op madame Cornard. Toen ze die den volgenden dag

sprak, toonde zij zich verbaasd. Lord Eaglon had wel een uur gewacht.

„Maar dat kan niet, ik ben er ook geweest. Hoe ziet hij er zoo wat uit?”

Ze was verontwaardigd geweest toen bleek, dat dat oude heertje de man was die belang in haar stelde.

's Avonds kwam Leonard opgewonden thuis. Hij had veel whiskey gedronken met Withworth, was aangeschoten, en in zijn halve dronkenschap begon hij op te spelen, te jammeren, haar verwijtend dat zij hem tot een speler en een verkwister had gemaakt. Hij had zoo goed als alles verloren, kon geen geld meer op zijn bezittingen opnemen. Zelfs het huis te Nijmegen was boven de waarde verhypotheekeerd. Hij moest van daag of morgen Withworth de huur betalen voor hun gedeelte van de villa. Hij was al acht dagen over zijn tijd. Withworth had hem er eventjes wat van laten merken, zeggend, dat zijn vrouw van de huur altijd een deel kreeg als spelde-geld.

„Hoeveel moet je hem betalen?”

„Veertienhonderd francs”

„Waarom heb je hem dat dan niet eerder betaald?”

„Ik kon niet Ik zou anders niet genoeg hebben gehad om in te zetten 't Is alles jouw schuld. Waarom heb jij mij naar dit vervloekte speelhol gehaald.”

„Alle mannen zijn even laf. Mijn vorige jammerde ook altijd als de zaken slecht gingen en gooide dan ook altijd de schuld op mij.”

„Alsjeblieft spaar mij je reminiscentiën had dan bij dien poen gebleven, als hij je nog zoo na aan het

hart ligt . . . die heeft tenminste geen last van zijn voorgangers gehad . . ."

Haar voortandjes bijtelden in de roode onderlip en ze bracht een zakdoek aan de oogen. Ze liep weenend de kamer uit, ging naar den tuin. Daar wachtte Mrs. Withworth haar op met een zoeten, fijnen grim op het gelaat.

„Poor child,” zei Mrs. Withworth troostend „heeft hij te veel verloren?”

„In 't geheel niet. . . om zulke kleinigheden krijgen wij geen woorden, antwoordde Adrienne bits.

„'t Is een ruwe taal dat Hollandsch,” meende Mrs. Withworth, zoo latend merken, dat zij de luide uiteenzetting had gehoord.

„Elke taal is hard als je ze hard spreekt” antwoordde Adrienne, zich herinnerend dat Mrs. Withworth in elk geval geen woord van het luidgesprokene had kunnen verstaan.

Den volgenden morgen, nadat Leonard den ganschen nacht zwaar geslapen had, was hij neerslachtig, verlegen, vroeg Adrienne vergiffenis voor zijn ruwe woorden, zei dat hij wat te veel gedronken had . . .”

„Alsjeblieft niet die werkmansverontschuldigen . . . laat ons er niet verder over spreken en de dingen moedig onder de oogen zien. Wat denk je te doen?”

„Ik zou hier zoo spoedig mogelijk weg willen; verkoop wat van je juweelen . . . je draagt ze in de laatste tijden toch nooit. Dan gaan wij naar Nijmegen en ik zal trachten mij te rangeeren. In elk geval gauw afstudeeren en dan kan ik werken, hard werken, met een beetje geluk . . .

Ze maakte een afwerend gebaar.

„Een beetje geluk? Dat kan jaren uitblijven. Soms komt het nooit. Als het geluk je wil, komt het net zoo goed dadelijk aan de speeltafel als na jaren werken. Daar gaan je jeugd en je mooiste jaren mee heen en je krijgt geld, als je er niets meer mee doen kunt. Als je door werken en talent altijd vooruit kwam, zouden er niet zoo veel knappe lui verhonteren en stommelingen zoo als Withworth, millionairs zijn. En dan vooral in Holland . . . daar krijg je als ingenieur heelemaal niets te doen. Ik heb gisteren juist in de krant iets over Wenckebach gelezen, die man die in Holland de telegraaf heeft aangelegd. Dien hebben ze ook tegengewerkt alsof hij een vijand van de menschen was. En toen hij eindelijk zijn geniaal werk er door had, is hij ergens in een gat, ik geloof in Wijk bij Duurstede gestorven aan de jicht, die hij bij het leggen van de kabels had opgedaan. Het werken is goed voor de dommen.”

„Ik kan naar het buitenland gaan,” zei hij zwak.

„Daar wachten zij niet op een Hollandschen ingenieur. Daar zijn er duizenden . . . dat is goed als je veel geld hebt en je kunt zelf een maatschappij vormen . . . neen, Leonard wij moeten, moeten geld hebben . . .”

„Maar ik heb zoo goed als niets meer.”

„Ik heb nog altijd wat . . . Ik zal mijn kapitaaltje opeischen . . .”

„Lieveling!” zei hij. Hij omarmde haar. Zij liet zich kussen, maar zij beantwoordde zijn kussen niet.

„Ga vandaag nog naar de bank, leen maar wat van Withworth. Je kunt het aan het einde van de

week terug geven. Ik rij naar het telegraafkantoor en zal seinen."

Toen hij weg was, liet zij madame Cornard roepen en vertelde haar, dat zij Lord Eaglon vandaag wilde spreken.

Ze trof hem 's middags weer in den kleinen palmentuin bij het Persephone-beeld. Hij was zeer slecht van gezicht, stak zijn magere grijsaard-handjes dadelijk naar heur armen en boezem uit als een kind, dat een stuk speelgoed betast. Zij rilde van walging, maar liet hem begaan. Ze wandelde een eindje met hem rond, langzaam naast hem gaande, hoorde naar het schuifelen van zijn moede voeten over den grond. Hij sprak op kindsche wijze van zijn verzameling oude munten, noodigde haar uit zijn penningkabinet te komen zien, dat hij in een groote villa buiten de stad had ingericht en bij het afscheid spraken zij een uur af, waarop zij hem er kon treffen.

Zij was er op den afgesproken tijd. Het mooie, blanke landhuis in een palmenboschje verborgen, beviel haar. Een knecht als een automaat deed haar open. Liet haar door den gang in een klein zijvertrek, waar zij een poosje wachtte, met genoeg de oude Engelsche prenten aan den wand beijkend. Zij voelde zich zelve op dit oogenblik als een sierlijke, mysterieuse, quasi onschuldige ladies van die platen. Na een poosje kwam een andere knecht en ging haar voor naar het kabinet. Het was een groot, koel lokaal, de vier wanden vol schuifladen, in den kalmen toon van bovenlicht.

Lord Eaglon trok de laden open, begon haar munten en penningen te toonen, ging naast haar op een rieten

sofa zitten, vertelde haar van de waarde, de afkomst der gouden en zilveren munten, die hij haar in de hand gaf. Hoe veel moeite het hem gekost had om deze penning te krijgen en hoe hij jaren van zijn leven had doorgebracht om dat stel munten volledig te maken.

Zij voelde zich half verheugd en half teleurgesteld.

Zij had gedacht, dat de uitnoodiging naar het penningkabinet een kieschen vorm was geweest voor een onkiesche uitnoodiging, maar de oude man scheen alleen aan zijn munten en penningen te denken. Toen het wat later werd, wilde zij afscheid nemen, daar zij eerder dan Leonard weer thuis wilde zijn. Maar Lord Eaglon stond er op, dat zij eerst met hem thee zou drinken in een zijzaaltje.

Dat was in Turkschen stijl ingericht. Eveneens alleen met bovenlicht. Met divans, tapijten, rooktafeltjes en narghiléh's.

XII.

Aan het eind van de week kon Leonard de huur betalen en zijn eerschuld afdoen en hij had ruim geld om te spelen; ook won hij weer, maar Adrienne ging niet meer mee naar de speelzaal.

„Neen,” zei ze als hij haar er om smeekte mee te gaan, „ik ben bijgeloovig. Zoodra ik achter je sta, verlies jij weer.”

„Maar atti je zult je zoo vervelen hier 's middags alleen.”

„Heelemaal niet 't is hier immers zoo mooi. Zoo een heerlijke natuur, en ik moet veel wandelen, want ik word in de laatste tijden zoo gezet.”

Het bedrag van haar kapitaal was Leonard zeer meegevallen. Ze had veertigduizend francs uit Holland laten komen en het scheen, dat zij nog meer bezat.

Hij had herhaalde malen neiging gevoeld haar te vragen, hoe veel zij in 't geheel rijk was, maar hij durfde niet goed. Vroeger zou het hem verwonderd hebben, dat zij een aardig kapitaaltje bezat en

deed alsof zij een arme vrouw was; maar thans, nu hij wist hoe weinig verstand zij van financiën had, en nu hij zelf ook, door de ups and downs van zijn vermogen, wat onverschilliger voor het geld was geworden, kwam er geen twijfel in hem op. Hij peinsde ook thuis over de speelbank, bedacht systemen, viel van het eene vermoeden in het andere en was er onderwijl vast van overtuigd, dat hij ten slotte weer schatrijk naar Nederland zou keeren.

Hij speelde sedert lang niet meer tegen Withworth op. Die had in de laatste tijden kolossaal verloren en begon slecht met zijn vrouw te leven.

Adrienne had daar plezier van en haar verhouding tot Leonard scheen inniger te worden, sedert Mr. en Mrs. Withworth bijna elken dag ruzie hadden.

Eens was zij er zelfs bij geweest, toen Withworth na te veel whisky te hebben gedronken, zijn vrouw begon te beschimpen omdat zij te veel uitgaf voor haar kleeren en toch nog altijd slecht gekleed was. Ze moest een voorbeeld nemen aan Mrt. de Clermont, die altijd zoo élégant voor den dag kwam en veel minder geld gebruikte. Dat wist hij van haar man zelf. Maar dat had je er van, alij je een arme vrouw trouwde. Die hadden meer pretenties dan geboren dames zooals Mrs. de Clermont, die haar man een groot kapitaal had aangebracht.

Mrs. Withworth had toen de zachtbescheiden glimlachende Hollandsche met de onschuldige blauwe oogen, verwoed aangezien.

Dien avond had Leonard veel verwijten moeten hooren van Adrienne. Waarom hij als een oude vrouw alles aan vreemdeu vertelde. Dat hun zaken

niemand aanging. Dat hij zich als een burgerman gedroeg.

Leonard trachtte zich te verontschuldigen. Zij waren vertrouwelijk geworden, hij en Withworth. De Engelschman had hem het eerste verteld, dat zijn vrouw winkeljuffrouw was geweest, dat hij nog heel jong, na een intieme verhouding, aan haar was blijven hangen. Dat hij, omdat hij de kleingeestige society in Engeland haatte, meestal in 't buitenland leefde. En daarna had hij, Leonard, gezegd, dat Adrienne een gefortuneerde dame van voorname afkomst was.

Toen zij 's avonds op een concert waren, terwijl een violist het concert van Mendelssohn speelde, Adrienne en Mrs. Withworth druk over Brusselsche kanten spraken, had Adrienne de Engelsche laten merken, dat zij haar afkomst kende, door zich buitengewoon te verwonderen over de kennis van het kantenvak van Mrs. Withworth. „Iemand die niet beter wist, zou denken, dat u zelve in een shop heeft gestaan!”

Weer gloeide het grijze oog van de Engelsche onder de gele wimpers van stommen haat.

Madame Cornard, door het dienstpersoneel er van op de hoogte gebracht, dat ook Mrs. Withworth geldgebrek begon te krijgen, drong zich bij de Engelsche in, begon met haar een waaier ver onder den prijs te verkoopen, vertelde van een heer, die zich voor haar interesseerde. Zij toonde zich zeer verbolgen, wees de koppelaarster de deur. Deze bleef heel kalm, verontschuldigde zich, vertelde dat zij verkeerd deed zich boos te maken, dat alle voorname dames vrien-

den hadden en om de Engelsche aan te moedigen, liet ze zonder iets bepaalds te zeggen, heel voorzichtig doorschemeren, dat ook mevrouw de Clermont een vriend had, die haar het leven makkelijker maakte. Madame Cornard had desondanks geen succes, maar de Engelsche bespiedde nu voortaan Mrs. de Clermont, deed alsof zij uitging, kwam dan na een kort poosje thuis, verborg zich in de badkamer, en keek uit het kleine raampje naar het vertrek van haar vriendin. Na een week wist zij alles wat maar te vermoeden was en toen haar man bij een ruzie met de halstarrigheid van een idée fixe opnieuw Mrs. de Clermont aan zijn vrouw tot voorbeeld stelde, vertelde zij hem alles wat zij wist, en nu kwam de beurt aan Withworth om den Dutchman, die zooveel won en die met zijn vrouw en zijn gelukkig huwelijksleven pronkte, op zijn nummer te zetten.

Als zij beiden wat gedronken hadden, maakte Withworth grappen op Andrienne. Leonard begreep dat niet. Withworth werd brutaler, sprak over het gladde draaien van het rad van fortuin, wanneer een ander het smeerde. Over het vele geld, dat je met een klein beetje eer als inzet kon verdienen.

Maar Leonard bepreep niets. En thuis zei Withworth tot zijn vrouw, dat die Dutchman zijn comedie zoo goed speelde, dat je hem waarachtig voor een gentleman zou houden.

Het seizoen liep ten einde. Withworth en zijn vrouw zouden vertrekken. Zij gingen naar Cairo, vroegen of Mr. en Mrs. de Clermont hun ook daarheen wilden vergezellen. Leonard vroeg het aan Adrienne, maar Andrienne zeide dat hij moest wege-

ren. Je moest je lot nooit verbinden aan dat van menschen, die uit de society waren gezet en vooral niet als ze zoo arm waren als Job, wat ze al lang had gemerkt.

Dat ze zoo arm waren bleek toen zij vertrokken. Mr. Withworth, na een laatste ongelukkige coupe op de groene tafel, moest Mr. de Clermont verzoeken voor hem de huur te betalen. Hij had zijn geld niet op tijd ontvangen. Hij zou uit Cairo het kleine bedrag aan Leonard opzenden.

Maar voor de Engelschman kon vertrekken, werd op de koffers van de Familie Withworth beslag gelegd op last van Redfern, den grooten modemaker uit Parijs.

En nu ontstond er een groote ruzie tusschen Withworth en zijn vrouw. Hij verweet haar heur geheele leven, waar Adrienne en Leonard bij stonden, die zich daarom wilden verwijderen.

Adrienne had weer het zachte glimlachje om haar lippen en den onschuldigen blik in haar oogen.

„Dat is een andere vrouw, die man is gelukkig.” zeide Mr. Withworth op Adrienne wijzend.

„Die kan een engelengezicht zetten maar zij heeft het leelijk achter de ellebogen,” riep Mrs. Withworth verwoed, met dreigende blikken naar Adrienne.

„Meent u mijn vrouw?” riep Leonard, bleek wordend en op haar toetredend.

„Wie anders zij is de oorzaak van ons ongeluk!”

„Ik?” vroeg Adrienne, en haar blauwe oogen keken hulpeloos vragend rond.

„Ja jij jij alleen maar zoo gaat het wij fatsoenlijke vrouwen”

„Oho” riep Leonard „Ik verbied u mijn vrouw te beleedigen”

„Verbiedt u dat liever aan Lord Eaglon”

„Wat? Wie is dat?”

„Weet je dat niet?” vroeg Withworth met een breeden lach, opeens goed gehumeurd en knipoogend tegen Leonard.

„Neen ik vraag u, wie is Lord Eaglon?”

Hij drong driftig op Mrs. Withworth toe, pakte hem bij de jas.

„Wie is Lord Eaglon?”

„De minnaar van uw vrouw! riep Mrs. Withworth uit, zich tusschen de twee mannen werpend.

„Ja, als men zoo een minnaar heeft, behoeft men zijn man geen rekening te toonen U wilt zeker zeggen, dat u dat alles betaald heeft?”

Zij lachte schel en wees naar het roodvoilen kleed van Adrienne en naar de groote robijnen broche, die op de borst het half décolleté afsloot.

Leonard keek zijn vrouw aan. Adrienne kleurde en het rood van haar gelaat werd nog verhoogd door den weerschijs van het kleed.

„Adrienne!” riep hij, haar met vuur in de oogen aanziend.

„Zij liegt, zij liegt!” gilte Adrienne.

Maar Mrs. Withworth in een zenuwachtige woede, begon in ratelende volgorde de bewijzen op te noemen. „Was zij niet elken middag uitgegaan? Had madame Cornard het haar niet zelve verteld? Was zij niet bijna elken dag naar het penning-kabinet van

Lord Eaglon gereden? Wist niet iedereen in die streek, wat voor munt in dat kabinet gewisseld werd?"

Adrienne zoo plotseling overstelpt door niet te loochenen bewijzen, viel in onmacht.

XIII.

Zij bleven nog drie dagen bij elkaar in de half leege villa. Hij vloekte Adrienne uit. Verweet haar zijn ongeluk. Wierp haar zijn portefeuille in 't gezicht. Sliep op een andere kamer. Zij, na de eerste ontzetting, had haar kalmte weder herwonnen. Zij antwoordde hem koel en uit de hoogte, met sarkasme, verweet hem dat hij er toch maar braaf van meege-noten had, dat er zonderlinge mannen zijn die, als zij verarmen, hun vrouwen daarvan de schuld geven en als die vrouwen dan plotseling veel geld aanbren-gen, niets zien willen

Hij verachtte haar zoo, dat hij haar zelfs niet meer kon haten, en toch diep in gevoelde hij een verlangen naar heur lichaam, dit lichaam dat hem altijd aangetrokken had, waarmede zij hem steeds had getergd en dat hem nooit had toebehoord, het allerminst toen hij meende het geheel te bezitten.

Die lust, diep in zich, deed hem ook van zichzelf walgen. Hij wilde verstrooiing aan de speeltafel zoeken,

maar na vijf minuten liep hij er weer uit. Alles was er bekend, men glimlachte en meed hem en hij voelde de onmogelijkheid om zich te verdedigen.

's Middags kwamen twee heeren in het zwart bij Adrienne, deelden haar mede, dat er met haar echtgenoot een ongeluk gebeurd was. Als zij er in ongellegenheid door geraakte, zou de bank gaarne een voorschot zenden. Of zij het lijk naar huis wilde hebben of dat men het maar naar Holland zou sturen? De bank belastte zich met alles. Het was immers ook in het belang van mevrouw zelve, dat er niet te veel schandaal om zou gemaakt worden en het voor de pers geheim bleef.

Zij weende met haar mooie blauwe oogen, zat neer als een gekortwiekt duifje, verzocht om verzending naar Gotha en zelfs de twee heeren in het zwart, die toch al veel beleefd hadden, toonden zichtbaar met de ongelukkige jonge weduwe te doen te hebben.

Toen zij den volgenden dag den brief ontving waarin haar medegedeeld werd, dat voor de verzending was gezorgd, bleef ze even op het adres kijken.

„Douairière de Clermont”, las zij langzaam, „een mooie naam, een heele mooie naam . . .”

Ze ging voor den spiegel staan, bekeek zich, blikte zichzelf toe met haar zachtsten oogopslag.

„Voor een jonge douairière zie ik er in 't geheel niet slecht uit en zwart heeft mij altijd geflatteerd. Douairière de Clermont . . . heel mooi . . . heel mooi die naam. Dat heb ik er tenminste van, en nu . . . vooruit, het leven in . . . maar dit keer een Engelsch-

man een èchte en een jonge een jonge
gentleman en met minstens evenveel geld als
Eaglon . . . , !”

XIV.

De jonge douairière Adrienne de Clermont was naar Nijmegen teruggegaan om hare zaken te regelen. Zij kwam met een rijkelijk gevulde portefeuille, want zij wist nu het middel om gemakkelijk aan veel geld te komen. Er was zoo heel weinig toe noodig, meende zij. Een beetje overgave aan rijke, oude, half-kindsche mannen. En het was misschien niet eens slecht ook. Waarom had de jeugd alleen recht zijn passie uit te leven? Als de natuur aan de oude menschen ook passie's geeft, waarom dan deze te ontkennen? Lord Eaglon had nu zijn munt gewisseld met een gezonde, jonge vrouw. Zoo hij eens geen gezonde, jonge vrouw daartoe bereid zou kunnen vinden, wat zou het gevolg zijn? Dat hij weerloozen, dat hij kinderen, zou koopen of trachten te koopen. In Italië wemelde het van rijke grijsaards, die voor hooge sommen kinderen kochten om ze voor gruwelijkheid te misbruiken. En zijzelve als zij nu eens zestig of zeventig jaar zou geworden zijn en verlangen zou krijgen met een jongeman liefdesgenot te smaken, zou zij dan niet dankbaar wezen,

zoo zij al was 't voor een kapitaal, een jongen man bereid vond, haar passie te koelen? En indien er nu eens jonge mannen waren, die juist veel van oude vrouwen hielden? Wie had wetten gesteld voor den leeftijd in de liefde? Ging de oude David niet naar de jonge Bathseba?

En nu— zou ze het stamhuis van de Clermonts te Nijmegen behouden? Zou ze er de rijke, schoone douairière gaan spelen?

Zij doorliep de kamers, bleef in de kleine kamer zitten, waar zij het eerst, als voorlezeres gewoond had. Dat oude canaille had haar gedwongen elken morgen en elken avond voor te lezen. Met welk recht? Een jaar lang was ze de slavin geweest. Wat had dat oude canaille, dat zij tot aan haar dood als een slavin verpleegd had, uit slavennood een engel zijnde aan een ziekbed, waaraan zij een duivelin had willen zijn, heur geheele leven gedaan om als een vorstin in een paleis te resideeren? Niets, dan zich de moeite genomen als een de Neufville wel op de wereld te willen komen, een man te trouwen van stand en fortuin en voorts levenslang de luie opeetser van den arbeid van anderen te zijn. Zij haatte den adel, vooral dien boerschen Nederlandschen adel, dien zij suf, dom, aanmatigend, laatlunkend en gierig vond. Waarvan de mannen in hun jeugd allen perverse doordraaiers waren, dan geposeerd werden en met dorre freules trouwden, die dan de moeders werden van nesten achterlijke kinderen, waarvan er altijd minstens twee idioot waren en de anderen werden opgeleid tot ezelsdomme diplomaten, vuige advocaten en sadistische rechters, die niet meer zooals in het feodale tijdperk, hun vuile

lusten op lijfeigenen kunnende koelen, nu van achter de groene tafel hun martel-instincten uitleefden op arme drommels, die niet intelligent genoeg waren om te stelen zooals hun addellijke voorvaderen en zij het deden en deswege naar de cel werden gestuurd.

Zij dacht ijskoud aan de douairière en aan Leonard, die zich te Monte-Carlo van kant had gemaakt. Leonard! Zij haalde de schouders op. Zoolang zij hem gekend had, had zij hem niet één maal iets goeds zien doen voor een arm arbeider of voor een arm kunstenaar. Zijn eenige belangstelling had de ziellooze distilleerketels gegolden, waarin ze surrogaat van echten cognac en echten brandewijn brouwden. Wat verloor de wereld aan een materialistisch manneke meer of minder?

Zij zou, als men 't wist, in den nek worden aangezien, omdat zij een ouden gentleman het hoogste genot had geschonken, dat de man in dit leven kon bereiken, met een jonge vrouw geestelijke en lichamelijken omgang hebben.

Ja, ook geestelijken. Eaglon was een edelman, een echten. Hem moest men zijn rijkdom gunnen, omdat hij er een bekwaam verdeeler van was. In zijn groot huis was ten minste elk voorwerp mooi geweest. De schilderijen, de meubels, de kunstobjecten; de medailles van zijn muntenkabinet met de werken van Roty en zoovele anderen. Hij had haar gesproken over Gustave Moreau, over Whistler en over twee Nederlandsche schilders, miskend in hun eigen land, omdat hun kunst er te beschaafd voor was, Pieter Cornelis de Moor, van wien hij een paar „vrouwen in een park” bezat, en Hendrik Jurres, den schilder van ruitergevechten.

Hier, te Nijmegen, vond zij in 't heele huis van de Clermonts niet één enkel werkelijk kunstwerk. Er hingen een paar wei-stukken, portretten van koeien in de wei, goed voor een slagerswinkel; een paar goor-kleurige binnenhuizen, voorstellingen van versufte plebejers, die aan 't bidden waren voor een schotel aardappels met margarine. De slaafsche schilders hadden die makke, feodale lummels met een kleurtje opgesierd en dat gaf aan de rijk geworden burgers en hun femelende vrouwen den indruk, dat zij „stemming” kregen en van kunst genoten. Zij voelde het huis als een rooversnest. De Clermonts waren rijk geworden door de exploitatie van steenbakkerijen langs de Waal. Heele geslachten van mannen, vrouwen en kinderen hadden steenen moeten vormen en bakken, van de jeugd tot het graf, van den morgen tot den avond, opdat eene de Neufville zou kunnen luilakken en de groote dame spelen en heur zoon zijn vernuft kon spitsen om ketels te doen fabricceeren, waarin bocht wordt gebrouwen om menschen mee te bedriegen, die tot op hun doodsbed geparfumeerde foezel, waarop het etiket „Cognac” was geplakt, dan als geneesmiddel kregen . . .

Zij zat stil te peinzen en voelde geen oogenblik geweten van haar levenswijze. De Clermonts hadden de arme stumpers in de steenbakkerijen als slaven behandeld, zonder eenig ander doel dan om zelf de groote heeren en de groote dames te spelen. Zij, Adrienne Straning, had op haar beurt de Clermonts weder geëxploiteerd. En niet onhandig, glimlachte zij.

Zij ging voor den spiegel staan. Wat zou ze doen?

Hier blijven, een begeerde weduwe tusschen den Gelderschen adel of . . . of . . .

Ja wat?

Daar zat ze nu. Ze had alles. Stand, fortuin, jeugd, schoonheid, gezondheid, levenslust en vrijheid, heerlijke, ongebonden vrijheid. Maar ze was eenzaam.

Wie en wat zou haar eenzaamheid vullen?

Zij kon tot geen besluit komen, schelde, zei tot de kamenier, dat zij het bad voor haar moest gereed maken.

Nog voor zij naar de badkamer ging, had zij reeds een besluit genomen. Zij zou alles hier verkoopen en verlaten, wilde alle herinnering aan de Clermonts kwijt zijn. Het was eene episode in haar leven geweest, waarvan zij als trophée den naam meedroeg. Maar wat zij nu beginnen zou, wist zij niet. Hertrouwen? Dat zou een nieuwen band geven. En zij wilde geen band. Zij wilde vrij zijn, voluit en geheel vrij. Dat wist zij. Wat zij met haar vrijheid doen moest, wist zij niet. En die ongewisheid maakte haar bedroefd, met echte bedroefdheid.

Het bad was gereed. Zij ging in de slaapkamer, waaraan de badkamer grensde en ontkleedde zich langzaam, bedekte heur haar met een taffen muts. Zij stapte in het bad, liet de douche over haar schouders, borsten, rug regenen, sprong uit het bad, droogde zich af, kamde heur haren languit en ging toen voor de psyche staan.

Zij vond zichzelf schoon. Rechttop en slank stond zij in het late maar nog heldere middaglicht voor den spiegel en bekeek zichzelf, zooals zij een vreemde zou bezien hebben. Zij liet heur zware, vergulde haren langs

haar schouders en langs haar borsten vallen. Zij zag naar de ongerepte blankheid van heur hals. Zij bekeek haar zuiver getrokken wenkbrauwen, haar groote, blauwe oogen met de wimpers, die opwaarts bogen en sloot de oogen tot de wimpers van boven- en beneden-oogleden elkaar even kruisten. Zij bezag haar fijnen rooden mond, lachte zichzelve toe, bekeek haar gebeitelde, paerelmoerige tanden. Zij keek naar heur rechten neus, liet de neusgaten even, door er door te ademen, trillen als in hartstocht. Haar kin was watorsch en groot, maar door de kin wat hoog te dragen, werd hij interessant en kwam haar keel wellustiger naar voren. Zij zag naar heur vaste, nog maagdelijk schijnende borsten en drukte ze tegen het glas van den spiegel aan om goed de vastheid te voelen.

Zoo stond zij, zich beschouwend en genietend van de geur van het eigen lichaam.

„Ik ben mooi, ik ben mooi,” zeide zij peinzend en ging naakt in de slaapkamer op een divan zitten. Maar voor wie? Ik gun mijzelve eigenlijk niemand. Ik heb niemand en niets lief. En ik weet, dat ik nooit iemand of iets lief heb gehad en nooit iets anders lief kan hebben dan mijzelve. Maar dat is nutteloos. Kom, laat ik mij eens kleeden op z'n paaschbest, alleen voor mijzelve, om eens mooi gekleed te zijn.

Zij sloot de linnenkast open, begon ernstig en alsof zij het voor iemand anders deed, als ware zij haar eigen kamenier, een keuze te doen. Zij trok een teeder paars getint zijden hemd aan, flos en dun als Japansch zijde papier, dat lichtelijk geurde naar lavendel. Sloeg een zijden kimono om en schelde de kamenier.

Zij deed zich door de vrouw kappen en zat half te sluimeren onder de bewerking als een spinnende poes in de zon, luisterend naar de vlei-taal van de vrouw, een tanige, dorre, oude vrijster, verzuurd en pervers, maar die haar vak uitnemend verstond en die onbewust, een neiging had voor de eigen sexe. De kame-nier hielp haar bij het kleeden. Adrienne klee-de zich geheel in 't paars. Paarse kousen, paars ondergoed, een paarse robe, een paarse hoed met een paarse veer en zij sloeg een paarsen mantel om.

* *
*

Zij liet zich naar 't station rijden, nam den trein naar den Haag en kwam tegen zeven uur in den Haag aan, reed naar de Twee Steden. dineerde alleen, deed zich naar een voorstelling van een pas opgericht tooneelgezelschap rijden, dat een stuk van Shaw speelde.

Een kleine, maar fijn en slank gebouwde actrice met een hooge stem trok haar aandacht, door de wijze, waarop zij heur schouders en heur rug liet zien. Adrienne begreep dadelijk het canailleuse in het gedoe van de actrice en zij vond het beminnelijk.

Toen ze 's avonds in het Hôtel des Indes op haar kamer zat, werd het haar bewust, wàt zij wilde. Ze

moest tooneelspeelster worden. Dat ze dat niet eerder had geweten. Zij was actrice, door en door. Haar heele leven was tooneelspelen geweest. Zij voelde zich alleen gelukkig, als zij een rol kon spelen in het leven. Maar dat was maar surrogaat geweest. Het echte was, zooals die kleine actrice vanavond, je geheel te kunnen uitstallen, goed, fêl te prikkelen, de mannen gek en de vrouwen jaloers te maken, opspraak te verwekken, in de couranten te staan, ruikers te ontvangen en toegejubeld te worden en zelve daarbij ijskoud te blijven en door je koelheid te heerschen. Het tooneel, dat was je ware presenteerblaadje. Daar vond je een anderen kring om je heen dan een pension-bevolking en andere triomfen waren daar te behalen, dan bij een Geldersch boersch lummeltje, die zijn leven wou wijden aan de foezelstokerij en zijn burger-madammige moeder.

Zou ze onder haar eigen naam gaan? Douairière de Clermont? Neen, dat klonk te ouwelijk, te zwaar-op-de-hand. Ze zou een nom de guerre kiezen. Heerlijk, onder een anderen naam te leven. Het zou zijn alsof je een ander mensch waart en zoo langzamerhand kon dan wel doorlekken, dat ze een voorname dame met een adellijken naam was, met groot fortuin, die zich alleen aan het tooneel had verbonden om de kunst te dienen.

Zij lag op bed namen te verzinnen. Viviane Redmond, Rosalinde, Myosotis, Cadrine, Valancia, Artemisa Karèn, Nadedzja Walewska

Zij fantaseerde namen, droomde zich in de namen in als waren zij van personen, overwoog den klank, het gehalte, den indruk. Ten laatste bleef zij denken

aan den naam Vampa Pyrenne en den naam herhalend, knipte zij het knopje van 't electrisch licht om en lag in donker.

Zij sliep in en droomde, dat zij haar mond vastzoog op een mannenborst en daaruit bloed slurpte.

XV.

„Vampa Pyrenne,” liet zich aandienen bij Arend Witteraai, den directeur van het tooneelgezelschap: „De Stedelingen.” Zij was gekomen in een paarse automobiël van het nieuwste type en zij was gekleed in 't paars, geurde sterk naar „trèfle incarnat” haar liefste parfum.

Zoodra zij bij den directeur binnenkwam, zag zij dat hij een man zonder goeden smaak was. Op zijn bureau ministre stond een groote gipsen buste, een vrouw, die zich voorover boog met een paar kersen in den mond. De kersen waren van rood glas. „Wat een prool om dat den heelen dag voor zijn oogen te kunnen hebben” dacht zij.

Maar zij speelde de schuchtere en onervarene, vertelde hem, opzettelijk een beetje hakkend, dat zij zich aan het tooneel wilde wijden ter wille van de kunst.

Hij begon haar vragen te stellen omtrent haar afkomst, haar studie, haar kennis van het tooneel.

Zij antwoordde bijna weenend, dat zij ter wille van hare familie alles moest verzwijgen. Daarop vroeg hij haar of hij haar examineeren mocht en schoof

haar een boekje toe, dat geopend voor hem lag. Het waren de gedichten van Jacques Perk.

„Leest u eens „Iris.” U kent het toch?”

„Ik ken het van buiten” antwoordde zij schuchter doende als een bedeesd, jong meisje en vermijgend hem in de oogen te zien. Maar reeds bij den eersten blik op den man, had zij gevoeld, dat hij haar niet zou weerstaan.

Zij zeide „Iris” zonder haperen op, het teederste van haar mezzo-sopraan gevend, glanzend satijnig uit haar keel, met haar kin een weinig opwaarts en haar gorge wat gestrekt.

Toen zij met het zeggen van het vers geëindigd was, ging zij schroomvol zitten, met het hoofd een weinig afgewend, verlegen doende uit berekening.

„U heeft wel talent. Er zou veel van u te maken zijn. Maar u moet nog veel leeren, heel veel leeren. Nu zal *ik* u het vers eens voorlezen. Dan kunt u hooren, hoe ik het opvat.”

Hij reciteerde het ook uit zijn hoofd, het zeggend diep uit de keel, met veel opzettelijk klinkende, aangeleerde, voor in-den-mond r'r's, zich als alle ongevoeligen, latend meedcinen op den dreun van zijn eigen, zwaar geluid, het logische accent vervangend door een. zielloozen zingzang.

„Wat een knoeier, wat een pedante, gore vent,” dacht zij, onderwijl nu naar hem opziend met haar groote, blauwe, onschuld-oogen als een devoot biechsterij met heur biechtvader. En opeens, terwijl hij zoo stond te bulderen, met zijn dikke, grof-sensueele lippen smakkend en sputterend, kwam in haar de gedachte aan den anus van den pauw in haar tuin te

Nijmegen, die zich soms onder den opgezetten staart eveneens zoo had bewogen. Zij had de neiging om hem hartelijk uit te gaan lachen en eventjes ging het in haar diep-binnenin, „waarom zou ik niet.” Maar meteen weer vond ze het toch aangener een beetje met hem te spelen en zoo bleef ze hem dan aanhooren tot het einde, devoot en bewonderend naar hem opziend, als een hulpeloos gansje.

Toen hij geëindigd had, zei ze: „Heerlijk mooi. Maar zoo geniaal kunt u het ook maar alleen!”

Hij liep op en neer in de kamer en zij kreeg weer de gedachte aan den pauw te Nijmegen, nu hij zooals de pauw rondstapte, zijn krop opzettend en zijn beenen verwaand opscharnierend. Zij vond den man heerlijk ridicuul en kreeg daardoor meteen een afkeer van hem. Zij vond hem een ijdel, dommen kermisreiziger, die op charlatan-achtige wijze een echten gentleman trachtte voor te stellen. Niets geen type voor haar en zij wist, dat zij door dezen man niet aan het tooneel zou komen. Daarvoor was haar afkeer van hem te groot. Maar waarom zou zij niet een beetje met hem spelen en haar pleziertje er van nemen, door zich met hem te vermaken.

„U zoudt les bij mij moeten nemen,” zeide hij. „Maar ik weet niet of ik daartoe tijd kan vinden. Eerst als ik u een half jaar les heb gegeven, zal ik u kunnen zeggen of u wat worden kan op ons tooneel of niet. En dat zal veel kosten. Want ik kies mijn leerlingen zelf en aan het tooneel gaan als jonge vrouw zonder eenig fortuin is onbezonnen werk.

„Ik ben niet geheel zonder fortuin, zeide zij en ik zou niet, ook niet voor groote, kosten terugschrikken.”

Hij liep onmiddellijk in den val, dien zij voor hem opengezet had.

„Dat helpt u. Dan wil ik mij zeker aan u wijden, want dan is er vooruitzicht. Ik zou u, als u zich voor mijn vennootschap wilde interesseeren, spoedig tot eerste rol kunnen vormen. Ik ben van plan een nieuw gezelschap op te richten. Ik wil Vondel gaan spelen, het Nederlandsche vers weder tot eer brengen. U zoudt mij daarbij ter zijde kunnen staan, met uw talent, dat u onbetwistbaar heeft en uw financiëelen steun. U zoudt voor vijfduizend gulden aandeelen moeten nemen, dan zoudt u bij de rolverdeeling uw eischen kunnen stellen”

Hij sprak door, sprekend haar opnemend, trachtend haar te doorzien. Zij, binnen-in, dacht: wat ben je dom en leelijk en wat ben je weinig mannelijk om dadelijk op mijn geld af te gaan.

Hij noodigde haar uit bij hem thuis te komen om nader de lessen te bespreken en zij stemde daarin toe.

Toen zij een paar dagen later tegen den avond te Amsterdam hem in zijn woning bezocht, was hij alleen thuis, deed zelf open. Zij werd dadelijk door hem in zijn huiskamer gelaten. Adrienne rondziende, voelde in de kamer den smaak van een vrouw, die veel van Liberty en Engelsch comfort hield. Er stond een groote boekenkast met in turkoois gebonden deelen er in; op de boekenkast geversde gipsen busten van Dante, Goethe, Schiller, op smakelooze wijze, zoodat zij dadelijk wist, dat wat in die boeken stond niet tot den man kon doorgedrongen zijn, daar hij anders zijn kast niet op die wijze en met zulke grove imitatie's zou opsieren.

De tooneelspeler begon weer met voor haar een paar verzen van de tachtigers te reciteeren, wat haar gruwelijk verveelde. Al die kinderlijke boerenlummels van tachtig, die Hollandsche droogpruimertjes, die de vrouw nooit anders gekend hadden dan als de wat saaie burgerjuffen van goeie familie, die op een man met een positie en een verzekerd burgerbestaan uit waren, voelde zij als naïeve broekjes of ook wel als polderjongens of als Zondagschool-onderwijzers, die in Jan Pleiziers uit rijden gingen en uitbundig werden na het drinken van een kwast. Die tachtigers, zich onder elkaar tot walgens toe bedrinkend, avond na avond en niet een enkel hipje, niet één enkel Nieuwe Pijpsch juffie, dat eens wat natuur en wat passie bracht, vond zij welige sonnetten-makers. Hun zurig fatsoen sloeg je uit hun enge eenzaamheden tegen. Na de tachtigers begon de tooneelspeler Vondel te reciteeren. Dat was voor haar een bezoeking. Zij kon haar gedachten niet houden bij die eindelooze rijen geestelooze breedsprakigheid op deun en rijm.

Maar zij deed alsof zij zich geheel gewonnen gevoelde. De histrion, die op z'n zoetelijks brouwde, schonk zelve een kop thee voor haar in en begon toen weer over zijn nieuw op te richten gezelschap te spreken.

Of zij geen aandeelen zou willen nemen. Hij liet haar de portretten zien van de leden der troupe. Dat interesseerde haar, want zij had een tooneelspeler bij zijn troupe gezien, die haar nogal Engelsch leek en wiens voorkomen haar had aangetrokken. Doch zijn portret was er niet bij.

„'t Is gelukkig, dat u Hamfoort niet bij u gezeld

schap hebt. Die man bedierf alles dien avond."

De toneelspeler knikte toestemmend. Ja, hij had zich van hem losgemaakt. De man ging nu naar Indië om daar met een klein gezelschap zijn geluk te beproeven. Hij was een dilettant Hamfoort, die zijn net winkelbediende voorkomen, wenschte te doen bewonderen en daarom de margarine-fabriek van zijn vader vaarwel had gezegd om op de planken te gaan.

Door het hoofd van Adrienne flitste meteen een plan.

Naar Indië. Hij, de slanke tooneelspeler Hamfoort, met een kleine troep. Die moest ze volgen.

Eenmaal aan boord zou zij hem wel weten te veroveren.

En zij begon erg op Hamfoort af te geven, op zijn lange armen, zijn onhandige bewegingen, zijn slecht geluid, zijn quasi-voornaamheid, zijn kunstgedoe.

De histrion liep er in, gepakt in 't eenige waarin hij te pakken was, zijn blinde zelfingenomenheid, zijn domme, laffe ijdelheid. En daarna begon hij weer over zijn eigen schitterende toekomst te spreken en ging naast haar op de divan zitten en schikte dicht tot haar op. Hij legde zijn arm om haar middel. Zij weerde af. Maar hij werd haast gewelddadig, begon nu weer zachtjes met zijn voor-in-de mond rrrrs aan haar oor te spreken, heette liefdedwoordjes, uit rollen bijeenverzameld. Toen zij zich bleef verzetten, werd hij opeens grof. „Kom, niet zoo tegenstribbelen. Bij mij komt er geen een in de troep of ik moet mij eerst op alle manieren van haar talenten overtuigd hebben."

Zij gaf hem opeens een fikschen draai om zijn ooren.

„Ook dat talent?” vroeg zij.

Hij had met een jank als van een hond, zijn hand naar zijn wang gebracht. Zij zag, dat hij bang voor haar was. En zij vond hem opeens weer zoo jammerlijk hansworst-achtig, juist als toen ze hem als kermis-charlatan had gezien en ze zei:

„Laat mij nu maar gauw gaan.”

„Alsublieft dame,” zeide hij opeens overhoffelijk buigend, de deur voor haar openend en haar met overdreven beleefdheid uitlatend.

Toen ze op straat was, lachte ze fijntjes. Zoo'n pooiertje. Te doen of hij haar lichaam zocht, maar het slechts willend misbruiken ter wille van haar geld.

's Avonds op bed lag zij na te denken. En voor zij slapen ging, had zij het besluit genomen Hamfoort naar Indië te volgen en op de boot hem te veroveren, tot hij een even willoos wezen in haar handen zou geworden zijn als de Clermont.

XVI.

Vampa Pyrenne stond rijzig en frisch, de blonde haren in een ragfijne, paarse sjaal, waarvan een deel tot kapje was gevormd en de einden uitwimpelden in het briesje, op de brug van het stoomschip „Koningin Wilhelmina” met den kapitein te spreken, toen Hamfoort en zijn troupe aan boord kwam.

Zij had naar Hamfoort geïnformeerd. Hij was gehuwd, had drie kinderen maar in de laatste jaren, sedert het fortuin van zijn vrouw en het zijne aanzienlijk was verminderd, was de verhouding in zijn gezin minder harmonisch.

Zoodra zij hem aan boord zag komen, hem goed kon opnemen, nu hij niet door avondlicht, tooneel-decor en vermomming was opgesmukt, wist zij, dat deze man spoedig haar prooi zou moeten worden. Zij zag zijn, smal, lang, vrouwelijk lichaam, zijn gedoe van gefortuneerde Nederlandsche burgermanszoon; een geïmitceerde Londensche gentleman, dacht zij, tegelijk een rollend alt-lachje opstootend naar den kapitein, die een grap had gemaakt op een der actrices van de troupe. Hamfoort hoorde den lach, keek naar heur op. Zij deed alsof zij over hem heen

keek naar een paar sjouwers, die een koffer aan boord brachten, antwoordde den kapitein, lachte weder met haar zilveren alt-lach, diep-satijnig en verkapt wellustig uit de keel rollend. Hamfoort sprak dadelijk met een acteur en Vampa Pyrenne zag hem nu op den rug. Hij stond wat gebogen, met smalle schouders, een getailleerd lichaam en weder kwam het in haar op, dat die man een jonge vrouw in de gedaante van een jongen man leek. Hij moet door mannelijke dingen in de vrouw gewonnen worden, dacht zij hem beschouwend. Nu, hij zal krijgen wat hij noodig heeft en meer dan dat.

De eerste week van de reis zorgde zij er voor, naar heure nu al beproefde methode, Hamfoort volkomen te negeeren. Het viel haar te gemakkelijker, omdat zij spoedig als alleen reizende, voornamen dame onder de eerste klas passagiers veel aanbidders had. Maar zij zorgde er voor niemand aanleiding te geven ook maar tot de allergeeringste intimiteit. Alleen met den kapitein was zij iets toeschietelijker en deze vond het zijn plicht met een zoo voornamen dame als de jonge douairière de Clermont was, ten minste den schijn van flirtation aan te nemen.

XVII.

Na een week gebeurde er iets, waardoor Adrienne gelegenheid kreeg, Hamfoort van hare qualiteiten te overtuigen. Er was aan boord een koksmaat die te veel gedronken had, over een pot gestruikeld en de man was met beiden handen in een ketel met kokend water terecht gekomen. De dokter verklaarde, dat hij levenslang het gebruik zijner handen zou moeten missen.

Toen de man een weinig genas, klaagde hij over zijn hulpeloos gezin. Hij had een vrouw en vier jonge kinderen thuis en daar het ongeluk door zijn dronkenschap was veroorzaakt, zou de maatschappij hem geen vergoeding of pensioen geven en zoo zou hij na afloop van de reis broodeloos staan.

Hamfoort had toen aangekondigd, dat hij aan boord een tooneelvoorstelling zou geven ten voordeele van het gezin van den kok.

Men was wel acht dagen in de weer voor de voorbereidselen en er werd op het dek een tooneel ge-

timmerd. De plaatsen werden bij intekening genomen. Adrienne teekende het laatst op de lijst met N. N. f 100.—.

Daar zij de eenige onder de eerste klas passagiers aan boord was, die deze N. N. kon zijn, al de anderen hadden voluit hun namen geschreven, de meesten met veel krullen en wissewassen van nietige eigenaardigheden er om heen, zooals menschen die op een lijst teekenen, dat gewoon zijn om toch vooral hun weldaad goed te doen uitkomen, was Hamfoort er spoedig van op de hoogte, wie zoo royaal en welgemanierd was geweest.

Op een heerlijken herfstachtermiddag, terwijl de zee kalm was als een binnenmeer, had de voorstelling plaats. Hamfoort had fragmenten van „Candida” van Shaw gekozen en hij speelde den schilder „op haar,” op Adrienne. Zij voelde van 't eerste oogenblik dat hij op kwam al, dat hij in contact met haar was, slechts aan haar dacht, slechts voor haar alleen speelde.

Hamfoort en zijn troep had bij de dankbare passagiers groot succès en werd herhaaldelijk na afloop teruggeroepen.

's Avonds, in de eetzaal, ging Adrienne op hem toe en zeide hem een paar woorden van bewondering. Hij kleurde als een knaap, was verlegen, antwoordde onhandig. Maar Adrienne stelde hem door hare houding op zijn gemak, begon met hem een gesprek over het stuk, toonde dat zij den geheelen Shaw in 't Engelsch gelezen had, sprak over andere Engelsche moderne tooneelschrijvers, die in Nederland in 't geheel niet bekend waren.

Na het eerste gesprek volgden er in het verloop der dagen, meer.

Hamfoort leerde haar groote belezenheid waardeeren, vond haar een grande dame, wist met zijn vrouwelijke smaak, de wijze te waardeeren, waarop Adrienne zich kleeedde. Hij beklagde zich er over, dat hij de moderne Engelsche stukken niet in Nederland kon spelen, omdat onder de Nederlansche actrices geen lady was te vinden. Voor het spelen van eik volkstype waren er vrouwen met groot talent in overvloed aan het tooneel in Nederland, maar er was er nauwelijks eene, die een modern costuum kon dragen zonder er aangekleed of opgedirkt uit te zien.

Je kondt zoo bij allen zien, dat ze uit het achterbuurtje kwamen of zoo zij een beetje dames-achtig konden doen, dan was het weer buitenbeentjes-chic, lawaaiige smaak van burgerlijke demi-mondaines.

Een andere keer weder beklagde hij zich er over, dat hij de „Candida” niet in Indië zou kunnen geven, omdat hij geen dame voor de hoofdrol had.

Opeens zeide hij:

„Zoudt u niet aan mijn gezelschap willen komen?”

Zij deed, alsof zij zeer verbaasd was.

„Ik?” zeide zij. „Maar ik heb geen talent. Ik heb nooit er aan gedacht aan het tooneel te gaan.”

„U heeft zeker talent en veel talent. U bent een lady.”

„En dat zou alleen noodig zijn om een goede actrice te zijn?”

„Voor het genre der stukken, die ik wil gaan lanceeren is allereerst en is uitsluitend een lady noodig. Een vrouw, die in spraak, houding, gang en gebaar

de incarnatie van een dame van voornamen huize is, Quite English."

Diep-in lachte in haar een satertje. Dus hield hij haar voor een volkomen lady. „Quite English" zooals hij op z'n winkeliersch zei.

„U stelt mij voor een moeilijk geval" antwoordde zij. „Ziet eens, om financieel voordeel behoef ik het niet te doen. Eer- of roemzucht zijn mij geheel vreemd. En ik weet heel goed, dat het leven van een Hollandsche actrice ontzettend veel vraagt van werkkraft, geheugen, lichaamskraft. En dan de critiek! Ik heb mij vroeger als ik de humoristische critieken op acteurs en actrices las dikwijls afgevraagd, waarom die menschen zich dat maar altoos lieten welgevalen, als clowns behandeld te worden en misbruikt om elken morgen Jan en alleman een ontbijtpretje te bezorgen, door zich te laten bespotten. En nu zou ik zelve mij overgeven aan de bespotting van zoo'n paar critici?"

Hij had dien dag niet verder aangedrongen. Maar een paar dagen later, toen zij beiden alleen op 't dek stonden, geleund tegen de verschansing en over het zeevlak turend, begon hij er weer over, dat zij zulk een groote aanwinst voor zijn troupe zou zijn en dat hij aan hare hulp ook bij de keuze en de aankleding der stukken zooveel zou hebben.

„Maar hoe weet u dat?" vroeg zij.

Hij zeide nu, hoe hij haar sedert het begin van de reis reeds bewonderd had, niet alléén om haar lichamelijke verschijning, maar ook om de wijze waarop zij hare costumes wist te kiezen en te dragen; om haar schoone houding; om haar mooie stem; om haar ziel-

volle oogen. En moediger zeide hij spontaan:
„Ik zou u zoo graag naast mij zien, omdat ik u niet meer zou kunnen missen.”

Zij sloeg haar oog onschuldig en vragend naar hem op.

„Ja . . . ik heb u lief, ik heb u oprecht lief.”

„U bent getrouwd mijnheer Hamfoort en u heeft drie kinderen . . . en ik ben niet de vrouw om iemands maitresse te worden, wie het ook mocht zijn, al was het de prins zelf.”

„Dat weet ik”, zeide hij bedrukt.

En hij ging weg van haar, den rug meer neergebogen dan ooit.

Toen zij hem weg zag gaan, voelde zij weder iets, alsof er een vrouw van haar wegging in stede van een man.

Sedert dit gesprek was de verhouding tusschen beiden, waarover aan boord al gemompeld werd, weder zeer vormelijk geworden. Adrienne knoopte de onschuldige beroepsflirtation met den kapitein opnieuw aan. Zij scheen Hamfoort al weder vergeten te hebben en deze bleef haar houding eerbiedigen.

Maar op een avond klopte de stewart aan haar kajuit en overhandigde haar een brief.

Zij ging zitten, sneed de paarse enveloppe rustig met een ivoren vouwbeen open en las de brief. Hamfoort verklaarde daarin, dat hij lang nagedacht had voor hij tot dezen brief kwam. Maar nu niet langer zichzelf dwang kon opleggen. „Ik heb u lief, volkomen lief, wist niet wat liefde was, voor ik u kende. Ik begrijp, dat u geen on-maatschappelijke verhouding wenscht. Dat begrijp ik, dat waardeer ik en dat heeft mij u nog meer lief doen krijgen. Want voor een

man in mijn positie is het aangaan van on-maatschappelijke verhouding met vele vrouwen maar al te gemakkelijk. Mij hebben deze nooit aangetrokken. Ik ben mijn vrouw altoos trouw geweest. En ik heb, ofschoon gefortuneerd en van goede familie, den tooneelloopbaan gekozen, omdat ik oprecht meende de kunst op idealistische wijze te kunnen dienen. Eerst toen ik tooneelspeelde, leerde ik de werkelijke drijfkracht in mij kennen, welke mij naar de planken heeft gedreven. Welke die kracht is, zeg ik u niet, heb ik nooit iemand gezegd, zeg ik u tenminste nu niet. Maar ik heb u lief, ik heb u lief. Kunt u mij liefhebben? Samen zullen wij als kunstenaars de wereld veroveren. Wilt u met mij de kunst, de hooge kunst dienen? Ik bied u alles aan, wat ik u aanbieden kan. Mijn vrouw begrijpt mij al sedert lang niet meer. Zij mag en kan mij niet begrijpen, want wat in mij begrepen wil zijn, zal niemand kunnen of mogen begrijpen. Een ding beloof ik u. Ik zal mij van mijne vrouw laten scheiden, opdat ik geheel en volkomen de uwe zal kunnen worden"

Zoo ging de brief voort, vier groote bladzijden, beschreven met een fijn, dun, slank, vrouwelijk schrift. Adrienne was het, alsof zij een bekentenis van een vriendin las. Zij bleef peinzen, overdacht den brief. Hield zij van Hamfoort? Neen. Zij vond hem alleen sympathiek. Hij was een dualistisch persoontje, nogal zakelijk energiek, werkzaam, impulsief als een vrouw. Hij zou dus voor haar willen scheiden.

Hoe egoistisch, hoe laf, hoe gevoelloos. Een vrouw en drie kinderen in den steek laten, de vrouw belachelijk maken, haar de diepste belediging aandoen,

die een man zijn vrouw kan doen ondergaan, de drie kinderen tot halve weezen maken, alleen om beddepret. Hij was verliefd geworden op de „lady” in haar. Als hij eens wist, wat de lady achter haar lady-likan rug had. Als zij een „lady” was, zou ze zeker voor een „gentleman”, die vrouw en kinderen in koelen bloede verliet voor een avonturierster met een bevlakt verleden, wier eenige deugd misschien was, dat zij een „japon wist te dragen”, hartelijk bedanken. Maar zij zou hem aannemen. Hij was haar middel tot het doel. „Vampa Pyrenne, de vampyr, zou tooneelspeelster worden om zichzelf geheel te kunnen uitleven. Zij voelde haar lichaam als de incarnatie van iets diabolisch. Zij had geen genot, geen enkel genot, als zij er geen kwaad mede kon doen. En op het tooneel zou zij er kwaad mede kunnen doen, naar hartelust, kwaad in 't groot. Van het schooljongetje af, dat na haar in haar verfijnde wulpschheid gezien te hebben zich 's nachts in bed, met voorstellingen van haar zou bevleken tot de oude, zatte millionnaire, die zij een illusie zou geven bij zijn perverseiteiten. Zij zou de mannen opwinden, die dan onder de courtisanes naar typen zouden zoeken op haar gelijkend of ze zouden 's nachts bij hun vrouwen slapen, denkend aan haar, zeggend tot hun vrouwen de woordjes, voor haar bestemd. Zij zou de vrouwen fel maken van na-ijver en toch weer ze vernederen om haar na te volgen en zoo haar grove imitaties te zijn, opdat zij hun mannen zouden kunnen vasthouden. Zij zou in man-vrouwen perverse lusten opwekken. O, zij wist te goed, wat dat moderne mondaine tooneel was. Zij had te lang te Parijs en aan de Riviera ge-

leefd om niet heel den diepen afgrond te kennen, waarin het prikkeltooneel was verzonken. Maar zij hoorde daar thuis, zij voelde haar geluk in die poel, gelijk een echte duivel in zijn vuur. Hamfoort behoefde niet zoo geheimzinnig te spreken over de „werkelijke drijfkraft”, die hem naar de planken had gedreven. Die had zij al gekend, toen zij hem voor 't eerst zag op dien middag, toen hij aan boord kwam, een als jongeling verkleede vrouw gelijk. Hooge kunst? Mensch-veredeling? Welk een zelfbedrog. Zijn sexualiteit uitleven, dat was die „drijfkraft.” Als een vrouw-mannetje kamertjes inrichten op de planken, met zijn jongensgezicht en meisjes-lichaam coquetteeren, van de planken af, voor een heele zaal. En hij schreef op paars papier met paarsen inkt. Net als zij. Zeker, zij hoorden bij elkaar. Hij, een vouw-mannetje en zij een man-vrouwtje. Maar bij haar was de drijfkraft prachtig verborgen. Wie háár zag, zou niet aan een jongeling denken. Zij leek een vrouw, geheel-en-al een vrouw met haar groote blauwe oogen, haar roomige keel, haar satijnig mezzo-geluid.

Beiden zouden zij elkaar aanvullen, begripen zonder het uit te zeggen. En zij door hem, hij door haar zouden volkomen het perverse beest kunnen uitleven, dat diep in beiden sluimerde, dat uit de onderbewustheid opdrong en zijn recht eischte om kwaad te doen, geboren als het was uit kwaad, uit kwaad zaad en kwaad ei. Zijn vader was margarine-fabrikant. Rijk geworden door het Nederlandsche volk vieze vetten als boter te verkoopen. De echte boter werd uitgevoerd naar 't buitenland en de rijkdom zoo binnen-

gehaald, werd dan besteed om overbodige auto's te koopen en motorbooten en dochters van arme ouders tot maitresses te maken. En het Nederlandsche volk moest het vieze vet met Amerikaansche afvallen bereid, slikken. Wat uit stinkend vet wordt opgekweekt, gaat in stinkend vet weer onder. Welk belang had eigenlijk een land bij een welvarende industrie, als die welvaart alleen gebruikt werd, om er slechts of leelijks mee te steunen of te verwekken? Hij, de zoon van den rijken fabrikant, werd pias voor het groote publiek, vertaalde Engelsche paradoxstukken van ziellooze maar geestige Iersche schrijvers spelend om den „gentleman" te markeeren door middel van een nieuw-modisch jasje en een pantalon met een scherpe vouw.

En nu, nu zou hij de pias voor haar worden, de kapstok voor haar lichamelijke schoonheid. In den Haag moesten ze een theater hebben als een uiterst gesoigneerde bordeel-danszaal, een niet te groot theater, heel intiem, zoodat zelfs de geur van haar lichaam door de perverse mannekens en vrouwkens vooraan zou kunnen worden opgesnoven. En dan zou ze in zeer verfijnde toiletten naar hartelust kunnen prikkelen, opwekken, een ideale „allumeuse" zijn.

Een uur later zaten Hamfoort en Adrienne in haar kajuit te vrijen en bespraken de wijze waarop Hamfoort van zijn vrouw zou kunnen afkomen en hoe zij in den Haag hun theater zouden inrichten en welke stukken zij zouden spelen. En hij, zich opwindend, den grooten man voor haar spelend, sprak er

van een groote theatertrust in Holland te vormen en alle theaters onder zijn beheer te krijgen.

Zij moedigde hem aan, keek hem met haar groote blauwe oogen vol bewondering aan.

„Door jou, met jou, zal ik alles aandurven, alles overwinnen” zeide hij.

En hij omhelsde haar en kuste haar op haar fellen mond.

Zij liet zich kussen, sloot de oogen en dacht met-een: „Vuile echtbreker. Denk aan je vrouw en kinderen.”

XVIII.

De tournée door Indië was een groot succès geweest. Hamfoort was met een kwart ton gouds winst naar Nederland teruggekomen. Ze waren te Marseille van de boot gegaan, Hamfoort en Vampa Pyrenne, de actrice, die door geheel Indië haar lichaam op de planken had geprostitueerd in moderne kleed- en aankleedstukken.

Met duivelsche pret hadden zij en Hamfoort samen 's avonds op bed gelachen om al die mannekens en vrouwkens, die zich op hun beiden hadden opgekikkerd en die op een droogje naar huis konden gaan, terwijl zij voor elkaar alleen waren.

En zij bevredigden elkaar in de gedachte aan de smart, die zij bij anderen hadden opgewekt en vielen in slaap, haar hoofd op zijn borst, denkend elk van den ander, dat de „geheime drijfkracht” een mysterie was gebleven.

Zij kochten te Parijs voor Adrienne, voor „Vampa” bij de groote couturiers een zestal koffers met de meest modieuse en dure kleeën. „Een mooi stuk bedrijfskapitaal” lachte plagend Hamfoort toen hij

een rekening van acht duizend francs betaalde. Maar Vampa stond er op, dat zij zelve haar kleeren zou betalen, zoolang zij nog niet getrouwd waren. Zij had zich volkomen van hem verzekerd en hij, de energieke in 't leven, de echte fabrikantenzoon, gewoon van zaken in 't groot te doen, was zoodra hij in haar nabijheid was, een zwak, afhankelijk kind, geheel onder haar suggestie en haar wil. Zij dankte dat ook voor een deel aan haar onverschilligheid voor geld en bezit. Zij had hem gedurende de groote tournee in Indië het goud met zakken doen verdienen. Want zij was het centrum geweest van alle stukken en om haar kwamen al de velen, die in Indië zonder vrouw levend of jaren op een handschoentje wachtend of zich behelpend met een kleurlinge, die hun lichamelijk tegenstond en geestelijk te weinig gaf, zich aan haar lichaam, haar bloote hals en schouders vergaapten en zich er op verliefden, zooals een schooljongen op het plaatje van een „beauty” uit een doosje cigaretten. Maar nooit had zij over honorarium gesproken, nooit geld van hem willen aannemen, zeggende dat haar bezit het zijne was en als hem soms de moed tot een theater-voorstelling op verren afstand ontbrak, vreezend voor de kosten, had zij hem altoos aange-moedigd en durf getoond. Ook nu zij, zoo dicht bij Holland, veel over de scheiding spraken, repte zij nooit een woord over geldelijk voordeel. Zij vond het goed, dat Hamfoort zijn eerste vrouw en zijn kinderen in op financieel gebied verzekerde omstandigheden achter liet. De hoofdzaak was, dat hij, jozef Hamfoort, haar trouwde.

De scheiding viel Hamfoort moeielijk toen hij thuis

kwam, zijn vrouw in haar stille, zachte, trouwe omgeving zag, zijn drie kinderen 's avonds in de kamer bij het haardvuur speelden met het speelgoed, dat Vampa voor ze te Parijs had gekocht. Toen hij 's avonds met zijn vrouw naar bed ging en zij, nu plotseling zich gevend, in passie losbrak, hem overlaadde met kussen, hem roemde als de dappere, groote kunstenaar, die door Indië zijn triomftocht had gemaakt, was Vampa geheel uit zijn gedachten. Maar tegen den morgen ontwaakte hij vroeger dan zijn vrouw en hij zag haar slapend. Hij vergeleek haar met Vampa, die hij óók zoo vaak slapend had gezien en die dan schoon was geweest als een in was geschulpt beeld. En hij dacht aan de liefdesnachten met Vampa, zooveel gloedvoller en romantischer en fantastischer, dan de kalme zinnelijkheid van het brave moedertje-met-de-drie kinderen.

's Morgens om elf uur was hij al weder in den Haag bij Vampa in het voornaamste hôtel. Zij vroeg hem, of hij al met „haar” had gesproken. Hij kleurde, zei dat hij den moed niet had gehad.

„Dan zal ik den moed hebben.”

„Jij wilt gaan?” vroeg hij onthutst.

„Ik zal gaan en jij zult haar in de eerste drie maanden niet weerzien.”

Meer sprak zij niet. Maar zij bestelde een kamer met badkamer en salon voor Hamfoort. En ging daarna met hem uit om naar een geschikt terrein of gebouw voor hun nieuw intiem theater te zoeken.

's Avonds stelde zij het telegram aan Hamfoorts vrouw op, bracht het met hem zelf naar het telegraafkantoor. Voor den vorm ging ieder 's avonds naar zijn

eigen kamer, maar zoodra de gang leeg was, kwam Vampa snel Hamfoorts kamer binnen en bracht met hem den nacht door.

Zij vertrok 's morgens naar de kleine provinciestad, waar mevrouw Hamfoort woonde en zeide grofweg, dat zij met „Jozef” de reis door Indië had gemaakt, dat zij elkaar lief hadden gekregen, dat zij sedert maanden samen als man en vrouw leefden en dat zij „Jozef” niet meer vrij zou geven, liever wilde sterven. En zij toonde een kleine browning, liet zien dat het wapen geladen was.

Mevrouw Hamfoort verbleekte en sidderde. Vampa wist van dat oogenblik, dat zij gewonnen spel had. De bourgeoisie is laf en bang, zooals al de bourgeoisen, dacht zij.

Vampa vertrok. Mevrouw Hamfoort ging eerst naar haar ouders, toen naar een advocaat. De advocaat schreef Jozef Hamfoort een brief. Vampa ontving alle brieven en maakte ze open; ook deze. Zij dwong Jozef dadelijk te antwoorden, dat hij toestemde in een scheiding op verzoek van de vrouw en al de financiële gevolgen aanvaardde. En daarna gingen zij samen naar een advocaat, die den roep had echtscheidingen in de voorname wereld te behandelen en droegen hem de behandeling van hun zaak op. Een derde vrouw, een koriste, werd als de stroopop gebruikt, met wie het overspel zou gepleegd zijn. De tegenpartij was te eerzaam om veel gerucht naar buiten wenschelijk te achten en de ouders van mevrouw Hamfoort vonden 't in hun hart niet zoo heel erg, hun dochter bevrijd te zien van een zedeloozen comediant, vooral nu zij financieel verzorgd zou blijven.

en de kinderen niet te hunnen laste zouden komen.

Toen de echtscheiding uitgesproken was, werd het huwelijk tusschen Vampa en Jozef zonder vertoon voltrokken. Maar reeds een maand later werd tegenover de geheele wereld de één-heid van Vampa en Jozef in een eigenaardig gestelde advertentie gemanifesteerd. Het was een soort oorlogswimpel, en door Vampa zelve ontworpen.

Zij liet zich een proef brengen van de advertentie, plakte haar netjes op een carton en hing het carton in haar slaapkamer. Zij genoot er van, lang en stil, den vlaggenaam beturend als een liefelijk schilderij aan den wand. Wat stond dat Vampa met de groote V mooi. Het was scherp, snijdend, een letter als een wig met de tweede Vstreep verlengd als een vlag. En daaronder Jozef, de kuische Jozef, geannonceerd door 't heele land als haar man. Zij slingerde het heele, brave, zuur-fatsoenlijke Holland haar naam en den zijne als een triomfwimpel treiterend voor de oogen heen en weer. Heerlijk, zoo van harte kwaad te kunnen doen en te ergeren. Ze had altoos in zich de lust gevoeld om haar schaamteloosheid hinderend, tergend, striemend te verkondigen en ten toon te stellen. Maar ze had er voor bedankt, dat te doen als een arm straatjuffie of een onderworpen, geesteloos mai-tresje. Neen, zij was van breeder aanleg. Ze zouden zien, de bourgeois en de bourgeoisen, dat zij juist naar heur lusten leven kon en dat ze toch voor haar bogen. Ze zou de Hollandsche boerendeftigsteheid eens toonen, wat die deftigsteheid eigenlijk in de kern was. Zij had een man van zijn vrouw en zijn drie lieve kinderen afgehaald, met geen ander doel dan om eens

lekker van de planken af kwaad te doen. Er waren honderden menschen, die veel minder misdadig waren dan zij, en die maanden in de gevangenis zaten. Maar dat waren de stumperds. Zij was geen stumper. Jongen neen; zij was wat grootsch, wat geheel, zij was de incarnatie van het groote Beest uit den Bijbel, de incarnatie van Babylon.

Echtbreken, het vuilste en laaghartigste bedrijf waartoe een mensch kan komen, den bodem waarop een gezin, een toekomst, een menschenleven gebouwd is, ondergraven; kinderen, in de zwakke, prille jeugd den vader of de moeder ontnemen, ze een bevlechten naam en een vloekwaardige toekomst bezorgen en dan op de planken te gaan staan, bij voorkeur stukken te spelen waarin die echtbreuk op allerlei manieren aanlokkelijk en smakelijk en navolgenswaard wordt voorgesteld en dan door een heel land bewierookt te worden en alle tooneelschrijvers en tooneelspelers en speelsters, de heele bende met Raden van Beheer en al aan je onderworpen te maken. Je zonde schaamteloos de maatschappij in 't gezicht slingeren, je naam als een rooie vlag in de stieren-arena, heen en weer te zwaaien, in alle couranten de triomfeerende V te zetten, Vampa de echtbreekster, Vampa die kinderen vaderloos maakte, Vampa, die costumes en hoeden droeg dat de bourgeoisies verkrompen van afgunst, was ze niet een echte dochter van Satan?

En tot het hof zou ze aan zich weten te onderwerpen. Het beschermheerschap van den Prins en de subsidie van de Koningin zouden gebruikt worden, opdat zij de Vampier, de schaamteloze, de echtbreekster, triomfeeren zou over allen, die in Neder-

land goede zeden en fatsoen in eere houden. Ha, Vampa Pyrenne! Stond het er niet mooi. Vampa Pyrenne zou de ware heerscheres in Nederland zijn, Babel zou heerschen over Jeruzalem en zij zou de eer en de steun en de bescherming van het Koninklijke Huis genieten, zij Vampa Pyrenne, zou het Koninklijke Huis zelf voor haar zegekar weten te spannen.

De eerste voorstelling in het nieuwe theater in den Haag zou „Candida” van Bernard Shaw brengen. Jozef was wat zenuwachtig. In Indië had hij algemeen een schitterende critiek gehad, maar hoe zouden zij hem en vooral háár hier in Holland in de pers ontvangen. Je kondt nooit weten, er waren er wellicht onder, die weder met dat oude spokpaard „echte kunst, hooge kunst, verheffende kunst” zouden komen aandragen.

„De verheffende kunst. Maar was Jozef dan nog niet van zijn jongensdroom verlost vroeg Vampa. Verheffende kunst. Dat was immers meteen je afsluiten van bijna alle menschen, die macht, invloed of geld hebben. Verheffende kunst en dan dat vuile, laffe, begriplooze Nederlandsche boerenpubliek. Dat grove, schriële volk liet immers nooit iemand, die boven het middelmatige uitstak, opkomen voor hij geheel of half gecrepeerd was.”

Hij rilde even toen zij gecrepeerd zeide en zij merkte het.

„Je vindt het woord te sterk. Maar waarom zou ook een vrouw niet de dingen bij hun waren naam mogen noemen. Hooge kunst, daar heb je nu hun grootsten, Rembrandt. Met het oogenblik, dat hij zijn lawaaige barok-stijl veranderde en een waarachtige hooge kunst ging maken en zijn ziel opende voor de schriële sjacherfielten van de zoogenaamde gouden

eeuw, hebben zij tot een stoel onder zijn achterste verkocht, tot ie ten laatste op de Rozengracht op een bovenhuis hokte met een arme dienstmeid, een kind uit de onderste lagen, die meer voor hem heeft gedaan en hem misschien in haar eenvoud en echte vrouwelijkheid meer begrepen, dan al die zuur-calvinistische die femelende fijnen, die centjes verdienden door arme, moedige jongens op schepen naar de zwartjes te sturen om ze te bedriegen en af te zetten en zelve thuis zich rond en dik vraten en dan hun besjerpte buiken lieten uitschilderen voor het nageslacht."

„Ben jij socialiste?"

„Ik?" vroeg zij verwonderd. „Ik weet niet wat ik ben. Ik voel wel voor het arme volk, maar ze zijn zoo onverdraagzaam en afgunstig. De bourgeois haat ik om zijn valsheid en vooral om zijn schrielheid. Ik kan een gierig mensch uit een raam zien vallen en dan er bij staan lachen. En de adel, de Nederlandsche adel, dat is een bourgeoisie-troep zonder gevoel of smaak of kunstzin, welke alleen van den industrie-bourgeois is onderscheiden door pretentie op niets. Jij spreekt van hooge kunst. De heele Nederlandsche adel bij elkaar en de geheele Nederlandsche nijverheids-bourgeoisie, al die oude en al die nieuwe rijken bij elkaar in een landje van naar buiten uitbarstenden overvloed, heeft nog nooit één enkele cent overgehad voor de eigen moedertaal."

„Maar Vampa . . . nu overdrijf je toch . . ."

„Wil ik jou nu eens een voorbeeld geven? Ik heb te Amsterdam een arm joodje gekend. Hij was zóó hoog, ja bijna een dwerg als je hem zag. Maar dat onschijnbare mannetje was een groot kunstenaar. Dat

mannetje kon nu letterlijk alles. Toen ie zeventien jaar was schreef hij al verzen in de Nieuwe Gids, die ik nu nog met bewondering nalees. Hij schreef romans, sociale studies, was altoos de frondeur. Hij liep alle directies plat met zijn tooneelwerken, blijspelen, tooverspelen, treurspelen in verzen, prachtige, statige, edele en verheven kunstwerken. Ik heb wel eens gedacht of ik dat manneke niet eens zou gaan maken — maar neen, wees niet jaloers Jozef, hij was me te leelijk en dan ook, dat ghetto-aterlinkje was Christelijk. Ja — waar hem dat was van aangewaaid weet ik niet — maar het schijnt, dat door alle kunstenaars een streep moet lopen. Zijn streep was het Christendom. Dus voor mij is dat joodje niets — ik houd van slanke, blonde mannen, van Engelsche gentleman-typen

„Ik dacht, dat je alléén van mij hield”

„Dat doe ik ook, jij bent immers de incarnatie van den Engelschen gentleman en nog bovendien er een groot kunstenaar bij”

Zij lachte inwendig, toen zij hem weer meteen in zijn domme, mannen-ijdelheid verstrikt zag.

„Nu dan, Jozef, dat zeldzame joodje, dat in elk ander land, al was het Rusland zelf, erkend zou worden, wordt door die vuile, schriële Nederlandsche plebejische boerenbourgeoisbende sinds een kwart eeuw vervolgd als een misdadiger. Als hij tien jaren geniaal aan een krant gewerkt heeft, dat is hem drie maal overkomen in de kwart eeuw dat hij worstelt, trappen ze hem er weg als er een middelmatigheid verschijnt, die een kruiwagen heeft. Ze houden hem uit al hun tijdschriften, omdat zijn werk een boog heeft, die de

wereld overspant, in stede van een water- en melk-horizontje. Hij heeft, de Hemel weet hoe hij die paar duiten daarvoor bij elkaar heeft gescharreld, een bundel met drie grootsch opgezette dramatische werken in verzen uitgegeven en al hun tijdschriften hebben gezamenlijk front gemaakt om hem dood te zwijgen. Hij is de eerste geweest, die een speelbaar oorspronkelijk openlucht-spel heeft geschreven en nadat het door een troepje uit de élite was opgevoerd, op het landgoed van een echte edelvrouw, hebben alle andere menschen met landgoederen in Nederland openluchtspelen naar vertalingen of met adaptaties doen spelen, opdat in hemelsnaam maar niet het talent van een land en tijdgenoot zou worden erkend, vóór-ie heel of half gecrepeerd zou zijn."

„Jij schijnt hem goed te kennen."

„Ben je al weer jaloers? Op hem? Zoo'n ghetto-smousje. Dat meen je toch niet — jij, Jozef, mijn gentleman."

„Let op, ging ze voort, „ze laten in Holland zoo'n smousje nu eerst crepeeren, hoor je het woord wel, crepeeren en dan gaan ze zijn stukken spelen en al de fielten, die hem levenslang van huurkamer naar huurkamer hebben opgejaagd, die hem van lommerd naar deurwaarder en van deurwaarder naar lommerd hebben gestooten tot ie eindelijk ergens in een toevlucht of in een ziekenhuis van uitputting en moeheid is bezwaken, gaan hem dan prijzen, zijn werken opvoeren en strijken lachend de centen en de eer op, waarvoor hij geleden en gewerkt heeft. Dat is het systeem Rembrandt, in het land van Rembrandt, Jozef. Tot het geld van de

Koningin gebruiken de schoeljes om hem er onder te houden tot ie 't aflegt."

„Maar waarom verzet zoo'n kerel zich dan niet. Als ze mij dat deden, schoot ik er met een browning op los"

„Dat is het nu juist, wat ik in hem haat. Als hij dat niet in zich had, zou ik misschien toch wel eens iets voor hem gedaan hebben. Maar er loopt een streek door den man. Hij is Christelijk. Diezelfde vuiliken, die op zijn leven, zijn gezondheid, zijn klein beetje huiselijk geluk loerden tot zij het heelemaal vernietigd hadden, dat schriele, middelmatige slijmeringen- en droogstoppel geslacht, wordt door hem bemind. Hij draagt een boek op aan de Koningin, maakt verzen ter eere van den Prins en het Prinsesje, pleit in zijn boeken voor Nederland en Christus, noemt de Nederlandsche natie, de gezegende en uitverkorene. Het is bij hem net als bij de Russische Joden, die na een progrom in hun synagoge bidden voor „vader-tje." Ik kan die lamzalige Christelijke liefde niet dulden. Dat is goed voor slaven. Wie mij dat doet, trap ik terug, al zou ik er zelve bij ondergaan. Maar ze zullen mij niet trappen. Zoo'n klein, onaanzienlijk Joodje, hij mag God's ziel zelf in zich omdragen, werkt niet op hun vieze, verstoken, Hollandsche geilheid. Die kikkert ze niet op zooals wij Jozef. O, wees niet bang voor ons theater. Ik zal mij ook wel wachten hooge, reine kunst te willen geven net als dat Joodje. We zouden gauw ook tusschen deurwaarder en lommerd in bekneld raken. Nee hoor Ik zal ze in hun eigen vuil vangen — hier in 't Haagje beginnen wij en dan gaan wij naar Amster-

dam en daarna naar Rotterdam, tot wij het Hof zelf in onze zaal getrokken hebben en wij voor de Majesteiten het aanlokkelijke en verleidelijke spel hebben vertoond van hoe een vrouw haar man of een man zijn vrouw bebiegt."

„Maar de pers, de pers"

„De pers?"

Vampa lachte overmoedig. Laat dat nu eens aan mij over. Je moet mij de critici van avond maar eens aanwijzen als ze in de zaal zitten. Dan zal ik ze wel zoo weten op te vrijen, dat zij in hun recensies kwijlen van ingehouden belustheid.

En zij lachte helderop, met haar satijnig, diep geluid en keek hem in de oogen met haar groote, blauwe, kinderlijke oogen en Jozef vloog op haar toe, omhelsde haar

XIX.

Toen zij zich weder aankleedde zeide zij, in den spiegel kijkend:

„Nu glanzen mijn oogen meer dan anders. Als je ze goed vurig op je wil maken, moet je zelf inwendig ijskoud zijn.”

„Jij bent een heks!” zeide hij.

„Behalve voor jou, lieve,” loog zij, opeens kwijnend en week.

Dien avond, in haar nieuwe Parijsche toiletten veroverde zij het Haagsche publiek uit de voorname standen en uit de wereld der dure demimondaines, een élite-clubje in den kleinen schouwburg, afgesloten door den voor den Haag hoogen entrée-prijs, van het gewone publiek.

De paar critici in de zaal had zij telkens een blik uit haar groote kinderoogen toegeworpen en getoond, dat zij voor hen speelde meer dan voor het publiek.

's Morgens, op bed, lazen zij beiden de couranten met de critieken. Zij schaterde. „Zie je wel Jopie, dat het aan mij toevertrouwd is. Daar gaan zij nu met hun hooge kunst en veredelende kunst. Een vuil paradoxen-stuk, waarin de stand van de dokters be-

schimpt wordt zooals een piskijker het niet erger zou kunnen doen, wordt „geestig,” „tinklend” „sprankelend” genoemd. En lees eens hier maar Jopie leest nu eens hier, van Bontjes, de man van een groote schilderes nog wel „De schoone gestalte, de liefstallige, reine verschijning, de aanbiddelijke wijze waarop de jonge mevrouw Hamfoort haar heerlijke costumes wist te dragen” O Jopie ben je niet jaloers Ga je hem morgen geen verantwoording vragen?”

Zij schaterde.

„Wacht, ik zal hem nog meer opwarmen. Ik zal hem allumeeren tot zijn pantalon er”

En weer schaterde zij, wierp zich over Jopie en streek heur haren over zijn gelaat en drukte haar lichaam op het zijne.

„Het is geen groot succes voor je,” plaagde Hamfoort. „Want diezelfde Bontjes heeft ook de couranten en tijdschriften van zijn pantalon op de hoogte gehouden, toen hij over dat Amerikaansche slet schreef, die het met elken chauffeur hield en hysterisch Holland met haar bloote beenen opwond.”

„En hier dan. David Vis in het Weekblad.”

„De jonge mevrouw Hamfoort betoonde zichzelve een engel aan zuivere reinheid en een godin aan verheven liefde. Ziedaar kunst, hooge kunst, allerhoogste kunst. Zooals zij opkwam in het eerste bedrijf, haar edele vormen gehuld in een kiesch gewaad, dat haar bovenaardsche, geestelijke reinheid verhief tot in de sferen der heiligheid, geleek zij, de schoone, jonge gade van Jozef Hamfoort, Nederland's grootste tooneelkunstenaar, op de verrukkingen van Botticelli's

Primavera of Fra Lippi's onlichamelijke droome-
rijen....

Zij lazten het lachend beiden, spotten met David Vis het zwarte, bleeke, magere mannetje met de blauwe wallen onder zijn hysterische oogen.

„Bovenaardsche reinheid Jopie. Onlichamelijke droome-
merijen.... zei ik je het niet. Al die onbevredigde lummeltjes van de pers zijn als was in de hand van een vrouw, die haar oogen, haar schouders en haar vormen weet te gebruiken.... Je zult zien, wij over-
winnen samen heel Holland.... wij krijgen alle theaters in onze hand en binnen een paar jaar ben jij de man, waarnaar allen, die in Nederland iets op het tooneel willen worden, acteurs, actrices, decorateurs en schrijvers, kruipend moeten toekomen om als een aalmoesje zijn gunst af te smeeken. Millionnaires zullen je steunen en hun dochters feestelijk naar den schouw-
burg brengen om mijn bloote schouders en mijn japonnen te zien en er zichzelf net als die persrekels aan op te warmen....”

„Waarom ben je zoo stil?” vroeg zij, toen hij in gedachten op bed bleef liggen.

„De wereld is toch wel vuil!” zeide hij.

„Hoe meen je dat?”

„Wel.... ik heb voor ik jou kende, zooveel moeite gedaan om met het beste dat ik had en het beste werk van de dichters het publiek en de critiek te winnen. Maar ik bleef alleen staan, verloor mijn geld, moest naar Indië als laatste wanhopig redmiddel....”

„Nu en....”

„Nu en.... je kunt het zelve beter zeggen, dan ik. Nu kom ik met zoo'n Engelsch lor en ik toon

ze jouw schouders, jouw vormen, kortom ik vertoon de lichamelijke eigenschappen van mijn vrouw en ze brengen mij geld en kransen en roemen mij in hun kranten"

„Wat een zedepreek op den vroegen morgen. Wat kan het jou schelen of de wereld vuil is waarom wordt je er kwaad om wij zijn immers zelf ook vuil en wij passen er dus in"

„Vuil wij?" vroeg hij onthutst.

„Laat ons voor onszelf waar zijn," zeide zij, voor 't eerste eenvoudig „Die geheime drijfkracht waarover jij mij eens schreef, heb ik ook in mij. En dat bracht ons samen en dat houdt ons samen. En die naar ons komen zien, al die het theater bezoeken om hun zinnelijkheid te streelen of aan te vuren of hun fantaisie op onze lichamen te ontvonken die hebben ook die geheime drijfkracht. Wij zijn niets beter dan zij, zij niet beter dan wij. Ik geniet als ik ze allumeeren kan en zij schijnen er plezier in te vinden zich te allumeeren aan mij en op een droogje naar huis te gaan naar moeder de vrouw, de onbewuste sloof, die wel goed genoeg is om dan hun lust te koelen"

„Dus jij vindt het heele theater vuiler dan het vuilste bordeel?"

„Ons theater, ja. Maar dat is juist mijn plezier

Als er in Nederland een publiek bestond van menschen, die werkelijke kunst op de planken wilden steunen, dan zou het tooneel heel iets anders kunnen worden. Dan zou het niet zijn, zooals van Deyssel eens schreef, het ideale bordeel, maar het zou weer worden, wat het oorspronkelijk is geweest, de heilige,

verheven tribune, waarop door de meest uitstekende en schoone menschen van het geslacht, de beste en edelste gedachten zouden worden geuit en de braafste voorbeelden zouden worden getoond. Dan zou het de groote leerschool worden voor de geheele natie, voor alle natiën. Want het goede tooneel is de meest ideale leerschool voor de hooger en de meer beschaafden zoowel als voor de lager en de onbeschaafden. Je ziet nu, dat heel den Haag naar mij komt kijken om af te zien hoe je lekker canailleus je borsten niet en toch weer wel kunt laten zien; hoe ik een zijden rok zoo om mijn achterwerk drapeer, dat zelfs, ouwe, zatte, impotente millionairs jou hun geld zullen komen brengen om nog maar altoos meer van mijn mooie derrière te zien. Maar als wij edele stukken konden geven zonder er arm bij te worden als Job, dan zouden wij de menschen tot het groote en het goede en het wijze inspireeren en ze tot navolging daarvan brengen. Maar zelf kan het publiek daarvoor niet zorgen — dat moet van boven komen, van de menschen met de macht. Maar die menschen met de macht zijn in Nederland op dit oogenblik schrielle fielen, die tot zelfs het geld van de koningin misbruiken om vuiligheid, moord en echtbreuk en allerlei misdaad op het tooneel te propageeren”

„Noem jij echtbreuk in een adem met moord en vuiligheid en misdaad”, vroeg hij onthutst.

„Jij niet?” vroeg ze satanisch gemeen.

„Ik heb, dat nooit zoo gevoeld Ik had je lief en ik dacht dat in „love and war” alles was geoorloofd. En jij hadt mij toch ook lief?”

„Hadt? Ik heb je nog lief en ik zal altoos van je

blijven houden, voor zoover ik dat kan. Ik houd van je omdat ik van jouw type houd. Je bent aardig decoratief naast mij. Ik heb je lief omdat jij alles voor mij bent, wat ik noodig heb om mijzelf zoo volkomen mogelijk uit te leven. Wat zou ik, Vampa Pyrenne, alleen zijn? Een eenzame vrouw, hunkerend naar een man en straks, ouder geworden, eene van die velen, die van haar kapitaal hebben geleefd in stede van haar rente en daarna als arme verschoppelingen overblijven, zonder dat iemand er haar dankbaar voor is, dat zij dan toch ook velen voor korten tijd, tenminste de illusie van de liefde gegeven hebben. Een maitresse of een courtisane, die arm en oud is geworden, is de risée van de maatschappij. Het fatsoen voelt zich in haar gewroken en geniet van zijn wraak. Maar nu, door jou, Jozef ben ik de door allen begeerde, die zelve verzadigd is. Ze kunnen mij nu niets doen. Nu wreek ik mij op het fatsoen voor het vele, dat het fatsoen aan de onzen heeft gedaan. Is dat niet ook een roeping? Ze wilden niet jou mooi, edel tooneel. Ze wilden hun vuile bordeel- en tuchthuisfeer. Nu — nu geven wij ze het. Ze krijgen nu wat ze gevraagd hebben en ze zijn er tevreden mee. Voor er een paar jaar om zijn, zullen ze je aan het hoofd van al hun schouwburgen stellen. Ze zullen de halve ton 's jaars van de Koningin jou in de zak schuiven op de stille voorwaarde, dat je ze voor vuile, ondermijnende stukken gebruikt . . .”

„En als wij nu ook eens wat goeds geven, bijvoorbeeld . . .”

„Dat werk van mijn joodje?”

„Jij schijnt toch maar altoos aan hem te denken. . . .”

„Wat vind ik je heerlijk, als je jaloers bent. Neen ik zei het maar om je te plagen. Neen, dat joodje, dat zoo christelijk wil zijn, moet nu ook maar hulp aan de christen-menschen vragen, aan de dominees en de pastoors Dan zal hij wel zien, hoe ver hij met die soort komt. Hahaha” Zij lachte vol en warm, met tergende rrrs, die als parelreeksen langs haar tanden schenen te rollen. De dominees en de pastoors. Ze komen verkapt bij ons binnen om ook een snuffe van de mooie, begeerde vrouw op te snuiven. Neen Jopie je moet den Hamlet weer spelen en dan ik de Ophelia. Hamlet is net zoo'n rol voor jou, jij met je mooie, slanke gestalte en je veerkrachtig, jong lijf. En ik speel de Ophelia krankzinnig te zijn op het tooneel. Krankzinnigheid simuleeren, dat is voor een vrouw het toppunt van geluk dan kan je je geheel, volkomen aanstellen, buiten je zelve gaan, een andere zijn dan je bent en toch er boven uit blijven, er geen slachtoffer van worden zooals de hystrischen, die naar de hypnotiseurs gaan of naar de inrichtingen voor zenuwlijders, onbewust van wat ze zelve doen, gedreven door een instinct, in onze soort vrouwen, dat ons altijd het kwade doet zoeken en doen alsof wij een plicht vervullen, een roeping volgen. En het tooneel, het theater, dat is voor ons het surrogaat voor het bordeel, het gekkenhuis en het tuchthuis. Op de planken kunnen wij ongestraft ons kwaad naar hartelust bedrijven Ik ben een varken, ik voel mij lichamelijk soms als een varken, misschien heeft vader of moeder in de omhelzing wel aan een varken gedacht en ben ik de vrucht van die gedachte. Ja Jopie, ik wentel graag in het vuil en als je

mij behouden wilt, Jopieliet.... wees dan met mij een zwijn, een lief, mooi, aardig zwijntje, dat de bourgeois ophitst, de maintenees kriebelt en toch maar alleen mijn goed, volgzaam kereltje is.... Ben je dat niet?.... Mijn lekker, vuil zwijntje....

.

De twee kranten ritselden schuin van de golvend bewogen dekens af, vielen voor het bed; de een met een tip in de pot de chambre, de andere op een na gebruik weggeworpen handdoek....

EINDE.

*Achterstaande werken van BERNARD
CANTER zijn verkrijgbaar in den boekhandel
en bij de Vennootschap LETTEREN & KUNST
Stadhouderskade 63, Amsterdam.*

KALVERSTRAAT, (5e druk)
roman uit den middenstand, in twee deelen,
ingen. f0.75, geb. f1.—.

GERMANIA, historische roman in twee deelen,
ingen. f2.40, geb. f2.90.

EEN DROOMER TER HARINGVANGST.

TWEE WEKEN BEDELAAR, (6e druk).

FACETTEN.

RAKETTEN.

LEVEN EN BEDRIJF VAN B. LICHT,
roman uit het financiëele leven.

VERZEN, ingen. f1.90, geb. f2.50.

DRAMATISCHE WERKEN, eerste bundel.

GIJ ZULT NIET DOODEN.

Het woord ter verzoening voor „de groote
vergissing”, f0.35.

Dramatische werken:

KONING WIND,

treurspel in verzen in drie bedrijven, voor
het eerst verschenen in Elseviers Maand-
schrift, daarna in den bundel „Verzen,”
ingen. *f* 1.—, geb. *f* 1.40.

MEDEA,

treurspel in verzen, één bedrijf.

POPPENKAST,

een vroolijk spel vol ernst in drie bedrijven.
